

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

de offentlige Examinere

i

Metropolitanskolen

i Juni og Juli 1857.

---

1. Geognostiske Skizzer fra Moen af Cand. mag., Adjunct C. Fogh.
  2. Skolefesterretninger af Rector, Prof. B. Vorgen.
-

Kjøbenhavn.

Trykt hos Universitetsbogtrykker J. G. Schulz.

De efterfølgende Skizzer udgjøre det væsentlige Indhold af en Afhandling, som Univerfitetet tilkjendte sin Medaille i Maret 1850. Dog er den første af dem, Nutiden, underkastet en omhyggelig Revision, ved hvilken Hr. Prof. Kall-Nasmussen har ydet mig sin værdifulde Bistand, og adskillige theoretiske Betragtninger over Kullesteensdannelsen, som jeg nu maa ansee for umodne, ere udeladte. I Maret 1851 udkom Puggaards store Værk over Møen, hvorved Meget af hvad der her er fremstillet har tabt Nyhedens Interesse; men da jeg i væsentlige Punkter afviger fra den nævnte Forfatter, og min Afhandling dog endnu bestandig indeholder adskillige nye Bidrag til denne Des Geognosi, har jeg troet at burde modtage det Tilbud, som Skolens Rector har gjort mig om dens Optagelse i dette Aars Program.

C. Fogh.

Geognostiske Skizzer

fra Moen.

Af

C. Fogh,

Cand. mag., Adjunct.

Nutiden.

Ifølge et gammelt Sagn, siger Paludan¹⁾ i sin Møens Beskrivelse, skal Møen i det 12te Aarhundrede have bestaaet af syv Øer; men han angiver ikke, om dette blot er et Sagn, der gaaer i Folkemunde der paa Øen, eller et historisk Sagn, som han har fundet hos en eller anden gammel Forfatter. Jeg finder det naturligt, at en saadan Tro kan opstaae paa en Ø, hvor saa mange af de Mosedrag, der gjenneemfjære den, naae Havet, især naar man betænker, hvor skarpt et Øie den menige Mand har for Ligheder i Naturen og med hvor stor Lyft han griber det Usædvanlige fremfor det Almindelige. Sagn om en Forening mellem nu adskilte Lande, som mellem Møen og Falster eller mellem Møen og Sjælland eller Nøgen, eller om en tidligere Adskillelse mellem hvad der nu danner Øet, eller om store ødelæggende Vandfloder, ere ham ligesaa velkomne som Sagn om Jetter og Bønssemænd og opbevares troligen fra Slægt til Slægt. Endnu naturligere finder jeg det, at denne Tro er bleven til Overbeviisning blandt Beboerne, naar den udtales i en Bog, der er saa udbredt paa Møen som den omtalte. Da det tillige er bekjendt, at Paludan gjorde sig megen Umage for rundt om paa Øen at samle mundtlige Meddelelser til sin Beskrivelse, hvorved han ofte

---

¹⁾ Møen, beskrevet af Paludan. I. 50.

forsnyedes med upaalidelige Historier, kunde jeg ikke tillægge denne hans Bemærkning stor Betydning, ligesaa lidt som den Omstændighed, at hver Mand, jeg traf i Moserne, baade kunde fortælle mig Sagnet og vise, hvor Havet før havde gaaet.

For nu at komme til nogenlunde Sikkerhed i dette interessante Punkt, havde jeg da baade at undersøge, hvorvidt overhovedet Høidesforholdene og Jordlagenes Bessaffenhed tillode en saadan Menings Antagelse, og tillige ved Eftergravninger i Moserne selv at hente Bewiser for eller imod den Mening, at Havet tidligere har indtaget deres Plads, samt endelig at lade de historiske Vidnesbyrd tale. Om hiin Suddeling i 7 Der har jeg imidlertid Intet kunnet finde hos alle de Forfattere, der have beskrevet Moen, undtagen netop hos Paludan; derimod taler Sandvig ¹⁾ om tre Der, og næsten alle Forfattere angive, at Den før har været deelt i to Dele ved et Sund, der gik fra den nordlige Strand til den sydlige gennem Somose, BorreMose med Borre Sø, Nyborre Mose og Budsemark Mose forbi Landsbyen Borre, der nu ligger midt inde i Landet, og jeg vil derfor først meddele de Resultater, jeg er kommen til med Hensyn til denne Forandring i Forholdet mellem Hav og Land, for jeg berører mine Undersøgelser af de andre Moser.

Borreby ligger paa en lille Holm af Mullesteensleer eller -sand midt i den Eng, der er en umiddelbar Forlængelse mod Syd af Borre Mose; den er en ringe Landsby uden Selveiergaarde, og dens forfaldne Huse bære intet Spor af, at den før har seet skjønnere Dage.

Og dog er dette saa. Den var i Middelalderen en Kjobstad, der havde sit eget Byvaaben med Overstrift: S. Civitatis Boröe og Privilegier, der bleve fornyede og udvidede af

¹⁾ Omstændelig og tilforladelig Beskrivelse af Den Moen af Sandvig 1776. S. 7.

Christian den Første ¹⁾, Kong Hans og Christian den Anden ²⁾. I Christian den Tredies og Frederik den Andens Tid har Borre imidlertid sikkert allerede ophørt med at være Kjøbstad. Jacobsen ³⁾ nævner den ikke i sin Liste over Kjøbstæderne i disse Kongers Tid; heller ikke findes den opført i den Fortegnelse over Kjøbstæderne i Danmark i Aaret 1580, der er meddeelt i Danske Magazin, Tom. VI. 224. Vel findes i Møens Herreds-bog, 1729, den Bemærkning: „Borre har fordiim haft Kjøbstæds Privilegier, givet af Kong Friederich III 1648“, men dette grunder sig maastee kun paa ⁴⁾, at Beboerne havde ansøgt derom, eller i det Høieste paa, at de havde erholdt enkelte Rettigheder eller Friheder i Lighed med Kjøbstæder, for at bøde paa deres tiltagende Forarmelse. Derved stete det, at Byer ikke sjeldent i ældre Fortegnelser bleve henreguede til Kjøbstæderne uden i Virkelighed at være det. Saaledes anfører Jacobsen ⁵⁾, hvorledes Gilleleje og Brøndehofve paa Møen ere opførte som Kjøbstæder paa en Liste af Martz 1564, naattet de vistnok aldrig have været Kjøbstæder.

Den oprindelige Navn har været Østerborg, Østerburgh eller Øster-Borre ⁶⁾, hvilket sees af Christian den Førstes aabne Brev af 1460, hvori han kalder Beboerne „vore elskelige Borgere og Menighed af Østerburgh paa Møen“, og af en Ansøgning fra Byens Indvaanere til Frederik den Tredie, hvori de benævne sig: „de fattige Borgere af Østenborg“, ligesom

¹⁾ See Paludan II. 304. Chr. I. aabne Brev 1460.

²⁾ *Wiburgi descriptio Mona 1679*. Ældste Manuskriptsamling paa det kgl. Bibliothek. Nr. 1418. 4to.

³⁾ Historisk Tidsskrift 5te Bind, S. 6.

⁴⁾ See Anhang til denne Afhandling, 2, hvor Præsten Bredal beretter, at han har fundet dette Ansøgningsdokument i Kirkens Sakristi.

⁵⁾ Hist. Tidsskr. 5te B. S. 4. Anm.

⁶⁾ Navnene strebes dengang meget forskjelligt.

der ogsaa i Herredsbogen¹⁾ findes følgende Bemærkning:
 „Der er seet af mig, S. Huulbech i Borre Præstegaard en
 „Kaaberpenge saa stor som en Sletdlr Med denne Paa-
 „skrift: Civitatis Öster Borre omkring en Kirche midt ndi.“
 Jeg antog forst, at dette Navn skrev sig fra, at Byen før
 havde bestaaet af to Dele: Österborg og maaskee Vesterborg;
 det sidste Navn forekommer imidlertid ikke i Historien, men
 derimod Sudæby eller Sodeby, et Navn, der gaaer igjen næ-
 sten i alle Beskrivelser af Møen og af Paludan antages at
 hidrøre fra en uheldig Tydning af en gammel Indskrift paa
 en Steen i Borre. I Herredsbogen²⁾ findes nemlig følgende
 Bemærkning om denne By: „Dens Navn siges at være St.
 „Judæ altar og det af et skrift udhugen i Kridtsteen paa
 „samme Borøe Kirche Sacristiis Östre Side, da der har væ-
 „ret een Munk til samme Kirche ved Navn Andreas Röd:
 „Ördene, som findes paa steenen, ere disse: Anno Dei
 „MDXIII Diis: Andreas Röd natus in Borøe Minister Al-
 „taris Judæ.“ — Paludan³⁾ og Kirchheiner, daværende Præst
 i Borre, anstillede en noiagtig Undersøgelse af denne Steen
 og troede da at finde, at der stod: „Minister civitatis jüde,“
 hvilket sidste Örd de vilde have forklaret som en Forkortelse
 af ejusdem, hvorved altsaa hiint Navn skulde falde bort.
 Saaledes kan ejusdem imidlertid ikke skrives, og den hele
 Forklaring bør anses for mislykket, thi Judæ-Byen eksisterede
 virkelig, og Navnet behøvede ikke paa saa findrig en Maade
 at bortforklares. Bændtjen kalder Byen Setteby, hvilket idet-
 mindste er smukkere. Maaskee den berygtede Sode fra Upsala,
 en Sorøver, der havde sit Tilhold paa Møen, har denne

---

¹⁾ Møens Herredsbog 105.

²⁾ Sammensteds 115.

³⁾ Paludan I. 447.

Bye at takke for sit forandrede Navn, thi i Reglen kaldes han Setten fra Upsala.

Denne Deel af Byen, Sudæbyen, laa, hvor nu Norre- og Sønder-Bestud ligge ¹⁾, altsaa paa den anden Side af den Mose, der nu omgiver Borre, og der stod tidligere baade Kirken ²⁾, Præstegaarden ³⁾, hvis Torder endnu ligge i Bestuds Marker, og maaskee ogsaa Klosteret ⁴⁾, efter hvilket nogle Marker endnu bære Navn. Kirken skal være bleven ødelagt i den lybste Feide, men gjenopbyggedes i en meget anseelig Skikkelse mellem Aarene 1510 og 1520 af Lybekkerne, der bleve tvungne dertil ⁵⁾. Dog findes Intet om dette Sidste i nogen Fredslutning. Paludan ⁶⁾ anfører Holberg og Bredal som Autoriteter, men de have aldeles Intet derom. Den eneste paalidelige Beretning om denne Krig er den, der findes hos Jahn ⁷⁾. Opbygget blev den imidlertid paa det Sted, hvor den nu staaer, og sandsynligviis blev Præstegaarden flyttet med det samme, og man brugte Stenene fra den nedbrændte Sudæby til at opføre de nye Bygninger i Østerborg ⁸⁾. Fra den Tid forsvandt Navnet Sudæby, og det gamle Navn Bestud optoges atter ⁹⁾.

1) Danske Atlas Tom. VI. 435: „Bedsted Bye, som da kaldtes Judæ-Bye.“

2) Møens Herredsbog. Borre.

3) D. Atlas l. c.

4) D. Atlas l. c. „Der skal og i Borre have været et Kloster.“

5) D. Atlas Tom. VI. 434—35.

6) Paludan I. 282.

7) Jahn: Danmarks politisk-militære Historie under Unionskongerne S. 441—42.

8) Sandvig S. 41.

9) Navnet Bestud forekommer allerede i de roffibste Bispens Torderbog fra omtr. 1370. (Script. rer. dan. Tom. VII. 105. „In parochia Österburgh“, In villa Nörre Westhud“) ogsaa „Wæstwth“ 1420. (Danske Mag. 5te B. 297), og er altsaa maaskee kun en kort Tid bleven ombjttet med Navnet Sudæ-By.

Navnet „Borg“ var ogsaa almindeligt og bruges saaledes i et gammelt Skjode fra 1621, som findes aftrykt hos Paludan,¹⁾ medens Byen derimod i Herredsbogen af Præsterne næsten altid kaldes „Borø“, ligesom hos Viborg²⁾ og paa det fornævnte Baaben.

Men Borre var foruden at være en Kjøbstad tillige en Søstad. I Holbergs Geographi³⁾ siges om Byen, „at den i fordom Tid har været en nærjom Kjøbstad og havt af Kong Christian den Første Kjøbstæds Privilegier, hvortil har været paa den Tid stien Seilads; thi paa begge Sider udenfor Byen er en Moje, som i forrige Tider har været en aaben Strand og Udseiling til Havet; men da Havet, som tilforn adskilte Magleby Sogn fra Borre, blev efterhaanden tilstoppet der, hvor nu er Eng, saa gif baade Søfarten og Handelen her ganske under. Denne Havets Omstiftelse til tort Land omstiftede Kjøbstaden Borre til en Bondebye“ *ic.*; og Viborg udtaler sig⁴⁾ paa følgende Maade om denne Forandring i Byens Tilstand: „Boröe, quæ sic dicitur, quia tota olim insula fuit. Nam mare illud, quod mediam Monam intersluebat, istam etiam Civitatem circumcinxit, eamque Insulam effecit. Hoc nulli esse dubium potest, nisi qui situm et habitum loci non perspexerit. Manifeste enim adhuc apparent circa universam hanc urbem veteris maris vestigia. Tum et pali quoque aliquot reperti sunt, ferreos circellos infixos habentes, quorum usus erat, ut naves illis alligatæ, ne aquis abreperentur, retineri possent.“

Man har ogsaa senere i Maret 1720 fundet Pæle ned-

1) Paludan I. 390.

2) Viburg Cap. X,

3) Holbergs Geographi T. V. 221.

4) Viburg Cap. X.

rammede i Præstegaardens Hæve ¹⁾, og Bredal tilføier, at dette noksom viser, at der har været fuldkommen Seilads til Byen, ligesom man endnu kan skimte, at Borre By har været adskilt fra Magleby Sogn, ja maaskee ganske omflydt af Hævet, hvilket har givet mange Anledning til at kalde Byen Boro. Endnu i Aaret 1697 strakte Borre Sø sig et Stykke Sonden for Malebek og Nyborre og var $\frac{1}{2}$ Miil lang og 200 Favne bred ²⁾, og i en endnu fjernere Tid har den vist ogsaa adskilt Borre By fra det vestlige Moen; men Byen maa vel i sine Belmagts Dage have staaet i Forbindelse med Landet paa begge Sider ved Broer, thi i Bestud laa jo, som vi have seet, endel af Byen; der var dens Løseplads ³⁾, da den havde baade Handling og Seilads, som det hedder i Hølbergs Geographi ⁴⁾, og paa den modsatte Side, hvor nu Nyborre ligger, stod Slottet eller Ladegaarden, som endnu i Aaret 1685 var en Kongsgaard, men blev omdannet til en Hestestald, da Garden kom derover, og senere, da Den befriedes for denne Landeplage, nedrevet og ndstykket til 7 Gaarde ⁵⁾. I den tybste Krig, i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, var der idetmindste en saadan Forbindelse, thi da Lybækkerne vare slagne tilbage og flygtede fra Stege, forfulgte Stegenferne dem, indhentede dem ved Høiby (Nyborre) og sloge dem ved det Sted, som derefter kaldtes Mandshøie ⁶⁾.

¹⁾ Bredals Beretning 3, i Tillæg.

Danske Atlas Tom. VI 435 „og sees endnu Rudera af Bølverket.“

²⁾ Møens Lands og Den Bogs Fordebog i Rentekammer-Archivet. (Pal. 2. 35).

³⁾ Danske Atlas Tom. VI. 433.

⁴⁾ Hølbergs Geographi Tom. V. 222.

⁵⁾ Paludan I. 296. Sandvig 40—41.

⁶⁾ Wiburg Cap. X. Danske Atlas Tom. VI. 435: et Sted ved Nyborre, hvor de tybste 1510 bleve slagne, og der paa Marken begravne.

Der er endnu et Par Spørgsmaal af Interesje at søge besvarede, nemlig: Paa hvad Maade var Borre i Forbindelse med Havet? Var Borre Mose et Sund, der gik lige igiennem Landet eller var den en Bugt, der skar sig ind fra Nord eller fra Syd? og endelig: Naar omtrent ophorte denne Forbindelse med Havet? Vi ville søge Oplysning herom ved at tage Mosen selv og dens Grændse mod Havet noget nærmere i Diejsyn.

Mod Nord er Borre Mose i sin hele Brede skilt fra Havet ved en Havstok, under hvilken Kullesteensleret intetsteds træder frem ikke engang i den Indstøring lige ned til Havets Niveau, hvorigiennem Borre Soes Vand har sit Aflob til Havet. Stranden udenfor denne Havstok er ogsaa væsentlig forstjellig fra den udenfor Nordfelds og Liselunds Leerskrænter; den bestaaer heelt ud til Dybet af Sand og Smaasteen uden nogen større Blok, saa at Nordfelds Eier her lader trække Bod med Heste, medens den paa sidstnævnte Steder er saa opfyldt med store Steenblokke, at ingen Hest kan komme frem. Mod Syd er Mosen derimod begrændset af en smal Vold af Kullesteensleer, der som et Baand forener Kysterne paa begge Sider og tildeels er bedækket med Kullesteen og Sand, men afbrudt der, hvor Budsemarke So udmunder.

Det bliver heraf sandsynligt, at den nuværende Mose i tidligere Tider har været aaben i sin hele Brede mod Nord, medens den mod Syd kun har havt et smallere Udlob gennem den nylig omtalte Vold; men naar jeg ikke destomindre antager, at Udseilingen i den Tid, hvorom vi her nærmest handle, har været i Syd, og at Nordkysten dengang hovedsageligen har havt det samme Udseende, som nutildags, saa er denne min Mening grundet paa følgende Betragtninger.

Tegner man nemlig en Profil af denne Indsænkning fra Nordkysten af Den til Sydkysten, seer man strag, hvilken Mæg-

tighed den nordlige Havstok har i Sammenligning med den sydlige, Kullesteensklervolden iberegnet. Den strækker sig med en Brede af over 1000 Alen tværs over hele Mosen, naaer i den nordlige mod Havet vendte Deel en Høide af omtrent 10', medens den bliver lavere og lavere mod Syd og tilsidst forsvinder under Borre Soes Niveau. Her bestaaer den kun af Sand, i den hoiere liggende Deel tiltage Stenene derimod i Mængde mod Kysten, og man iagttager her en Afleiring i parallelle Bølger, der løbe NN—SS i en skraa Retning mod Kysten. Omtrent i en Afstand af 800—1000 Alen fra denne har jeg paa fire forskjellige Steder fundet en stor Mængde Strandmuslinger i Sandet af Arterne *Cardium edule* og *Tellina baltica*, store velvedligeholdte Exemplarer uden Spor af Slid, de fleste endogfaa med begge Skaller, da jeg tog dem op. Jeg antager for afgjort, at de maae have levet paa det Sted, hvor de ere fundne, men da de findes tværs over hele Mosen og maaffee endogfaa henved en Fod over dagligt Bunde ved Kysten, forekommer det mig naturligt at tænke sig, at Sydsiden af den store Havstok dengang dannede en Strand, hvor Saltvandsmuslinger levede og opnaaede en betydelig Størrelse, eller med andre Ord, at Havet maae have staaet ind i Borre Mose, dengang Kystvolden mod Nord allerede var dannet. Men ogsaa den store Mægtighed af denne Havstok i Sammenligning med den sydlige, der baade er lavere og strax forsvinder under Budsemark Mose, gjør det saare lidet sandsynligt, at denne uhyre Steen- og Sandmasse skulde være affat i en Periode, der ligger vor Tid saa nær, som den omhandlede. I Ansøgningen fra Borre Byes Borgere til Frederik den Tredie 1648 ¹⁾ hedder det, at „Handelen tog mægtig av, efterdi Indløbet var saa tilstoppet, at hvor for

¹⁾ Bredals Beretning 2.

kunde gaac store Skibe, kunde da kun gaac Skude og store Baade", og dog har Viborg, der skrev 1679 og boede paa Moen, ikke et Ord om en saadan Afseiring af Steenmaasjer paa Nordkysten, naftet den maatte være foregaaet netop i hans Tid, thi af Aufogningen seer man, at Indløbet endnu i 1648 var seilbart for Skuder og store Baade.

Man vil her maaskee indvende, at Steenvolden godt kunde existere og Strandmusklinger leve paa dens sydlige Side, medens der dog samtidig var et Udløb gjennem den, ligesom endnu den Dag i Dag er Tilfældet, men her maa man vel bemærke, at dette Udløb maa holdes aabent af Eieren af Somose og Borre Sø, hvis ikke alle Eugene skulle staae under Vand det Halve af Maret, thi det tilstoppes hvert Efteraar af de stærke Nordoststorme, og man kan til enhver anden Tid end netop om Foraaret, naar Sneen toer og Vandet med Hæftighed styrter ud, med Lethed baade gaac og kjøre over det. Overhovedet anseer jeg enhver Udseiling gjennem en saa løs Maasse som en Havstok for en reen Umulighed, især naar den forlænger sig langt ud i Havet med en løs Sandbund, før den naaer Dybet. Den første Nordoststorm vil tilintetgjøre den aldeles, og man indseer virkelig ikke, hvorfor dette da ikke var skeet længe før den Tid, da Borre virkelig blev affaaet fra Havet.

Der er derimod Sandsynlighed for, at et Udløb kan have holdt sig i lang Tid paa den sydlige Side, netop fordi det var udfaaet gjennem den foromtalte Leerfrænt, og altsaa havde faste Bægge, der modstode Bolgerne langt bedre end de løse Strandsteen. Da det var smalt, har Strømsætningen tillige været stærk og derved forhindret Afseiringen af Sand. Tillige findes der ikke i Hjelmsbugt saa stadig lav Strand som paa Nordfiden, ja paa nogle Steder kan man endog seile tæt ind under Land, som f. Ex. ved Oddermosehusene, hvor

der er 6—7 Fod Vand, og henne under Mandemark, hvor der tidligere laa et Fisserleie, som Lybekkerne seilede paa. Paa Resens Kort over Moen¹⁾ er der ogsaa affat dybt Vand ind til Udlobet af Budsemarke Sø.

Tilstopningen af det seilbare Dyb har nu deels havt sin Grund i, at det indgaaende Havvand førte en stor Mængde Sand med sig, som det lod falde i den brede Bugt, deels i at Sandet fra Kysterne rundt omkring skylledes ud, især der hvor de to store Mullesteenssandpartier ved Budsemarke og Naabymagle nærme sig stærkt til hinanden og indknibe Mosedraget betydeligt. At Bugten forøvrigt har været dyb, kan man see deraf, at man efter Godsforvalterens Meddelelse paa Nordfeld paa sine Steder ikke kan naae Bund i Borre Sø med to sammenbundne 8 Alens Lægter.

De Forandringer, der i den historiske Tid ere foregaaede med Ulfsåle Lob, frembyde en interessant Analogi med denne det gamle Borre Lobs Omdannelse til et Engdrag og bestyrke den her fremstillede Forklaring. Tidligere benyttedes dette Lob meget; Sandvig beretter, at de største Skibe kunde seile gjennem det, og den midterste Deel er endnu saa dyb, at Linieskibe ville kunne flyde der, men begge Indgangene, især dog den nordlige, der kun har nogle faa Fod Vand, ere saa stærkt tilsandede, at Seiladsen nu altid gaaer Vest om Ulfsåle gjennem Bogestrømmen.

Paludan udtrykker sig noget ubestemt saaledes²⁾: „Borre Sø og Engdrag, hvilket fordmul seilbart fra den nordre Strand til den gamle Kjobstad Borre, rimeligviis i Syd har havt sit Udlob ved Bujsinge Sø og Naabymagle Mose“ — og et andet Sted³⁾: „ved Mandemark Strand, der hvor Udlobet var

¹⁾ Resenii Atlas danicus.

²⁾ Paludan II. 28.

³⁾ Paludan I. 213.

til Borre og Stege", saa at man neppe heraf skal faae at vide, hvad Forfatterens Mening er om dette Punkt, skiondt den synes at stemme med den, jeg her har søgt at gjøre gjeldende.

Jeg troer da som Resultat af disse Undersøgelser at kunne siige, at Borre Mose vel engang i sin Tid kan have været et Sund, der adskilte Møen i tvende Dele, men at det nordlige Udlob allerede forlængst var lukket, da Borre var en Sostad; at Udseilingen var i Syd gennem Budsemark Mose, og at dette Udlob efterhaanden blev tilstoppet eller Bugten tilsandet, saa at i Aaret 1648 kun Skuder og store Baade kunde gaae igjennem der, hvor før store Skibe kunde seile. Ifølge Paludan¹⁾ seilede Lybækkerne den 30te Mai 1510 ind til Norre Vestud gennem Borre Lob og afbrændte Byen, men denne Bemærkning har jeg desværre ikke kunnet finde hos nogen af de danske eller hanseatiske Kronikere, som ere komne mig for Die, hvilket jeg saa meget mere maa beklage, som det ellers vilde vise, at Byen endnu i Begyndelsen af den nyere Tid var fuldkommen tilgængelig for hele Krigsflaader.

Maaffec lod sig med dette Farvands Tilstopning en Begivenhed bringe i Forbindelse, som er foregaaet i det 17de Aarhundrede paa den sydlige Side af Møen, netop i Nærheden af det her omhandlede Udlob. Der laa nemlig tidligere neden for Mandemark et Fiskerleie ved Stranden, der paa een eneste Nat aldeles forsvandt, hvorom Herredsbogen indeholder følgende interessant, skiondt desværre altfor korte Meddelelse af daværende Sognepræst i Magleby, Hetting, der blev Præst 1685²⁾:

„Decimantium Formindsfelse udi Soguet er skeet: At „A^o 1625 den 1ste Februar om Natten før Kyndelmisse „Dag blef een ganske Bye kaldet Bryndshoye, som laae „ved Strandbredden med folck og Huusze af Hafvet bortskylt,

¹⁾ Paludan I. 281.

²⁾ Møens Herredsbog, Magleby Sogn 95.

„da det ved Vandfloed gich høyt op paa Landet. Huilken
 „By icke siden er blefven bygt, var och icke Sædeland til dend
 „By, men der var een Ladested for de Lybske og Huuszene af
 „Kjøbstedes Bygning, og nogle nærrede sig af Fisserier och deraf
 „gafve till Præsten, da fisteri i de Tider var meget god for
 „Landet.

Alt dette saaledes er rigtig indgivet testeter izige Sogue-
 „Præst for Magleby Menighed Hans Svendsen Hætting 1)“.

Vi see heraf, at dette Fisterleie ikke var saa ubetydeligt; det udgjorde en heel By, siger Paludan, som i Christian den Andens Tid havde en Adelsmand af de Povister til Told-der²⁾, og endnu i Aaret 1550 maatte Kjobmandsktibene, som handlede paa Den, klarere der. I Danske Atlas³⁾ kaldes Byen Brøndehy, og der siges at den bestod af 8 Fiskerhuse og et lidet Toldsted, som bleve odelagte ved en Vandflod 1633, hvorved kun 6 Mennesker reddedes; men at dens virkelige Navn var Brøndehøie sees af Christian den Tredies Stadsfæstelse paa Anders Bilde's moenske Lehnsbrev 1541⁴⁾, hvori det hedder: „Och schall haand holle Døjs oc wortt dagliige Folk mett
 „Stege Bye wti two netter, nar wor Weye faller ther fram,
 „oc stiike wor toldner oc salter paa Brøndehøffne frij Wu-
 „derholling mett madtt, sell oc Hestefoder oc lade frede oc
 „weedt magtt holle toldbodenn ther sammesteds epther gammell
 „sedwonne; o. s. v.“

Ogsaa det i Herredsbogen anførte Aarstal anseer jeg for det rigtige, deels fordi Datoen er tilfoiet, og deels fordi Beretningen er skrevet af en Mand paa Stedet selv, 70 Aar før Danske Atlas udkom og ikke meget over 50 Aar efter at

1) Beretningen er fra 1699.

2) Paludan I. 214. Dette var i Christian den Tredies Tid.

3) Danske Atlas Tom. VI. 433.

4) Nye Danske Magazin Tom. I. 27.

Byen var bleven ødelagt. Jeg antog først, at Byen havde ligget ved Udlobet af Budsemark Sø og været en Ladeplads for Borre, da denne var en Kjobstad, hvortil jeg forledeedes ved Paludans Bemærkning, at den laa „ved Mandemærke Strand, der hvor Indløbet var til Borre og Stege“¹, men efter gamle Folks Sigende laa den længere Øst paa under Mandemærk By, hvilket ogsaa stemmer bedre med Udtrykket „ved Mandemærke Strand“, saavel som med Beliggenheden af Bryndhoischauch paa Nevens Kort over Møen: Det er ogsaa rimeligere, at den mere har været beregnet paa det vigtige Fiskeri, som i Middelalderen dreves af Lybekkerne omkring Møen, end paa Handelen paa Borre, der dog neppe nogen- sinde kan have været af nogen overordentlig Vigtighed.

Hvad den Maaede angaaer, hvorpaa denne By gik til Grunde, da anfører Paludan, at den var bygget paa de saakaldte Sprye eller skjulte Kilder, og han troer, at dens Ødelæggelse tildeels er bevirket derved, men skjoldt der bryder endel smaa Kilder frem paa den sydlige Skraaning af Kongsbjerg, ere disse dog altfor ubetydelige til at der kan være Tale om, at de skulde have kunnet bevirke en heel Byes Undergang, og under alle Omstændigheder bryde de ikke frem ved Strandbredden, hvor dog Byer maa have ligget, siden den var et Fiskerleie og et Toldsted for Lybekkerne. Mon det ikke er sandsynligere, at den har været bygget paa Kullesteenskrænten mellem Havet og Mosen, der ligger 4'—5' over Havet og nu tildeels er forvandlet til Ågerland, men dengang kan have været en Sø eller et Møer, og at Stormfloden, der jo efter Beretningen gik langt op i Landet, har styrtet sig over den c. 10' Fod høie Skrænt og kastet hele Byen ind i Mosen, hvor gamle Folk der i Egnen sige, at den nu ligger?

¹) Paludan I. 213.

Maafsee ogjaa Byen tillige har været bygget ud paa den fastere Deel af Mosen, og at Vandet ved den voldsomme Sogang er brndt ind gjennem Mosens Udløb, der nu kun er et Par Fod over Havet, og har undergravet Byen, og saaledes bevirket dens Sammenstyrting.

Jeg har nu tænkt mig, at den Vandflod, der omtales her, kan have bidraget meget til den Tilstopning af Borre Udløb, som netop nu var i fuld Gang, men jeg har intet Andet at støtte denne Formodning paa.

Vi gaae nu over til forteligen at omtale de andre Mose-
drag, gjennem hvilke efter Paludan Havet i sin Tid skal have
gaaet.

Derksom Budsemark Mose i tidligere Tider har været
jeilbart Vand, maa ogsaa Naabymagle og Naabylille Moser
have staaet i Forbindelse med Havet, thi de ere en umiddelbar
Fortsjættelse af den, ja have maafsee endog havt et eget Udløb
lige ned for Naabylille, der hvor nu Slusen er anbragt og
hvor Skillevæggen mellem Mosen og Havet bestaaer af Strand-
steen, medens den paa den øvrige Strækning dannes af den
førnævnte Leerkrænt. Mosens Høide over Havet stiger indtil
3'. Længere mod Nord, hvor de store Nullesteenssandpartier
tildeels danne Volde, der løbe paalangs gjennem Mosen, er
det vanskeligere at forfølge den, da den knibes saa stærkt ind
mellem disse Vaffer, at den nogle Steder kun har en Bredde
af en Snees Allen, men ikke destomindre er der dog en tydelig
Forbindelse mellem det sydlige Moseparti og den Dal, hvor-
med Noret forlænger sig mod Øst forbi Landsled Mølle.
Høiden over Havet er paa dette Strog større end i den syd-
lige Mose, ved Kjeldby Høide 5', ved Landsled 8', mellem de
første Sandbanter 5', dernæst 10' ja indtil 12', hvorpaa Høiden
atter aftager ned mod NaabyMose, hvor den er 2'—3' og derunder.

Paa de hoieste Steder i Mosen er Torven af størst Mægtighed (10—12 Spademaal), hvorunder da ofte findes Sand, der dog mere seer ud som Mullesteenssand fra de nærliggende Baffer end som Strandsand; intetsteds har jeg fundet Saltvandsmusklinger, naaget jeg har gjort mig megen Umage derfor og undersøgt Bunden paa en Snees forskjellige Steder, men derfor kan Havet gjerne have gaaet derigjennem. Paa mange Steder finder man Lag af Strandsteen i Torven, snart nær Overfladen, snart et Par Fod under den, hvilket jeg troede at kunne bringe i Forbindelse med den Vandflod, der odelagde Brøndehøie, idet jeg antog, at Søen havde fort Steen og Sand ind over Mosen, men dette var ikke rigtigt. Mosen er nemlig sønderstykket i en stor Mængde Smaalodder, hvortil talrige Veie føre ud, der for dog at være nogenlunde fremkommelige bedækkes med Strandsteen, som Eierne hente nede ved Kysten. Deels ved egen Tyngde, deels ved Kjørsejen, deels vel ogsaa ved Mosens Opvæxt synke disse Steen efterhaanden dybere og dybere ned; Veien forlades, og naar man senere skærer Torv paa dette Sted, træffer man Stenene nede i Torven, men dog naturligviis ikke i meget udstrakte Lag.

Skjøndt saaledes Undersøgelserne i Mosen Intet have beviist med Hensyn til en mulig Gjennemseiling fra den sydlige Strand til Noret, saa er jeg dog ikke utilboelig til at antage, at en saadan virkelig i den historiske Tid har været til, og det især paa Grund af den Beliggenhed, som den gamle Fæstning Sammelborg har. Denne vilde nemlig være aldeles uden Betydning, hvis Forholdene dengang vare saaledes, som de nu ere, og det er neppe antageligt, at man har anlagt en Borg med Kampsteensmur¹⁾, med Volde og Grav: paa et Sted, hvor den i hine krigeriske Tider ingen Nytte kunde gjøre.

¹⁾ Paludan I. 180—181.

Derimod var dens Beliggenhed udmærket, naar der var Gjennemseiling gennem Noret, netop paa et af de høieste Punkter¹ hvorfra man kunde oversee Indløbene fra begge Sider, og umiddelbart ved Sundet. Viborg er af samme Mening og udtrykker sig derom paa følgende Maade²): „Et quantum mihi quidem videtur, est antiquus sinus Kielbyensis, in quo statio navium et egregius portus erat, ex his duobus locis, Hule Høi et Gammelborg defensus. Sed sinus hic nunc ne quidem rivus est. Verum totus est oppletus terrâ, seriturque nunc ibi et metitur, ubi integræ ante Classes steterant. Et miror, tam exiguo tempore potuisse sinum istum sic occludi. Nam non sunt nisi centum et triginta sex anni, ex quo Christophorus Oldenburgensis suam illic classem habuit, uti reperio in quibusdam veteribus schedis.“ Det er dog neppe rimeligt, at han har havt sin Flaade liggende der, hvor der nu faaes og høstes, thi Gjennemseilingen var vist lukket og Gammelborgs Rolle forlængst udspillet paa den Tid, da Christian den Tredie regjerede, men det har vel snarere været inde i Kjeldbysund (saaledes kalder Saxo Noret), thi det var i tidligere Tider en Havn og Landgangsplads for Krigsskibene. Saaledes havde Bønderne i Sunde under Valdemar den Store at løbe ind i Kjeldbysund med deres Flaade, men bleve forhindrede ved Abjalous Narvaagenhed³). Efter Paludan skal der ogsaa for omtrent 150 Aar siden været fundet Levninger af et Skib ved Snekkebæk ligeoverfor Gammelborg, og selve dette Navn synes at vidne om, at Skibe før have kunnet seile op dertil. Efter en gammel Fiskers Udsagn i Svensmark tager Vandet stærkt af i Noret, især i den østlige Deel, hvor den indgaaende

¹) 40'.

²) Viborg, Cap. 8.

³) Saxo. P. E. Müllers Udgave, 874.

Strom standses, saa at det i hans Levetid var paa siue Steder blevet 1—2 Fod lavere end for.

Endnu større Betydning vilde Gammelborg have havt, hvis der tillige var en Gjemmemseiling fra Noret over Polle-
rupmarken, Magle Mose og Gammelso Eng til Havet, men af en saadan findes der ikke Spor. Det laveste Sted mellem Magle Mose og Landsled er mellem 15 og 20 Fod hoit, og det er ikke Mose- eller Engjord, men Kullesteensleer, der danner denne Dphoining. Derimod ligger Magle Mose kun 1—3½' og Gammelso 2'—3' over Havet, hvilken Hoide dog i Havstofften stiger til 8' a 9', ja et enkelt Sted til 10'. Det er nu interessant, at Havet tidligere ikke blot har indtaget hele Gammelso, thi det seer man strax paa Strandstenene og Strand-
sandet, som danner hele den nordlige Deel ligesom i Somosen Nord for Borre, men ogsaa er gaaet gjennem den smalle Kanal, som adskiller Speilsbyluffet fra Ridesogedluffet, ind i Magle Mose, der altsaa har været en Bugt. Paa fire Steder har jeg i disse Moser fundet *Cardium edule* og *Tellina baltica* i stor Mængde i Sandet 2'—3' under Overfladen, og da det ene af disse Steder ligger paa den søndre Side af Ridesogedluffet inde i selve Magle Mose, er det dermed beviist, at hele Soen før har været en Deel af Havet, der dengang ikke har været afdæmnet ved den nuværende Havstof, men har fylltet op mod de Kullesteensleerpartier, hvorpaa de fornævnte Skove staae. Ligesom ud for Borre Mose finder man i Stranden heelt ud til Dybet aldrig store Steen, men disse komme først frem, hvor Kullesteensleeret danner Kysten.

Hvad nu det store Frenderuppe Moseparti angaaer, da er det afgjort, at der ingen Forbindelse findes mellem det og Noret, thi de ere adskilte ved et Parti, der bestaaer deels af Kridt, deels af Kullesteensleer og Kullesteenssand, hvis Hoide paa de laveste Steder er mellem 25' og 30'. Frenderup og

Magle Mose fortsætte sig Norden om Damsholte Kirke ud i Somosen over Marienborg, hvis Udbygninger tildeels ligge paa Mosegrund og hvis store Kampesteenslade er bygget paa Pæle i selve Mosen, medens Hovedbygningen ligger paa Mullesteensleer. Grunden til denne mærkelige Maade at bygge en Herregaard paa er den, at Marienborg tidligere var en Amtmandsbolig uden store Torder, som hed Nygaard, men da Aolingen siden forogedes betydeligt, byggede man de nye Udhuje ud i Mosen, for at de kunde komme til at ligge smukt for Indfjorselen, thi det Smukke har paa Marienborg altid haft Overvægten over det Fordeclagtige. Selv den nuværende Eier har for nylig ladet foretage nye Udfyldninger for at opføre en Stald, men dog opgivet det igjen. Af stor Interesse er den forskjellige Høide, som dette Mosedrag har efter den forskjellige Afstand fra Havet. Roddinge Sø ligger 1'—3' over Havet, Dynesøhave Enge 6'—7', Somosen indtil 15', Marienborg 15'—20', Magle Mose 20', Frenderup Mose indtil 29'. Det Hele faaer Udseende af en Række Basiser, der ligge terrasjeformigt det ene over det andet, og hvor lidet dette taler for, at Havet for skulde have staaet i Forbindelse med Frenderupmose, det troer jeg vil være klart. Hvad nu Mosernes Bessaffenhed selv angaaer, da bestaae de først af et Torvelag af meget forskjellig Mægtighed, men størst, hvor Mosen er smallest, som ved Sparresminde (10 Spademaal), derefter af et Ferskvandsmuslinglag, der paa fine Steder naaer 3 Alens Mægtighed, og derunder Blaaleer, som det intetsteds lykkes mig at trænge igjennem ved de Boringer, som jeg ved Forpagterens Velwillie blev sat istand til at udføre paa en halv Sues forskjellige Steder. Den største Dybde under Overfladen, jeg naaede, var 6 Alen. Roddinge Sø staaer endnu i umiddelbar Forbindelse med Havet, og har sandsynligviis engang været en Havbugt, hvori Sørovere som Roddingefongen og

Borre Søfarl havde deres Tilhold, hvorom Paludan udbreder sig vidtløstigt i Moens Beskrivelse¹⁾. Efter Pontoppidan²⁾ synes det, at Havet selv i en langt senere Tid har staaet ind i denne Mose.

Endnu misligere end med denne Forbindelse mellem Frenderup Mose over Marienborg med Havet staaer det med dens Forbindelse med samme gjennem det Lavland, der adskiller Ebelvæs fra Nebelle, thi den er aldeles ikke i nogen Forbindelse med dette, men tværtimod er der en Høideryg paa 30 til 35' at overstige, før man kommer ned i Ebelvæs Engdrag, der inderst er 25' over Havet, men dernæst aftager jevnt ned imod Overkjørslen til Koster Land, hvor de saakaldte Mader, lave Sandstrækninger, der ere affatte af Havet, indtage et ikke ubetydeligt Parti. Naar man derimod vil indromme Sandshynligheden af, at Møret har gaaet ud i Et med Naaby Mose, komme vi til det Resultat, at Møen har bestaaet af tre Der, hvilket baade stemmer med Sandvigs Beretning og med hvad Paludan vil have fundet i gamle Archivdocumenter³⁾, idetmindste hvad Antallet af Derne angaaer.

Vil man nu søge at frelse Sagnet om de syv Der, kan man antage, at Nyord, Gronsvund, Borren og Kosterland have været de andre fire. Nyord har indtil for faa Aar siden hørt til Stege Sogn; Gronsvund er kun ved en lav Sandstrækning, Maderne, forenet med det øvrige Land; til Borren gaaer og fører man over, og Koster er ved en Bro over det lave Vand sat i Forbindelse med Den og regnes i daglig Tale altid som en Deel af den; — men naar jeg skal være oprigtig, saa troer jeg ikke stort paa dette Sagu.

¹⁾ Paludan I. 50.

²⁾ Danske Atlas Tom. III. 158.

³⁾ Paludan I. 51.

Et interessant Parti blandt Nutidens Dannelser er Ulfshale, der bestaaer ene og alene af Strandsteen og Sand, som ere skrævede op ved stærke nordøstlige Storme; thi de forskjellige Havstokke følge nøiagtigt den uværende Kystlinie, idet de gaae i Retningen af NNW og først boie af der, hvor ogsaa Kysten forandrer Retning. Nærmest Havet er Havstokken 8'—9'—10' og et enkelt Sted 12', paa Midten er Hviden 9'—10'—11', men derfra aftager den ned mod Stegestrand og er først 5', saa 3', og naaer tilsidst Havets Niveau. Midt paa denne Havstokdannelse staaer en lille Skov af Eg og Aunbog, især paa Kysten af Bolgerne, medens Bolgedalene, hvor de brede sig lidt, give Plads for smaa Moser, der levere en slet Torv, men maaskee gavne meget ved at holde paa Fugtigheden og saaledes sætte Træerne istand til at finde deres fornødne Næring paa den karrige Steengrind. Denne Skov var i Midtaldertiden meget betydelig; den skænkedes tillige med Hegnedet af Grev Christopher af Oldenburg til Stege By til evig Tid som Belønning for dens Trostabs mod den ulykkelige Christian den Anden¹⁾. Da der i Aaret 1697 blev nedsat en Commission for at ophjælpe Møen, bestod Ulfshale Skov endnu af 2500 store Ege og 100 Bøge, naagtet Dens Skove vare blevne overordentlig medtagne i den Tid, Garden laa ind-quarteret der. Saaledes var der i Tidrummet fra 1685—97 foruden den befalede Skovhugst fældet 26,154 Ege og Bøgetræer²⁾. Levningerne af Skoven findes nu med Omhu.

Jeg har undersøgt Forholdet mellem Stegearterne i Havstokkene paa to Steder og fundet, at det var følgende:

Nordfeld.   Borrestrand.

Kridt. . . . . 72.   76.

¹⁾ Paludan II. 293. Stege Byes Privilegier.

²⁾ Paludan 437—38. Møens Forhøveg 1697.

	Nordfeld.	Borrestrand.
Granit.....	} 15.	14.
Gneis.....		
Porphyr.....	7.	8.
Dvergfl.....	6.	2.

Kullesteentiden.

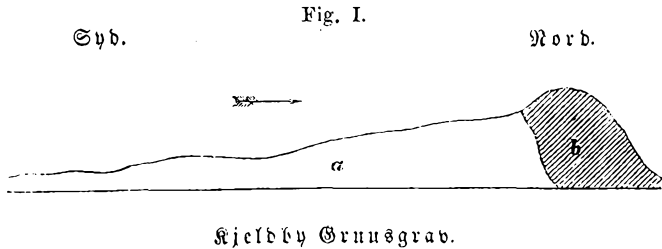
Vi vende os nu fra Betragtningen af Nutiden til Kullesteentiden, idet vi begynde med Kullesteenssandet.

Det bestaaer af halvtrullede Brudstykker af ældre, især plutoniske Dannelser fra det mindste Sandkorn indtil Stene af et Par knyttede Hænders Størrelse. Kun sjældent findes store Blokke og da altid hvilende paa Sandbanken, aldrig indleirede i den øvrige Masse. Sandet og Stenene ere snart blandede mellem hverandre, snart synes det første at være affat for sig selv, især i Dybden af Bankerne. Nogle Partier bestaae blot af Sand (f. Ex. det ved Præstens Aulsgaard, Øst for Stege, og det ved Østermark), andre blot af Steen, der da undertiden ved Kalk ere bundne til et temmelig fast Conglomerat. I Grusgraven ved Lovelde er det kun enkelte stærkt faldende Lag, der ere bundne paa en saadan Maade til en sammenhængende Masse.

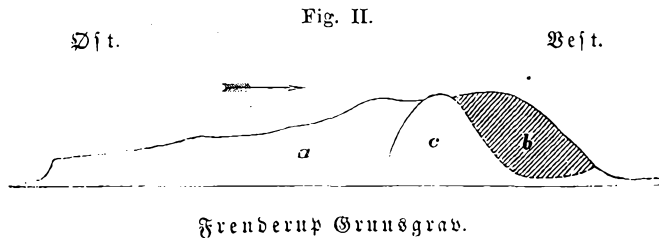
Kullesteenssandet er for det meste tydeligt flentet, enten horizontalt eller jævnt faldende til begge Sider. Det er en Sanddannelse og bestaaer paa Noen af en Mængde afbrudte Partier, af hvilke de vigtigste danne en Bue omkring Hjelmsbugt fra Phanesfjord Kirke indtil Budsinge. Denne Tilslutning til Kysterne, enten de nuværende eller de tidligere, synes at være en Hovedcharacter for Kullesteenssandet, men paa Halvoen danner det mere udstrakte, sammenhængende Sand-

flatter, medens (det paa Verne bestaaer af en Mængde af hverandre naahængige, ved forskjellige Vandbevægelser affatte Naser, Revledannelser ved ældre Kyster, som Nasen mellem Nestved og Mogenstrup og en lignende i det nordlige Sjælland.

Mullesteenssandet hviler næsten overalt paa Mullesteensleer, som f. Ex. ved Nyborre, undertiden paa Kridt, som ved Lovelde. Af Bigtighed er den Maade, hvorpaa det er afleiret, fordi man derved faaer Oplysning om Bolgebevægelsen's Retning¹⁾. De bekjendte Kjeldbyhoie (Fig. I.) ere affatte i Læ af en

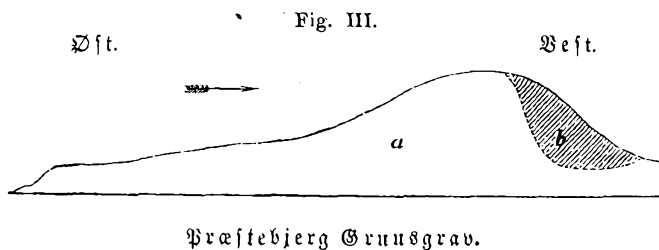

jevnt skraanende Mullesteensleermasse, opad hvilken Bolgen har lobet. Man kan næsten staae med den ene Fod paa Mullesteensleeret og med den anden paa Sandet, saa hurtig er Overgangen paa Grund af denne Afleiringsmaade. Det Samme gjælder om Frenderup Grusgrave (Fig. II.) og om det Parti,

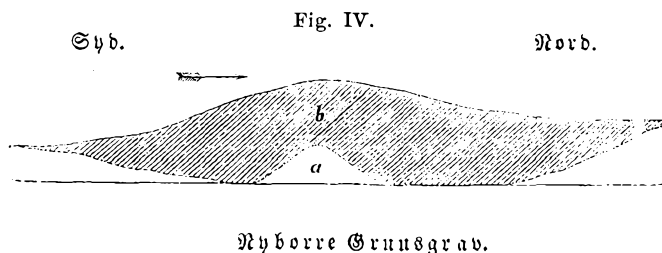

¹⁾ Denne er paa Afbildningerne antydet ved en Piiil. — Paa Fig. I—V betyder a Mullesteensleer, b Mullesteenssand og c Kridt.

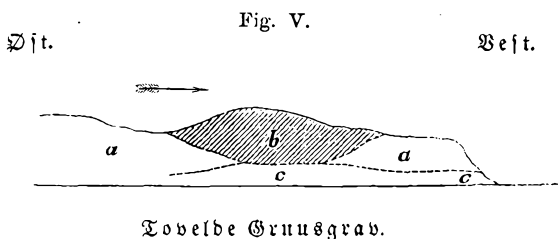
der ligger paa den vestlige Side af Præstebjerg tæt op imod Toppen. (Fig. III.)

Det store Sandparti nærmest Nyborre (Fig. IV.) er affat

omkring en Kullesteensleerhøi, der rager op midt i Grusgraven; andre derimod ere fyllede hen i Fordybningerne og bestaae da mere af Sand, hvilket især gjælder om dem, der ligge længere fra den store Bue oppe omkring Østermark, Vestud og Kjeldby. Ved Lovelbe (Fig. V.) ligger Kullesteenssandet i en Fordybning paa Kridt og Kullesteensleer.

dybning paa Kridt og Kullesteensleer.

De forffjellige Revler ligge ofte i parallele Linier, den ene bag den anden, hvilket især er smukt at see ved Budsemark. Ved Kjeldby (Fig. VI.) ligger en Grusbakke Nord

for den dybe Dal, der er en Forlængelse af Noret imod Øst, ligeoverfor en Abning i det Syd for samme liggende Parti. Det samme gjælder om de Banker, der ligge mellem Nyborre og Magleby. (Fig. VII.)

Jeg troer, at den hele Retning, som denne store Kullesteensaaes har, saavel som den ogsaa paapegede forffjellige Afleiringsmaade af de enkelte Partier berettiger til den Paastand, at det moenske Kullesteensand hovedsagelig skylder sin Dannelse til en Vandbevægelse, der har truffet den i en Retning fra Sydost, og at dens Sydøst dengang omtrent har havt samme Form som nu.

Jeg har undersøgt Forholdet mellem Steenarterne, der sammensætte Nullesteenssandet, paa samme Maade som ved Strandstenene og Nullesteensklæret, og fundet følgende Forhold:

	Kjeldby	Søbjerg	Lifelund	S. Vestub	Tostrup.	
Kridt.	40.	45,5.	56.	56,2.	58,5.	91,5.
Granit og Gneis.	41,5.	32.	38.	35.	29.	5,5.
Curit og Porphy.	1.	3.		1,3.	3,5.	
Grønsteen.		1.				
Glimmerskifer.	2,5.					
Leer, rødt og blaåt.	2,5.					
Gibb.					1,5.	
Overg.	12,5.	18,5.	6.	7,5.	7,5.	3.

Ved Tostrup bestaaer Nullesteenssandet af et Conglomerat af Kridt og Flintstykker med noget Sand og Leer og enkelte Granitnullestene. Kridtformationens Steenarter ere, som man seer, de hyppigste (meget mere Flint end Kridt og Kalksteen), dernæst Granit og Porphy, der dog allerede mangle paa enkelte Steder, endelig Overgangsformationens ueftniste Steenarter.

Enkelte Steenarter, der næsten ikke forekomme i større Stykker (Glimmerskifer og Leer-skifer), findes derimod i Mængde som smaa Brudstykker.

Nullesteenssandet indeholder overalt Forsteninger af Overgangs- og Kridtformationen og enkelte fra den tertiaire Tid. Især ere Slægterne Eschara og Ceriopora meget hyppige, endvidere Achilleum, Lunulites, Cidaris, Pentacrinus, Apiocrinus, Asterias, Terebratula og Crania. Af Overgangsformationens Forsteninger findes Crinoidstilke, Terebratula, Turbo, Trilobites, af tertiaire Turritella.

De vigtigste Nullesteenssandpartier paa Møen findes ved Marienborg, Frenderup, Kjeldby, Nyborre og Budsemark, samt oppe omkring Lifelund og Aborrebjerg.

Vi gaae nu over til det andet Led af Kullesteensformationen: Kullesteensleret.

Denne Dannelse indtager den største Deel af Dens Overflade og har aldeles de samme mineralogiske Characterer som i det øvrige Danmark. Den bestaaer af et meer eller mindre sand- eller kalkblandet Leer, hvori findes rundkantede Kullestene af alle Størrelser, og er næsten altid uden nogen Slentning. Storre Sandpartier, omgibne af en Kridtrand, ligge undertiden indesluttede i Leret, og Brudstykker af Kridt og skarp Flint, der ere sammenkittede til een Mæsse ved finere Kridtdele, danne uregelmæssige Partier i det. (Fig. VIII, Fig. IX).

Fig. VIII.

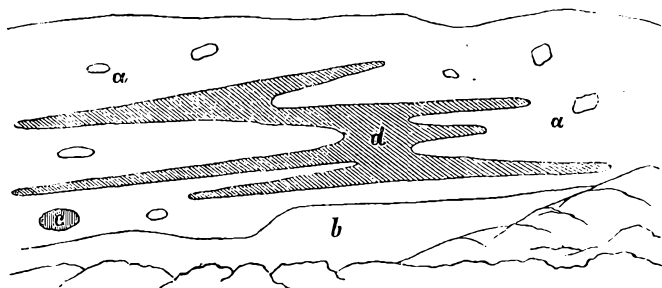
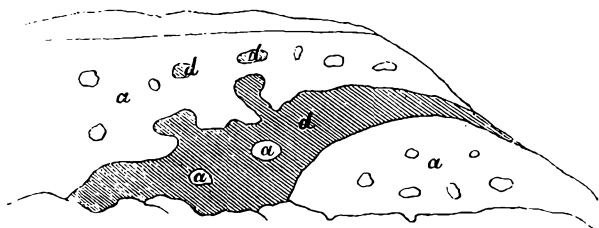

Fig. IX.

Svensmark Flint ved Noret.

a. Alm. Kullesteensler med Steen. b. Mørkerødt Leer. c. Sand.
d. Kridt med Flintstykker.

Flær i den Klint, som danner Norets sydlige Side, er dette Forhold let at iagttage, og det faste Skrivekridt ligger da som oftest tæt under; men naar disse indleirede Kridtmaasser blive mere myreformige og faae en betydelig Størrelse, er det vanskeligt at skjelne dem fra det faste Skrivekridt, og det er ikke umuligt, at Udskilligt af hvad jeg har anseet for fast Steen i Virkeligheden kun er en saadan stor Myre. I Nullesteensleret i Holssteen-Lauenborg har man idetmindste fundet dem af stor Umfang, og Lyell¹⁾ anfører ligeledes: „that in the English „cliffs near Trimmingham in Norfolk large masses of „chalk are surrounded and nearly enveloped in the sands „and clays associated with the crag.“ Flinten ligger dog altid spredt, og de enkelte Kridtbrudstykker ere betydeligt haardere end det egentlige Skrivekridt.

Paa andre Steder danner Kalken tynde Lag af 1 Linies Tykkelse og derover, der ligge mange over hverandre og undertiden kunne forfølges 20'—30' hen i Skrænten, inden de file sig ud og forsvinde; og paa samme Maade forekommer ogsaa Sandet i Leret. Det interessanteste Punkt i saa Henseende er Klinten ved Svensmark, hvor man tillige seer Nullesteensleret hvile umiddelbart paa Kridtet, hvilket ikke er hyppigt at iagttage.

Den ved denne Indleiring af Sand og Kridt i Leret bevirkede Afvægling i Udscendet foroges nu ogsaa derved, at Farven af Leret selv er forskjellig, snart blodrod, snart gult, snart graalig, snart blaaagraa, hvilket ikke blot hidrører fra en Aftning af Færnet ved Atmosfærens Indvirkning, thi Grændsen mellem de forskjellige Farver ere ofte fuldkommen skarpe, og de røde Leersorter ligge snart overst, snart underst, snart

¹⁾ Lyell: On the cretaceous and tertiary Strata of the islands of Seeland and Moen, 257.

som velbegrændsede Indlag i det almindelige Leer. Det smukke blaagraa Leer fra Steilebjerg har aldeles ikke forandret sin Farve, naagtet det har ligget saa længe i Luften, og det blodrode Leer fra Mandemark Strand har samme Farve, selv om man graver ind i Skrænten. Smidlertid er det ægte dybereliggende, uforsfædte Mallesteensleer dog i Almindelighed langt mere eensformigt i sin Masse og indeholder færre Steen, f. Ex. ved Madses Klint, hvor det danner lodrette Skrænter af indtil 58' Hoide (under Hjelrn), og i Poulserenden.

Paa Grændsen af Mallesteenssandet kan Steenmængden tiltage i den Grad, at begge Formationer der flyde aldeles over i hinanden, hvilket er Tilfældet i en Banke ved Lille Lind, hvor der er gravet baade efter Mergel og efter Beigruns, indtil man tilsidst standsede, fordi man ikke vidste, hvad det var man gravede. Sandsynligviis har den Vandbevægelse, der affatte Mallesteenssandet, tillige betydeligt paavirket Mallesteensleeret.

Mallesteensleeret er undertiden afbrudt ved Mellemlag af Steen og Gruns, som ved Nordfeld og Syd for Naabymagle; men disse Lag naae aldrig en saadan Mægtighed eller gjentage sig flere Gange, som andre Steder her i Landet. Denne tilsyneladende Slentning ved Udvasfning af enkelte Partier maa ikke forveyles med den virkelige Lagaffætning, som undertiden forekommer, og som især er smukt at see i den store Leergrav lige ud for Marienburg, hvorfra der tages Leer til Tegloven. Det er her Leer og Sand, der veksle i mange horizontale Lag, medens selv de mindste Stene aldeles mangle. En saadan Dannelse kan være sautidig med den øvrige Formation, men den kan ogsaa være yngre, indfhyllt ved senere Vandbevægelser og affat paa roligere Steder, hvorhen den stærkere Volgegang ikke kunde naae.

Mallesteensleeret hviler normalt paa Kridtet, saaledes som

ved Tettebrinken og ved Svensmark, og bedækkes af Nullesteensgruset, naar dette findes. Det stiger op til de hoieste Punkter, Den har, idet det ligger umiddelbart op til Toppen af Kongsbjerg (433'), og danner overalt steile Skrænter mod Østersøen, der ved deres Fæsthed og mørke Farve i Frastand ikke tage sig ulig ud som bratte Klippevægge.

De meest characteristiske Punkter ere: Madses Klint, Kysten Syd for Mandemark heelt om til Tettebrinken og enkelte Partier i Stubberup Have. Det styrter paa disse Steder ofte ned, og kun derved kan man forklare sig, at de største og sunnfeste Bøge, som findes paa Moen, tidligere have kunnet trives der, hvor nu Ugsskoven aldeles er forfuet af den skarpe Østevind, som f. Ex. ved Madsesklint. De have nemlig staaet længere inde i Landet og ere først nu rykkede ud paa Manden. Som et Maal for Størrelsen af disse Nedstyrninger kan anføres, at Frederik den Sjette i Maret 1829 førte med 4 Heste uden om et Lysthus, der allerede for 7 til 8 Aar siden blev taget ned, fordi det truede med at falde ud i Havet.

Det er værd at lægge Mærke til, at de renefte Nullesteenspartier findes mellem Nullesteenskaasen og Havet; især ere Vindebæk, Liseby, Hjeltn og Budsinge bekendte for deres strenge Leermarker.

Forholdet mellem Nullestenene har jeg undersøgt paa følgende Steder:

	Norbjælb.			Liselund.		Duet Skov.
	1	2	3	1	2	
Kridt.	50,5.	49.	55.	56,5.	50.	56.
Granit, Gneus.	30,5.	29,5.	30.	29,5.	25.	22.
Gurit, Porphy.	5,6.	15.	4.	5.	5.	4.
Stimmerstifer.	1,5.	1,5.				
Gibs.			1.			
Øverg.	11.	5.	10.	9.	21.	17.

Jeg har ved alle disse Optællinger altid valgt Stykker af en Størrelse mellem 1 og 2 knyttede Hænder.

Kridtformationen

er kun repræsenteret ved sin Dybvandsdannelse, Skrivekridtet, der sandsynligviis danner Grundlaget for hele Den, men kun paa enkelte Steder træder op til Overfladen. Det danner hele den østlige lodrette Klint paa Høie Moen ligesom Slots-gavlene, hvor det pludseligt træder frem af Kullesteensleret, til Tettebrinken, hvor det mere succesfrit forsvinder under samme Formation. Paa denne Strækning naaer det sin største Høide i Hylledals Klint (405') og Dronningestolen (403'). Endnu mere hæver det sig i det stærkt gennemskaarne Terrain, der fra Klintholm udbreder sig mod Østersøen, thi der naaer det i Kongsbjerg (433') og Alborrebjerg (450') den største Høide, hvortil Den overhovedet hæver sig. Paa dette hele Strog er det dækket med et kalk- og sandblandet Leer og beplantet eller bevoxet med Skov, der gjør alle nærmere Undersøgelser meget vanskelige. Smidlertid kan man forfølge den Ryg, hvis østlige Pynt danner Dronningestolen, halvveis op mod Klintholm, og en lignende Kridttryk forbinder Hundevangsklint med Kongsbjerg.

Paa den vestlige Halvdeel af Moen findes Skrivekridtet kun enkelte Steder tydeligt som faste Lag med Flinten in situ, f. Ex. ved Svensmark ligeoverfor Stege, hvor det danner en Klint paa 6—8 Alen, og i Grusgraven tæt ved, hvor det danner den faste Bund; men mange Steder bestaae Bakkerne næsten ganske af temmelig kantede Kridtstykker, som ved Bidlinge og Frenderup, hvor man da maa anage, at det

faste Kridt ligger umiddelbart under. Paludan angiver¹⁾, at i Damsholte Præstegaards Mark findes Mergel med sammenhængende Flintlag.

Paa alle de øvrige Steder danner Skrivekridtet den saakaldte Smitte, der af Bønderne benyttes til at hvidte med, efterat den er udrørt i Vand eller „opløst“, som de kalde det. Massen har nemlig tabt al Sammenhæng, saa at de enkelte Dele, der før ved Tryk og Cohæsjon holdtes sammen, skilles fra hverandre, naar den kastes i Vand. Jeg er ikke ubøielig til at antage, at alle disse Smittelag ere Indlag i Mallesteensleret, naagtet man flere Steder har gravet 5—6 Alen uden at komme igjennem dem, eller idetmindste, at de overste Kridtpartier paa disse Steder maae være blevne betydeligt forandrede ved senere Vandbevægelser, thi ligesom de Flager af Kridtmasse i Mallesteensleret, som jeg tidligere har omtalt, bestaaer denne Smitte, hvor den ikke er fin Kridtdeig, af afrundede Kridtknolde i en blød Kridtdeig med Flinten nordentligt spredt gjennem den hele Masse. Hertil kommer, at den Kalksteen, som graves lige i den overste Jordkorpe paa Kongshøj, og som uimodsigelig er fast Skrivekridt, da den har tydelige mod Vest faldende Lag, er af en ganske anden Bestaafenhed end Smitten, naagtet de maatte antages at ligne hinanden, hvis de begge skulde udgjøre det overste Parti af det egentlige Skrivekridt. Den er nemlig fuldkommen eensformig, fast, ja endog haardere end Flintestenen, saa at man tog mig det meget fortrydeligt op, at jeg talte om det Kridt, de brændte, istedetfor at kalde det „Kalksteen“. Den affarver ikke og indeholder mange Forsteninger, medens netop det Modsatte er Tilfældet med Smitten, samt forholder sig endelig anderledes ved Brændingen end almindeligt Kridt, da den giver meget mindre

¹⁾ Paludan II. 39.

Grus, naar den lædskes, og Arbeiderne befrie den altid uhyggeligt fra de Kridtstykker, som findes i den, forat Brændingen ikke skal fordærves. Den dannes forøvrigt ikke nogen sammenhængende Masse, men er enten ved Hævningen eller ved senere Jordbevægelser knust i Stykker af en knyttet Haands Størrelse, der dog alle ere skarpkantede og ligge Side om Side hvert paa sin oprindelige Plads. Ligeledes ere Flintlagene aldeles tydelige, men de enkelte Myrer ere knuste. Ogsaa i Mandemark i en Hoi, som hedder Tulegorkerne, findes en lignende Kalksteen.

Hvorledes det imidlertid end hænger sammen med denne den kulsure Kalks forstjellige Optræden som Smitte, som Kalksten eller som Kridt, saa kan det imidlertid anses for afgjort, at Skrivekridtet dannes Underlaget under hele Den, thi større Partier af Kridt i Mallesteensleret antyde altid, at det faste Skrivekridt findes i Dybden.

Kridtet i selve Klinten fortjener ikke altid Navn af Skrivekridt, thi kun naar det bestaaer af meget smaa organiske og norganiske Kalkdele, der ved Cohæsjon ere bundne sammen, er det istand til at virke affarvende ved Guidning; naar Sammenhængen bliver større, hvilket især er Tilfældet i de overste Kridtpartier, eller naar det bestaaer af smaa Stumper af Bryozoer, taber det denne Egenskab og faaer i sidste Tilfælde Lighed med Limsteen. Dette limsteenagtige Kridt træffes overalt ved Klinten i nedfaldne Brokker, og dannes enten et særegt Lag, der strækker sig gjennem hele Klinten, eller ogsaa smaa Partier, hvilket sidste er det rimeligste, thi man kan i Haandstykker ofte see, at Bryozoerne ere samlede om enkelte Punkter. Da de ikke leve frit i Havet, kan man antage, at de have siddet paa en Tangart, hvis organiske Væv siden er blevet ødelagt. De fine sorte Linier, man ofte sees i Kridtet, ere vist Levninger af saadanne Planter.

Det rene Skrivekridt træffes kun paa enkelte Steder, f. Ex. ved Taleren, og aldrig er det saa jumbt, som det fra Stevns.

Slentningen er kun lidet tydelig, og hvor den kan iagttages, betegnes den ved saadanne sorte Linier, som jeg nylig har nævnt; derimod faaer Kridtet en eiendommelig Structur ved de characteristiske Flintlag, der som sorte Baand snoe sig gjennem den sneehvide Klint og allerede i lang Afstand forkynde, om nogen Hævning har fundet Sted eller ei, thi de have oprindeligen ligget horizontalt. Man kan i de bratte Skrænter tælle indtil 100 af dem, hvert med en Mægtighed af 3—4 Tommer og med en Afstand fra hverandre af et Par Fod. Flintens sorte Farve hidrører fra en ringe Mængde organiske Kuldele, men ellers bestaaer den af reen Kiseljord og er altid overtrukken med en hvid Skorpe af samme Sammensætning, dog uden Kul, hvori der ofte ligger en Mængde smaa Bryozoaer o. s. v. Hvidlig, rødlig eller gulbrun Flint er sjelden og synes især at tilhøre det øverste Kridt.

Flintlagene bestaae ikke som Limstensens af en sammenhængende Masse, men af fladtrykte, aflange Myrer, der kunne naae en Længde af flere Fod; dog forekomme ogsaa andre tildeels forunderlige Former, der synes at være betingede af organiske Væsener, f. Ex. store Ringe af en Fods Gjennemsnit, spiraldreiede Masser med Bindinger af et Quarterns Tykkelse. Da jeg ikke kunde tænke paa at tage dem med mig, opstillede jeg dem paa isinesfaldende Steder ved Stranden for at Andre kunde blive dem vaer.

Flinten er et organisk Produkt, udfilt af Havvandet ved Kiselsvampe og Infusorier med Kiselbeflødning, og den har selv bagefter tjent til Udfyldningsmasse for mange Forsteninger, især Schmitter. Svampene have ofte udgjort det Midtpunkt, hvorom Flintdannelsen har fundet Sted, og det er

maaſkee Grunden til, at man næſten aldrig finder dem fritliggende i Kridtet paa Moen, ſaaledes ſom det derimod var Tilfældet i det Brud, ſom i ſin Tid fandtes paa Skovbakken ved Aalborg, men ſom nu forlængſt er tilkaſtet. Jeg troer beſteemt fra min Barndom at kunne erindre, at der i dette Brud ingen Flintlag fandtes, naftet det var 5—6 Alen dybt.

At endeel af Kiſelhyren virkelig har været oploſt i Vandet, kan man ſee paa de Kvartſkrystaller, ſom ſaa ofte findes beklædende Hnulhederne i Flintnyrerne, og paa et ſmukt Stykke Calcedon fra Moen, ſom opbevares i Univerſitets-Muſeet.

Grunden til denne mange Gange gjentagne Afvegling af ſaa forſkjellige Maſſer ſom Kridt og Flint har man ſøgt deri, at Kridthavet afveglende har været beboet af Organismer med Kalk- og Organismer med Kiſelbeklædning, efterſom Havet indeholdt flere Kalkſalte eller Kiſelſalte, men aſſeet fra, at en ſaadan Vegel i Havvandets Beſtanddele da ogſaa maatte kunne paavieſes i vore nuværende Verdenſhave ſom et almindeligt Phænomen og ikke ganſke localt, thi det kan have andre Grunde, forekommer det mig ikke ſandsynligt, at diſſe forſkjellige Perioder ſkulde være ſaa ſkarpt adſkilte, ſom Kridtet og Flinten ere det.

Kalkorganismerne maae have været til, medens Kiſelorganismerne levede, og forſt lidt efter lidt have fortrængt dem, og omvendt diſſe ſidſte kun meget langſomt have berobet hine deres Herredomme i Havet. Man bliver da alligevel nodt til at ſtøtte ſig til den fuldkomne Mangel paa chemiſt Tiltrækning mellem Kiſeljord og Kalk ved almindelig Temperatur og paa den anden Side til den ſtærke Moleculartiltrækning mellem de enkelte Kiſeldele for ſig og Kalkdele for ſig for at forklare dette mærkelige Forhold, og jeg troer, at diſſe forſkjellige Tiltrækninger og Fraſtodninger alene ville bevirke en ſaadan Adſkillelſe, ſelv om begge Rækker have levet ved Siden af hinanden og i Havet altid fundet tilſtrækkeligt Stof til deres

Skaller og Skeletter. Det er desuden ganske almindeligt i de geognostiske Formationer, at forskjelligartede Bestanddele udskilles i særegne Lag, især i Form af Myrer. Saaledes danner Kalken nyreformige Måser i Overgangskiferne, Seruistenen i Kulformationens Skifere og Myremalmen i Nutidens Dannelses. Vil man indvende, at her have Stofferne været tilstede i Oplosning, hvorved de kemiske Virkninger tillige have været større, saa kan jeg holde mig til det bekjendte Phænomen, at den findeelte Kifelsjord i Porcellainspæsten ofte samler sig i nyreformige Klumper, thi der er Analogien med Flintdannelsen mere aabenbar.

Kun paa nogle Steder ligge Flintlagene horizontalt, f. Ex. ved Slotsgravlene og Settebrinken; i det midterste Parti af Klinten derimod ere de hævede under alle Vinkler, undertiden overstyrkede og ofte boiede i forunderlige Vindinger eller zigzagknækkede, ja vel endog lobende ringformig tilbage i sig selv. At nu dette uregelmæssige Fald er en Folge af Hævninger og ikke kan tilskrives Nedstyrningen af de hoiere liggende Partier paa de lavere, det giver sig ved en noiere Betragtning af Klinten. Mellem Graaryg og Sommerspiret kan man forfølge Flintlagene næsten gjennem hele den lodrette Klint, snart brudte, snart buede eller bolgede, og især i den nordlige Deel iagttages meget snart den kaabeformede Leiring af det ene Flintlag over det andet. Men denne uregelmæssige Hævning er ogsaa tydeligt udtalt i Klintens hele Form, i dens dybe Udsnit og skarpt fremspringende Pynter, og især i Bestaaenheden af det hele Parti af Høie-Møen, som ligger østligere end Magleby, med dets kjedelformede Fordybninger, dets 100' dybe Søer, dets Dalstrækninger og langstrakte Kridtrygge, der paa det Tydeligste vise, at Uregelmæssigheden ikke er indskrænket til den blottede Væg, men er herskende gjennem det hele Klinteparti, og at det netop er denne Uregelmæssighed,

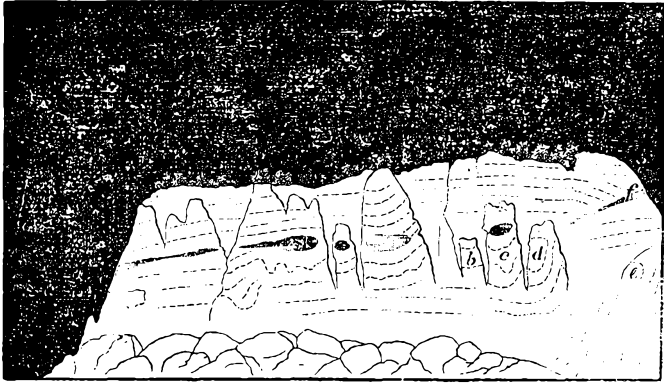

der giver Flinteskoven og Alborrebjerg deres ganske eiendommelige romantiske Character, der kontrasterer stærkt mod det trættende og eensformige Plateau, der dannes af Stevnsflintens horizontale Lag. Endelig kunne Flintlagene i Kongsbjerg Kalkbrud, der falde 20° mod N, tjene som yderligere Beviis for at det er en Hævning, der har bragt dem ud af den horizontale Beliggenhed.

Smidlertid skal det ikke nægtes, og det vil senere blive viist, at store Medstyrninger virkelig undertiden have forøget denne Uregelmæssighed i Flintens Leiring, men deres Virkninger ere ikke betydelige; derimod er der et Agent, der væsentligen har haft Indflydelse paa Flintens ydre Form, nemlig Regnvandet, der ved sine lodrette Udfjæring i Klinterne tilshueladende forøger Uregelmæssigheden i Lagstillingen. Disse Udfjæring, der svare til de saakaldte Karrenfelder i Schweiz, kan man forfølge gjennem hele Klinten fra deres første Begyndelse af. Nogle ere først ved at dannes, andre have allerede naaet Flintens Fod, alle ere de bredere for oven, smallere for neden og undertiden mørkt farvede af Leer, som vaskes ned igjennem dem. En saadan Udfjæring fandtes tidligere i den sydlige Deel af Klinten; den var fuldkommen tragtformig med en meget lille Abning for neden og er Flintens tidligere Gjæster bekendt under Navnet: „Tragten“.

Ere Flintlagene horizontale, som ved Settebrinken, ville saadanne Erofioner ikke have nogen Indflydelse af Betydning paa deres Leiring, men ere de steilt opreiste og falde enten mod eller fra Havet, faae de et tilshueladende meget uregelmæssigt Udseende, naar Regnvandet skjærer Kanaler ned igjennem dem. Et interessant Exempel i saa Henseende afgiver Klinten mellem Hylledal og Taleren (Fig. X.). Den dannes egentlig af tvende Partier, et bagerste med horizontale Flintlag og et forreste, der bestaar af et Antal temmelig fritstaa-

Fig. X.

Mellem Taleren og Hylledal (seet fra Søen).

ende Soiler med tildeels ringformige og meget uregelmæssige Flintlag. Da jeg første Gang saae dette Parti, vare de nævnte Soiler kun fremstaende Dele af den bagerste Bæg; nu er b, c og d ganske fræie og ville vel snart aldeles forsvinde. Naar man nu betragter nedeuistaende Profil af denne samme Flint (Fig. XI), seer man, at Flintlagene trods den

Fig. XI.

Samme Flint (seet fra Kysten).

store Uregelmæssighed alle have et stærkt Fald mod Havet, og man forstaaer, hvorfor de, seet fra dette, maae synes horizontale i det bagerste Parti, medens de frie Soiler nødvendigen maa vise Faldretningen paa deres indadboiede Sider, hvilket er ogsaa meget tydeligt at see. Da Flintlagene falde saa steilt, kunne de komme til at danne Ringe, der sees paa c, d og e, af hvilke kun e er synlig paa Fig. XI, fordi de andre ere skjulte bag denne.

Til disse tragtformige Udsfæringer slutte sig nu de store Udfald; kun ere disse i de fleste Tilfælde betingede af, at der findes oprindelige Dale eller kjedelformede Jordhviinger i Klinten, medens de første ere dannede ved Regnvandets Indvirkning, men de gaae over i hinanden. Udfaldene ere ogsaa tragtformede med Spidsen vendt nedad, og ere oftest bedækkede med en rig Plantevæxt og vandede af de gjennem dem nedrislende Kilder. Gjennem dem skrider nu, især i vaade Aar, det ovenpaahvilende Mallesteensleer og Sand ligesom Gletscherne i de høie Alper ned til Stranden, ja undertiden heelt nd i Havet, og danner derved en Afvejling af steile sneehvide Kridtklinter med friske grønne Dale, der give Klinten dens eiendommelige Skjønhed og gjør den til et af de smukkeste Punkter i Danmark.

Hylledals Fald slutter sig ved sin udmærkede Tragtform til den for nævnte „Tragt“, og er tillige ved sin Dybde og sine Bægges Steilhed og Rogenhed det meest imponerende af alle Fald i Klinten. Det aabner sig ikke lige ud mod Stranden, saaledes som alle de andre gjøre, men er skilt derfra ved en meget høi Kridtklint og udmunder i en skraa Retning mod N. Søndet synes i Faldet at ligge horizontalt paa Leret.

Ved Graarhyg sees en nedstreden Masse, der bestaaer af Leer og Sand med store Kridtstykker, og man kan paa Formen og Furerne see, at Massen har været i en halvt flydende

Tilstand. Leerudfaldet Syd for Steilebjerg bestaaer derimod af en udmærket smuk blaagraa Leerart med store Kullestene, der ikke ligner vort almindelige Kullesteenleer. Dens oprindelige Plads er imidlertid tydelig; man seer endnu det Sted oppe i Klinten, hvorfra Nedskredet er begyndt, og man kan paa 4—5 Alen forfølge Paaleiringen af Leret paa Kridtet med skarp Grændse.

Det er imidlertid hyppigt Tilfældet, at Leret ved at skride ned skjærer sig ind under Kridtet, eller vel ogsaa undertiden, at det bedækkes af store nedstyrtede Kridtpartier, skjøndt jeg anseer dette sidste for meget sjældent. Saaledes synes i Talerens Fald hele den steile Kridtklint at hvile paa Leret, som viser sig i Faldet, men naar man undersøger Forholdet nærmere, bliver det høist sandsynligt, at Leret kun under Nedskridningen har dannet eller udfyldt en allerede dannet Indskjæring ind under Kridtet, og at det tidligere har udfyldt Faldet indtil en større Høide, men er ndvasket igjen af det Vand, som løber ned igjennem det. I Analogi hermed kunne vi nu ogsaa forklare en lignende Forekomst af Leret Syd for Sommerpivret.

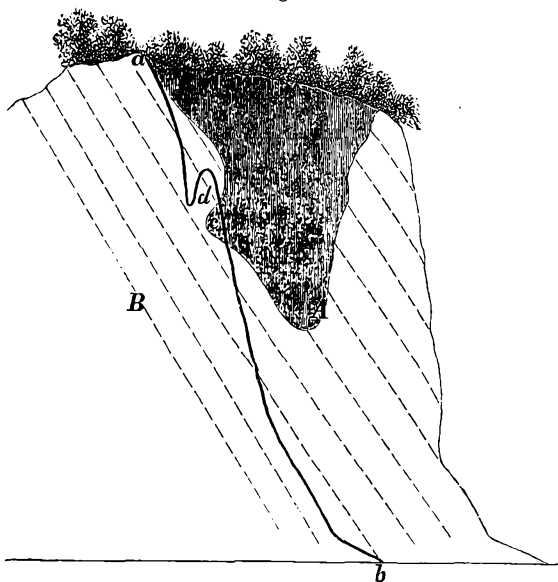
At saadanne nedskredne Masser indeholde større eller mindre Kridtbløkke indesluttede, som deels ere løsrevne ved Lerets Bevægelse deels nedstyrtede, er saare naturligt og allerede før omtalt. En saadan Kridtmasse forekommer i et Leerfald N. for Dronningestolen.

Disse hidtil nævnte Leermasser have i Almindelighed et stærkt Fald og bevæge sig udad mod Soen; dog er det allerede bemærket, at Hylledalsfaldet aabner sig skraat ud mod N.O., og hvad Faldvinklen angaaer, da kan den ofte blive liden eller ingen, naar der allerede er et stort Nedfald, henover hvilket de efterfølgende Masser kunne bevæge sig. Vi ledes derved til en mulig Forklaring af et bekjendt Leerlag i Hylledals Klint. Vel staaer det ikke i nogen Forbindelse med det Fald,

som findes Sonden for det, men ved de betydelige Forandringer, Klinten undergaaer i Tidernes Lob, kan det godt være bleven adskilt fra de andre Maasser, hvortil det oprindelig hørte, og er blevet ene tilbage, medens de vaskedes bort eller gløde ned i Soen. Man kan ikke nægte, at der er betydelig Lighed mellem dette isolerede Parti og en horisontal Green af Talerens Leermaasse, der skyder sig et Stykke mod Vest hen under Kridtet, men denne sidste sees endnu i fuldkommen Forbindelse med Hovedmaassen.

Betragte vi nu det bekjendte Lag mellem Taleren og Hylledals Klint (Fig. X og XI), da see vi, at det har en Stigning op mod S, som tillige ligger længere fra Stranden og aabner sig mod Overfladen med en tydelig Kluft; at det ikke fortsætter sig ind i den faste Klint, som findes bagved de frie Soiler, og at det har en temmelig uregelmæssig Form. De enkelte Partier, hvoraf det bestaaer, ere nu ikke i nogen Forbindelse med hverandre, men det er tydeligt at see, at de oprindelig høre sammen, og det større Leerparti, hvoraf de ere en Levning, har ligget udenfor, men er aldeles forsvundet, saaledes som det er antydet paa et idealt Profil (Fig. XII). At det forøvrigt er et Leerlag og ikke et Sandlag, sees bedst af den udadboiede Form, som det har.

Maaskee ogsaa en nærmere Betragtning af det saakaldte Loøskul under Dronningestolen kan hjælpe os til en rigtig Tydning af dette Leerlag. Her er det nemlig tydeligt, at det er Leret eller Sandet, der ovenfra er trængt ned i Sprækker og Klofter tilligemed Vandet, som paa nogle Steder har udvidet disse Klofter til større Høulheder. Den Mængde smaa Kilder, som næsten overalt risle ud af den steile Klint, viser tilfulde, at der er en saadan Passage gennem Kridtet, og inde i Klintestoven findes en lille Fordybning, hvori Vandet oieblikkelig forsvinder selv ved den stærkeste

Idealt Gjennemsnit af Partiet mellem Taleren
og Hylledal. *)

Skylregu, og dette Vand maa nødvendigviis tage en stor Mængde Leer og Sand med sig, som det afseirer paa forskjellige Steder i Klippekløsterne.

Denne Forklaring lod sig nu maaskee ogsaa anvende paa Leerlaget mellem Hylledalen og Taleren, men vi maae antage, at Kløften har gaaet indenfra indad og nedad, og har endt der, hvor vi nu see det afbrudte Leerlag. Det følger af sig selv, at, skjøndt dette nærmer sig betydeligt til den horizontale Linie, kan Kløften gjerne have været næsten lodret, f. Ex. naar den løb omtrent parallelt med Kysten. Forøvrigt see vi ved Løschullet, at en Kluft kan blive næsten horizontal og dog indeholde Leer.

*) A. Forvunden Bridt- og Leermasse, af hvilken sidste kun c er tilbage. B. den mstaende Klint. ab. den nuværende Væg. d. en af de frie Søiler. c. Leerlaget.

Lyell antager ligeledes om disse isolerede Leermasser i Kridtet, at de for have naaet op til Toppen af Klinten, men at dette Parti senere er revet bort paa Søsiden¹⁾, men han troer, at de ere bragte ind i Kridtet, dengang dette hævedes. Jeg har bestræbt mig for at vise, at de mærkeligste af disse Indlag kunne tænkes tildeels at være bragte hen paa deres Plads ved de Nedskred eller Nedstylinger, som finde Sted i Nutiden. Det er da naturligt, at de ikke vise sig slentede; jeg har idetmindste ikke fundet nogen Slentning, og naar Lyell kalder Leret i Talerens Fald „a mass of stratified sand and gravel“²⁾, saa passer denne Beskrivelse idetmindste ikke nu, thi jeg har været oppe i Faldet, uden at kunne finde Spor af Slentning.

Man kunde endnu opstille den Formodning, at disse Leermasser ere bragte ind under Kridtet ved en Nedstyrtning ikke under Hævningen, men i Nutiden; men paa nogle Steder er en saadan Forklaring umodvendig, f. Ex. ved Talerens Fald, paa andre Steder ikke tilstedelig, som mellem Taleren og Hylledals Klint, hvor det stadige Fald af hele Klinten mod Havet viser, at den ikke bestaaer af nedstyrte Masser. Selv det foromtalte Parti af Hylledalsklint³⁾ tillader neppe at troe, at en Nedstyrtning er Marsag til den afvigende Leiring, thi man seer Flintlagene fraoven at forlænge sig ned gennem den smalle Deel af Leret, hvilket viser, at de maae have været i denne Stilling, da Leerlaget blev bragt ind. Overhovedet maa jeg bemærke, at Nedstyrtning af Kridtpartier i Masse vistnok horer til Sjeldenhederne paa Moen, idetmindste har jeg aldrig oplevet nogen, og sikkert kunne de ikke maale sig med, hvad man iagttager paa Stevns, f. Ex. under Fyret.

¹⁾ Lyell. 256.

²⁾ Lyell. 253.

³⁾ See Side 42 neberst.

Dette forklares naturligt derved, at Kridtet er for blodt og derfor falder ned i mindre Stykker eller knuses, hvis det falder i større. Jeg har seet Blokke, der ved eet eneste Slag med Hammeren gik i smaa Stykker af en knyttet Haands Storrelse og derunder.

Som et Exempel paa Nedstyrting af store Masser kan anføres Hylledals Klint, hvor der ved et saadant Fald er opstaaet en afvigende Flintleiring, hvilket ogsaa gjælder om et Parti ved Graarhyg. Endelig seer man ved Hylledals Klint, at et heelt Parti er sunket c. 100' uden at være bragt ud af sin horizontale Stilling, men denne Masse bestaaer forovrigt ikke af fast Kridt, men af en Blanding af Leer og Kridtstykker.

Efterat jeg saaledes har omtalt de indleirede Masser, maa jeg berøre nogle Mineralier, der i ureformede Klumper findes i Kridtet og jevnlige indeslutte Forsteninger, nemlig Svovlkis, Straalkis, Gips og Coelestin. I Samlingen findes en utydelig Echinit i Svovlkis og nogle smukke Subooc-tædre af samme Mineral, endvidere nogle Stykker Coelestin, der ere tagne af en stor Blok, der laa under Steilebjerg. Dette sidste Mineral har et storbladet krySTALLINIST Brud og indeholder megen Kiseljord. Man har hidtil kun fundet det i de to Fald, der begrænsse Steilebjerg mod Nord og Syd, og aldrig i Kridtet, skjøndt man seer paa Stykkerne, at de høre hjemme i dette. Organisk Structur er tydelig især paa de Stykker, der have været udsatte for Havvandets Paavirkning, thi paa dem viser den sig med ophoiede Linier paa Grund af Kiselhyrens større Haardhed. Det er nemlig især Svampe, der findes i Coelestinen.

Skrivekridtet er meget rigt paa Forsteninger, men de ere naturligviis skobelige og vaufselige at bevare. Den indsendte Samling indeholdt omtrent 150 Arter.

Hævninger.

Efter denne Fremstilling af de geognostiske Formationer maa jeg endnu til Slutning omtale de forskjellige Hævninger, der have givet Den dens nuværende Form.

Da Skrivekridtets Periode begyndte, var Havet dybt, kun lidet oprørt af stærke Strømme eller Bolgebevægelser, og befolket af Millioner af Bryozøer, Søsvampe og andre Kiselorganismer og Skaldyr. Denne No vedvarede i en uendelig Række, og de mikroskopiske Dyr's Skaller dannede et flere 100 Fod mægtigt Lag paa Havbunden. I Kullesteensleertiden derimod var det organiske Liv næsten aldeles udslukt, thi i et Hav, der var opfyldt af fine Leerpartikler, kunde ingen Organisme trives; paa Havets Overflade svømmede talrige Eismasser, der bragte Stene af alle Størrelser nd i det dybe Leerhav, hvor de afslejedes uden nogen Slentning. Men da Kullesteenssanddannelsen begyndte, var Havets Bund hævet, thi Kullesteenssandet forudsætter lavt Vand, en Kyst, der kunde tjene til Støtte for Revlerne og afgive Stof til deres Dannelse. Overensstemmelsen mellem Kullestenene i Kullesteensleret, Kullesteensgruset og de nuværende Stranddannelser taler for, at Kullesteenssandet ikke er baaret hid fra fjerne Lande, men er udvasket af Kridtet og Leret paa selve Fjndestedet, ligesom Strandstenene ere udvaskede af ældre Dannelser ved vore nuværende Kyster.

Jeg har tidligere sagt at vise, at Hovedretningen af Vandbevægelserne i denne Tid har været fra *SD*, mod *SW*. Denne Mening finder endnu Bestyrkelse ved Betragtningen af de tidligere omhandlede Mosestrækninger, der alle søge hen mod eet Punkt, Naabymagle Mose, som om de tilbagestrømmende Bolger havde gjenneimfuret Leerulaskerne. Vi finde ogsaa *N*.

N. og Vest for Den betydelige Sandmasser affatte i Læ, medens Kysten mod Ost har dybt Vand tæt udenfor Sandrevlen. Denne Vandbevægelse har været voldsom, thi Kullestensfandet danner ikke saadanne sammenhængende eensformige Revler, som nu affættes ved almindeligt Bolgeslag, men derimod en Række af Høie, der vel ofte med deres Basis flyde over i hverandre, men dog ogsaa undertiden ere adskilte ved større Mellemrum; den har tillige ikke været længe vedvarende, thi Stenene ere ikke stærkt afrundede, og Kalken og Sernet vilde være skyllede aldeles bort, hvis Havet længe havde staaet over dem.

Landet kan imidlertid ikke endnu i denne Tid have haft sin nuværende Høide, thi Kullestenene findes i en Høide af flere 100' over Havet, hvortil ingen tænkelig Vandbolge kan have bragt dem op. For vor Periode maa der derfor atter have fundet en Hævning Sted, hvorved Den naaede den Høide, den nu har; idetmindste findes intet Spor af, at den fortsætter sig i Nutiden. Landsbyen Borre, som for 600 Aar siden var en Kjøbstad, ligger i Borre Mose paa en lille Høi, der kun der, hvor Kirken staaer, er mellem 10' og 12' over Havet; Byen selv ligger mellem 10 og 5', og endeel af den endogfsaa kun mellem 3' og 5' over det. Man vil see, at der bliver faare Lidet tilovers for en Hævning i disse 600 Aar, thi Byen har neppe kunnet undvære en Tomme af sin Høide over Havet, naar man betænker, at der var aaben So ind til Byen, og at Vandet ved sydlige Storme nødvendigviis maatte stænnes op inde i Fjorden.

Borre Mose er 2' over Havet, Søen omtrent i Niveau med det, men dog forskjelligt efter Aarstiden, den nordlige Havstok er 8'—9', paa det høieste 10', hvilket er den samme Høide, som Havstokken i Gammelso har (8'—9'—10'—11'—12'), hvor de forskjellige Havstokke omtrent have samme Høide, enten

de ligge yderst eller inderst, ja den yderste og den inderste ere begge lidt hoiere end de midterste. Haarbolle Overdrev, der ligeledes bestaaer af Strandsteen, er mellem 5' og 10', ligeledes uden at Hoiden aftager mod Havet. Vel naae Bolgerne nu sjeldent disse Havstoffers Toppe, f. Ex. ved Somose og Gammelso, hvor de undertiden bryde ind i Mosen indenfor, ved Ulfshale, hvor de ere bedækkede af en Ege- og Alnbogestov, endogsaa aldrig; men Bolgernes egen Virkning medfører, at de ofte aflukke sig selv fra de Puncter og fra den Hoide, de tidligere kunde naae. Naar Havet ved en voldsom Orkan har affat en meget hoi Havstok, og senere ved almindelige Storme en anden indenfor, vil denne for bestandigt kunne hindre Vandet i at naae den første Hoide, og dette kan gentage sig mange Gange, saaledes som paa Ulfshale. Maa skee ogsaa Ifen undertiden ved at presses mod Kysterne i Sisgang kan sfrue Stenene op over deres almindelige Hoide.

Paa denne Maade kan Havet spærre sig selv Veien til en Skrænt, det tidligere har nedbrndt, saaledes som tildeels har været Tilfældet med Kridtklinterne i Ost, men ogsaa med flere Leerskrænter baade i Syd og i Nord (f. Ex. ved Haarbolle Overdrev og ved Hegningen, paa hvilke Steder den nedbrndte Bæg nu ligger langt fra Havet, og overhovedet langs hele Nordkysten, hvor Skrænten, ja endogsaa hist og her endeel af Havstofften, er bevoget med Træer). Saadanne af Havet forladte Skrænter bør derfor ingenlunde af denne Grund betragtes som hævede over den gamle Havstand. Heller ikke bør det glemmes, at vi kunne have Stormfloder, hvorved Vandet, selv i Ostersøen og Sundet, kan stemmes op til den dobbelte Hoide af den, det naaer ved en almindelig Storm. Jeg minder her om Aaret 1843, da Havet den 8de Decbr. steg $6\frac{1}{2}$ Fod over daglig Vandet ved Durebygaard paa Lolland, og om den 2den Januar 1855, da det sammesteds ikke stod meget lavere

(6') og oversvømmede Indfjorslen til Saxkjøbing By og Landingsbroen ved Dureby¹⁾.

Hvorlidet der kan være Tale om Hævninger paa Møen i de sidste Aarhundreder, viser Den Lindholmen Syd for Ulfshale, thi den havde i Aaret 1645 to Huse med to Familier²⁾, medens den nu er ubeboet, fordi den jevnlig overskylles af Havet; ligesom ogsaa det Faktum, at Ulfshale Skov var af betydelig Størrelse i Christian den Tredies Tid, noksom viser, hvorlidet denne Deel i disse 300 Aar kan have forandret Høide.

De Muslingsfaller, jeg har fundet i Gammelfø og i Somosen ligge enten i Havets Niveau eller idethoieste een Fod over det; intetsteds ere Muslingslag i større Høide fundne, og jeg troer derfor til Slutning at kunne paastaae, at der paa Møen intet sikkert Tegn findes paa, at Den endnu hæves, men at den tvertimod i lang Tid har havt sin nuværende Høide over Havets Overflade.

---

¹⁾ Efter velvillig Meddelelse af Baron D. Rosenørn-Lehn.

²⁾ Paludan II. 54.

Anhang.

Præsten Bredals Beretning i Borre Ministerialbog.
om Borøe.

Borøe Sogn.

Beliggende i Østerherred nest ved Magleby Sogn. NB. Før har Landet været deelt i Øster og Vesterherred, og har ventelig hvert Herred da havt sin Provst, ligesom det af gamle Skrifter kan erfares, at her har været baade Øster og Vester Herrets Landssthing, som hvert for sig har haft sine egne saa kaldede Lands-Dommere, og Tingsskrivere, af hvilke sidste nogle har været Degne ved Kaldet. Kirke-Byen i sig selv har i forrige Tider været een Kjobstæd og blev afbrændt i den lybske Feide. Anmærkning. Beviser paa at Borre før har været een Kjobstæd ere adskillige.

1. Kong Hanses Brev, som gav Borre By Kjobstæds Rettighed lige med Nykjøbing i Falslev. Same Document havde Byen enda in originali med kongelig vedhængende Seil efter gammel Skik i et Fonteral af Træ. Da Byemændene i Aarene mellem 1720—30 havde Proces med Familieforpagter Gjorgen Lund i Stege, blev same Benaadnings Brev leveret Byemændenes Procurator. Men kom aldrig tilbage.
2. Forefandt jeg i Sacristiet et Ansøgnings Document, hvor Byemændene kalde sig de fattige Borgere af Østenborg, og ansøge Kong Frederic den 3die om Confirmation paa deres Kjobstæds Privilegier, som de mælde, har været

dem forundt av Kong Hans. De beklage sig, at Handelen tog mægtig av, efterdi Indlobet var saa tilstoppet, at hvor for kunde gaae store Skibe, kunde da kun gaae Skude og store Baade. Documentet var dateret A $\cong$ 1648, og leverede jeg samme til Højærværdige Hr. Biskop Harboe, som lovede: at det skulde blive indrykket i danske Magazin¹⁾.

3. Da min salig Formand og Svigerfader Hr. Jens Engel lod opkaste i den Østre Fiste Park i Humle-Haven, fandtes der et heel Bulverk av nedramede Cege-Pæle med Jern-Volte og- Ringe, hvorved Skibene har ligget fortøjrede, saa han fra Steege maatte lade ndhændte Talger og Gier for at faa Pælene hævede. Hvilket noksom viser, at her har været fuldkomen Seilads til Byen, og kan endnu skjones at Borre By har været adskilt fra Magleby Sogn formedelst aabent Vand, ja maaskee ganske omflodt, hvilket har givet mange Anledning at falde Byen Borre.
4. Et stort Kobber-Seil, hvori stod et med Skjold og Sverd bevæbnet Truentimer med Overtskrift: S Civitalis Boroe. Ligeledes har Hr. Mgstr. Hummel antegnet i Herreds-Protokollen, at han selv har seet 1 Kobberpenge, saa stor som 1 Sletdlr med dene Paastrift omkring Civitatis Öster Borre, og midt udi en Kirke. Seilet blev leveret s. t. Biskop Worm og forkom ved Aldebranden 1728. Hvor Pengen blev av vides ei.

Borre A $\cong$ 1763, d. 29de Novbr.

Bredal.

---

¹⁾ Findes der ikke.

Efterretninger

om

Metropolitanskolen

for

Skoleaaret 1856—1857.

Af

B. Borgen,
Professor, Skolens Rector.

Eksaminer.

I. **Afgangsexamen.** Ved Ministeriets Skrivelse af 14de Juni blev det meddeelt, at den skriftlige Deel af denne Examen vilde være at afholde fra Mandagen den 23de til Onsdagen den 25de s. M., den mundtlige Deel for første Afdelings Bedkommende fra den 25de Juni, for anden Afdelings fra den 26de Juni til den 2den Juli incl. — Undervisningsinspectøren, Conferentsraad, Professor Dr. Madvig var nærværende ved denne Prøve, og deeltog i samme som Censur i Latin, latinsk Stil og Version, Græsk og Tydsk.

Som Censurer udenfor Skolens Lærerpersonale tiltraadte efter foregaaende Indbydelse: i Tydsk Notarius publ. Professor Dr. Abrahams, i Fransk Cand. philos. Fries, i Religion Pastor Mynster, i Historie Professor Dr. Allen, i Mathematik Professor Dr. Jürgensen og Professor Holten, i Naturlære Professor Holten og Cand. polytechn. Lorenz, i Geographie Stud. jur. Madvig, i Naturhistorie Dr. Ørsted og Assistent ved det zoologiske Museum Cand. magist. Lütken.

Til Afgangsexamens første Deel indstillede sig efternævnte 20 Disciple af 6te Klasse: 1. L. S. G. Jensen, 2. T. P. Lund, 3. D. A. Tuzhorn, 4. M. S. Gad, 5. J. Ph. A. Skifte, 6. A. A. M. Stub, 7. K. S. Berggreen, 8. V. T. S. Petersen, 9. C. S. C. Holm, 10. S. V. Bülow, 11. G. V. Paludan, 12. S. G.

Hansen, 13. J. E. A. Sahlerz, 14. P. L. Krebs, 15. G. C. C. Wiese, 16. C. L. Scharling, 17. F. A. Thiele, 18. S. A. Thiele, 19. J. J. B. Lund, 20. J. B. Seerup.

Til Examinens anden Deel indstillede sig følgende 12 Disciple af 7de Klasse, hvilke i Maret 1854 havde underkastet sig sammes første Deel: 1. C. S. Gyberg, 2. P. S. E. Casse, 3. C. F. V. Prangen, 4. S. B. Salkier, 5. J. J. Mohr, 6. J. V. Johnsen, 7. C. J. Martensen, 8. S. J. V. Wick, 9. A. V. Freund, 10. C. C. Christens, 11. J. R. Thiele, 12. Conr. Martensen.

A. Skriftlig Prøve.

Mandagen den 23de Juni, Formiddag: **Udarbeidelse i Modersmaalet.** Opgave: „Almindelig Charakteristik af de tropiske Landes Natur i Modsetning til de tempererede Jordbelters.“

Eftermiddag: **Geometrisk Opgave:** „En Trekants tre Sider have Værdier, der danne en Differentserække (arithmetisk Progression) paa tre Led. Dens Areal er $\frac{3}{5}$ af en ligesidet Trekant med samme Perimeter. Hvor store ere dens Vinkler?“

Tirsdagen den 24de Juni, Formiddag: **Latinsk Stil:** „Da P. Dolabella som Proconsul styrede Provindsen Aften, fortes en Kvinde fra Smyrna til ham, som anklagedes for ved Gift at have ombragt sin Mand og sin Son. Hun tilstod, at hun havde begaaet den Forbrydelse, for hvilken hun anklagedes, men sagde, at hun havde gjort det, fordi Manden og Sonnen i Forening havde dræbt hendes anden Son, en herlig Ungling, som hun havde født i sit forrige Ægteskab, og bad, at man vilde frifjende hende, da hun havde taget en retfærdig Hævn over forbryderiske Mennesker. Beviserne vare tydelige og tillode ikke at tvivle om, at hun talte sandt.“

Dolabella forelagde ¹ Sagen for ² sit Raad; men Ingen af Raadet vovede at votere ³ i en saadan Sag, og Dolabella selv vidste ikke, hvad han skulde gjøre; thi han troede ikke, at en Kvinde, der var overbevist om et dobbelt Mord, kunde frifindes og slippe uden Straf; og paa den anden Side kunde han ikke fore det over sit Sind at fordomme og afstraffe en Moder, der næsten syntes at have adlydt Naturens egen Røst. Han henviste ⁴ da Sagen til Athen til Areopagiterne, for at den kunde blive paadomt af de meest ovede Dommere. Da disse havde underfugt Sagen, bød de den anklagede Kvinde og Anklageren at vende tilbage om hundrede Aar, da vilde de affige Dommen. Saaledes befriede de i Gjerningen den, som de ikke vovede aabenlyst at frifinde. Denne Historie fortælles af Valerius Maximus og af Gellius i 12te Bog af det Værk, som han har givet Titlen „Attiske Rætter.“

1. defero. 2. ad. 3. sententiam dico. 4. relego.“

Eftermiddag: **Tydske Stiil:** „Karl den Store knyttede Forbindelser med de muhamedanske Fyrster i Afrika og Asien for at lette de Christnes Stilling, der befandt sig under deres Herredomme. Han sølte og handlede som Christenhedens første Konge og tog sig af ¹ alle sine Troesbrodrene i de fjerneste Lande og især i den hellige Stad Jerusalem. I dette Diemed søgte han ogsaa at komme i venstabeligt Forhold med Chalifen Harun al Raschid og sendte først et Gesandtskab til ham. Men begge Gesandter døde paa Reisen uden at have naaet deres Bestemmelses Maal ². Chalifen tog imidlertid Henjigten for Gjerningen. Karls Berømmelse fyldte Verden formeget til ikke ogsaa at trænge igjennem til Hoffet i Bagdad. Chalifen tog derfor Anledning af Karls Reiserkrøning til ved et eget Gesandtskab at ønske ham Lykke til hans Dphøielse. Han sendte ham imellem andre kostbare Foræringer ogsaa en levende Elefant. De Gjenforæringer, som Karl sendte Cha-

lifen, bestode i Heste og spanske Muuldhyr, i friske Udkapper³ af forskjellige Farver, der, som han havde hørt, i Orien- ten vare meget søgte og betales dyrt, og i nogle store Hunde, der vare afrettede til Jagt paa vilde Dyr. Gesandterne, der overbragte disse Foræringer, skulde tale til Bedste for⁴ den hellige Grav i Jerusalem og for de derhen valsefartende Pilegrimmes⁵ Sikkerhed, og Harun var artig nok til at skænke Karl den Store den hellige Grav som et Gæviis paa sin Agtelse.

1. sich jemand's annehmen. 2. Ziel. 3. Ein Wollenmantel. 4. sich für etwas verwenden. 5. Pilger."

Onsdagen den 25de Juni, Formiddag: Arithmetisk Opgave: „Man skal opløse Ligningen

$$+ \sqrt{x + \sqrt{2ax - a^2}} + \sqrt{x - \sqrt{2ax - a^2}} = x - \frac{a}{2}$$

med Hensyn til x og prøve Rigtigheden af det Fundne, idet hver Kvadratrod tages med det i Ligningen foran samme staaende Fortegn.

Exempel 1) $a=7$; 2) $a=8$; 3) $a=9$."

Eftermiddag: Oversættelse fra Latin paa Dansk.

„(Af Senecas 73de Brev med nogle Forandringer.)

Errare mihi videntur, qui existimant, homines philosophiæ fideliter deditos contumaces esse et contemptores magistratum ac regum eorumve, per quos publica administrantur. E contrario enim nulli adversus illos gratiores sunt; nec immerito; nullis enim plus præstant rerumpublicarum rectores quam quibus frui tranquillo otio licet. Itaque ii, quibus multum ad propositum bene vivendi securitas publica confert, necesse est, auctorem hujus boni ut parentem colant, multo quidem magis quam illi inquieti et in medio positi¹, qui multa principibus debent, sed multa etiam flagitant, quibus nunquam

tam plene occurrere ulla liberalitas potest, ut cupiditates eorum exsatiat; crescunt enim, dum implentur. Quisquis autem de accipiendo cogitat, oblitus accepti est; nec ullum habet malum cupiditas majus quam quod ingrata est. Accedit, quod nemo eorum, qui in republica versantur, quos vincat, sed a quibus vincatur, adspicit, nec tam jucundum iis est, multos post se videre, quam grave, aliquem ante se. Nec ambitio tantum insatiabilis est, verum cupiditas omnis. At ille vir sincerus et purus, qui reliquit et curiam et forum et omnem reipublicæ administrationem, ut ad ampliora secederet, diligit eos, per quos hoc ei facere licet, solusque eis gratuitum testimonium reddit. Quemadmodum præceptores suos veneratur ac suscipit, quorum beneficio ex inviis² exiit, sic etiam hos, sub quorum tutela positus exercet artes bonas.

1. in medio positus, som er stillet, lever midt i det offentlige Liv. 2. ex inviis, af ubevisomme (ubanebe) Egne (o: af Uklarhed og Vilbfarelse.)"

B. Mundtlig Prøve.

(Under denne Deel af Examen var baade VII Klasse A og VI Klasse hver for sig deelt i 2 Afdelinger, α og β .)

Onsdagen den 25de Juni, Efterm. VI Cl. α . Tydsk, VI Cl. β . Fransk.

Torsdagen den 26de Juni, Efterm. VI Cl. β . Tydsk, VI Cl. α . Fransk.

Fredagen den 27de Juni, Form. VII Cl. A α . Historie, VII Cl. A β . Mathematisk. — Efterm. VII Cl. A α . Religion, VI Cl. α . Naturhistorie.

Lørdagen den 28de Juni, Form. VII Cl. A β . Latin, VII Cl. A α . Mathematisk. — Efterm. VII Cl. A α . Græsk, VII Cl. A β . Religion, VI Cl. β . Naturhistorie.

Mandagen den 30te Juni, Form. VII Cl. A β . Historie,

VII Cl. A α . Naturlære. — Efterm. VI Cl. α . Geographie.

Tirsdagen den 1ste Juli, Form. VII Cl. A α . Latin, VII Cl. A β . Historie. — Efterm. VII Cl. A β . Græsk, VI Cl. β . Geographie.

Onsdagen den 2den Juli, Efterm. VII Cl. A. Hebraisk. Udfaldet af Afgangsexamen er meddeelt i Bilag I.

II. Hovedexamen blev (med Undtagelse af Proven i Mathematik for VII Cl. B, VI og V Cl.) afholdt fra Tirsdagen den 8de til Tirsdagen den 22de Juli (see Skoleefterr. for 1855—1856 S. 63—67).

III. Salvaarsexamen afholdtes med VII Cl. A, den skriftlige Deel fra Mandagen den 15de til Onsdagen den 17de, den mundtlige fra Fredagen den 19de til Tirsdagen den 23de Decbr.

Disciplene.

I. Af det Antal af 173 Disciple, der udgjorde Skolens Frequentis, da Efterretningerne for forrige Skoleaar bleve udgivne (see bemeldte Efterretninger S. 15—17), ere efter den Tid følgende udgaaede. Under 2den Juli bleve de ovenfor S. 4 anførte Candidater efter fuldentt Afgangsexamen dimitterede til Universitetet (1—12). Endvidere indmeldtes for indværende Skoleaars Begyndelse: af 7de Klasse B: 13. Christian Emil Bjær, 11te Juni 1856; — af 6te Klasse: 14. Hans Anton Thiele, 15de August, 15. Joachim Bering Seerup, 21de August. — I Lobet af dette Skoleaar indmeldtes: af 6te Klasse: 16. Janus Julius Bernhard Lund, 22de Septbr.; — af 5te Klasse; 17. Nicolai August Kriegsmann Schierbeck, 27de Decbr., 18. Frederik

Castberg, 10de Mai 1857; — af 4de Klasse: 19. Tønnes Theodor Severin Elberg, 2den Decbr. 1856; — af 3die Klasse: 20. Christian Josias Feddersen Holm, 12te April 1857; — af 1ste Klasse: 21. Julius Theodor Saaborg, 9de Septbr. 1856.

En Discipel, Ludvig Gotfred Paludan, afgik ved Døden den 29de August 1856.

Derimod har Skolen i samme Tidrum haft følgende Tilgang af Disciple, der samtlige bleve optagne ved Skoleaarets Begyndelse, den 23de August 1856, nemlig:

I VII Klasse A:

1. **Matthias Peter Bryndum**, en Søn af Overlærer N. Bryndum. (Denne Discipel havde i Aaret 1855 underkastet sig Afgangsexamens første Deel ved Kolding lærde Skole, hvorfra han, efter at have jaanstedes tilbragt et Aar i 7de Klasse, gik over til samme Klasse's overste Afdeling i denne Skole *).

I VII Klasse B:

2. **Christian Krarup Ølgaard**, en Søn af afgangne Procurator B. K. Ølgaard paa Landerupgaard i Ribe Stift. (Hadde i forrige Aar underkastet sig første Deel af Afgangsexamen ved Kolding lærde Skole, hvorfra han gik over til denne Skoles 7de Klasse *).

*) Den Afvigelse, som med Hensyn til Optagelsen af denne og foranførte Discipel er skeet fra den i Bekjendtgjørelsen angaaende en Underviisningsplan og Examensbestemmelser o. s. v. af 13de Mai 1850 § 3 indeholdte Regel, ifølge hvilken ingen andre Disciple kunne optages i Skolens 7de Klasse end de, som have gjenemgaaet samme Skoles 6te Klasse, er grundet i de Bestemmelser, der, efter foregaaende Indstilling fra Rector ved den nu nedlagte lærde Skole i Kolding, Professor Dr. Ingerslev, af Ministeriet unntagelsesviis bleve givne til Fordeel for de Disciple af bemeldte Skole, som efter dens Aedlæggelse ønskede at gaae over til andre af de lærde Skoler, blandt hvilke Bestem-

I VI Klasse:

3. **Valdemar Carstensen**, en Son af Particulier Th. Carstensen. (Forhen Discipel i Aarhus Kathedralskole).

I V Klasse:

4. **Peter Vilken Zeiberg Digel**, en Son af Districtslæge, Krigsassessor E. A. Digel paa Frysenborg. (Forhen Discipel i Kolding lærde Skole).
5. **Maximilian Seligmann**, en Son af Handelsagent F. Seligmann. (Forhen Discipel i Odense Kathedralskole).
6. **Macdonald Wisning Blugaard**, Broder til Nr. 2.

I IV Klasse:

7. **James Gustav Hansen**, en Son af Etatsraad, Grosserer A. N. Hansen, N. af D.
8. **Ove Emmerich Gustav Ingerslev**, en Son af Professor Dr. C. F. Ingerslev, N. af D. (Forhen Discipel i Kolding lærde Skole).
9. **Jens Frederik Harald Jørgensen**, en Son af Overlæge F. F. Jørgensen, N. af D. (Forhen Discipel i Odense Kathedralskole).
10. **Hans Skovgaard**, en Son af Proprietair F. H. Skovgaard. (Forhen Discipel i Kolding lærde Skole).

mæsser følgende, som dette Punkt vedkommende, er meddeelt i Efterr. fra Kolding lærde Skole for Skoleaaret 1855—1856 S. 54: „Under 21de Mai og 7de Juni f. A. revilgedes, at en Discipel, som, efter i 1855 eller 1856 her at have bestaaet Afgangsexamens 1ste Deel, af denne Skole erklæredes moden til Dpryffelse i VII Cl., derved maatte have Ret til at optages i samme Klasse i en hvilken som helst anden lærd Skole, samt at den, der 1856, efter her at have tilbragt et Aar i VII Cl., gaae over til en anden Skole, derved skal faae Ret til at optages i sammes VII Classes øverste Afdeling og efter et Aars Forløb at afgaae fra denne til Universitetet.“

I III Klasse.

11. **Frederik Carl Emil Schack Brockdorff**, en Søn af Kammerherre, Major N. F. S. v. Brockdorff, Eskadronscheff for den kgl. Livgarde til Hest, N. af D.
12. **Conrad Valdemar Bræstrup**, en Søn af Politie-directeur, Conferentsraad E. F. E. Bræstrup, E. af D. og Dbn.
13. **Wenzelaus Iwanowitsch Paul Ludowig Knirsch**, en Søn af afgangue Holzbogt W. F. Knirsch i Ostenfeld.
14. **Harald Peter Nicolai Budde-Lund**, en Søn af Pastor E. F. Budde-Lund, Sognepræst til Nykjøbing og Norvig.
15. **Johan Julius Valdemar Pryg**, en Søn af Skomagermester F. G. Pryg.
16. **Oscar Rygaard**, en Søn af Kjøbmand, Consul G. P. Nygaard. (Forhen Discipel i Viborg Kathedralskole).
17. **Julius Christian Scheel**, en Søn af Legationsraad G. Scheel, N. af D.

I II Klasse:

18. **Christian Johan Frederik Ahlesfeldt-Laurvigen**, en Søn af Kammerherre F. L. V. Grev Ahlesfeldt-Laurvigen til Grevskabet Langeland.
19. **William Bull**, en Søn af Cancellist E. L. Bull.
20. **Charles Emilius Edward Frølich**, en Søn af afgangue Consul F. Frølich.
21. **Søren Henrik Hoffmeyer Hansen**, en Søn af Tobaksfabrikør N. Hansen.
22. **Jens Christian Emil Petersen**, en Søn af Kammerraad N. E. Petersen, Postmester i Korsør.
23. **Christian Frederik With**, en Søn af afgangue Institutsraad F. P. With, Herredsfoged i Bjerre og Sætting Herreder. (Forhen Discipel i Horsens lærde Skole).

3 I Klasse:

24. **Vilhelm Marcel Benzon Bang**, en Søn af Justitsraad A. K. Bang, Revisionschef under Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, N. af D.
25. **Christian Johannes Holm**, en Søn af Pastor C. J. Holm, Sognepræst til Keerslev og Bindinge i Sjælland.
26. **Carl Ludvig Holm**, en Søn af Seil-, Flag- og Compasmagermester N. A. Holm, Oberstlieutenant og Bataljonscommandeur ved Kjøbenhavns borgerlige Infanterie.
27. **Lauritz Nylius Conrad Holm**, en Søn af Handfemagermester L. Holm.
28. **Heinrich August Hvidt**, en Søn af Assurancemægler C. J. Hvidt.
29. **Peter German Gottlieb Trock Jansen**, en Søn af Professor, Landlæge J. J. Jansen.
30. **Wilhelm Johan Heinrich Jochimsen**, en Søn af Inspecteur ved St. Petri Pige-skole J. H. Jochimsen.
31. **Gustav Henrik Andreas Budde-Lund**, Broder til Nr. 14.
32. **Peter Christian Julius Mads Melbye**, en Søn af afgangne Silke- og Klædefræmmer P. Melbye.
33. **Theodor Christian Johansen Münter**, en Søn af Justitsraad H. B. A. S. Münter, Kasserer ved Kjøbenhavns Brandforsikrings Societet, N. af D.
34. **Carl Wilhelm Julius Nommels**, en Søn af Kammeraad C. F. A. Nommels, Hovedrevisor i det Slesvigste Ministerium.
35. **Richard August Simon Paulli**, en Søn af Hof- og Slotspræst Dr. theol. J. H. W. Paulli, N. af D.
36. **Otto Petersen**, en Søn af Overlærer ved Metropolitan-skolen C. O. Petersen.

37. Frederik Eskild Philipsen, en Son af Grosserer Ph. B. Philipsen.
38. Valdemar Henrik Rothe, en Son af Pastor Lic. theol. P. C. Rothe, anden rejserende Capellan ved Frue Menighed.
39. Johan Frederik Simony, en Son af Justitsminister C. F. Simony, C. af D. og Dbm.
40. Carl Sechmann Stage, en Son af Justitsraad C. S. Stage, Controlleur ved Finants-Hovedkassen.
41. Carl Peter Stæger, en Son af Etatsraad N. C. Stæger, Kasserer ved Finants-Hovedkassen, N. af D.
42. Carl Frederik Gustav Torst, en Son af Cand. philos. Ph. A. Torst.
43. Frederik Emil Henrik Westergaard, en Son af afgangne Oberstlieutenant W. v. Westergaard, N. af D. og Dbm.
44. Peter Ludvig Grandjean Ulgaard, Broder til Nr. 2 og Nr. 6.

II. Efter denne Afgang og Tilgang har Skolen nu en Frequent's af 195 Disciple, hvilke i nærværende Dieblif (Mai Maaned) ere fordeelte saaledes: *)

VII Klasse A.

1. H. S. P. Keiersen, 2. E. A. Solmsted, 3. A. C. Bræstrup,
4. L. S. W. Richter, 5. C. A. de Fine Skibsted, 6. S. A. P. Philip-
sen, 7. C. T. Bang, 8. A. L. Brorson, 9. M. P. Bryndum,
10. C. A. Riisen, 11. W. C. C. B. Thrane, 12. S. S. Ring,
13. J. A. D. A. A. Gaase, 14. J. C. S. Wilse, 15. J. S. Sca-
venius, 16. P. S. J. Conradt-Berlin, 17. D. K. Christensen.

---

*) Foruden 7de Klasse har i dette Skoleaar 3die Klasse været deelt i to Afdelinger.

VII Klasse B.

1. C. K. Øllgaard, 2. D. A. Nughorn, 3. V. T. S. Petersen,
4. J. Ph. A. Skifte, 5. T. P. Lund, 6. G. V. Paludan, 7. C. L. Scharling, 8. C. F. C. Holm, 9. L. J. G. Jensen, 10. J. A. Thiele, 11. J. V. Bülow, 12. M. S. Gad, 13. J. G. Hansen, 14. P. L. Krebs, 15. A. A. M. Stub, 16. R. J. Berggreen.

VI Klasse.

1. A. Bache, 2. J. C. C. M. Hjorth, 3. P. G. Hansen,
4. V. C. S. Topsøe, 5. P. K. Krohn, 6. G. C. C. Wiese, 7. A. T. Heerfordt, 8. J. E. A. Sahlerg, 9. J. P. C. Købke, 10. A. E. A. Nielsen, 11. C. E. Saaborg, 12. V. J. L. Bendz, 13. P. V. Kjør, 14. J. T. J. Tholle, 15. C. G. Martensen, 16. V. Carstensen.

V Klasse.

1. J. T. Andresen, 2. J. J. Krohn, 3. J. Ph. V. Abrahams,
4. C. E. Poulsen, 5. J. A. J. Kalko, 6. J. A. G. Stage, 7. M. W. Øllgaard, 8. J. A. P. Frydensberg, 9. P. V. Zeiberg, 10. C. E. Rothe, 11. C. T. Lund, 12. C. V. J. Birkerød, 13. M. Seligmann, 14. J. J. A. Topsøe, 15. S. A. E. Sagen, 16. P. V. J. Digel, 17. M. J. C. Bruhn, 18. A. J. Boje, 19. J. O. C. Mohl, 21. S. G. J. Wind, 22. J. V. Sponneck, 23. M. A. D. Andersen, 24. O. L. A. B. Dannefsjold-Samsøe, 25. C. J. Tiemroth, 26. J. C. D. Richter, 27. L. A. J. Pio, 28. J. S. S. Hansen, 29. J. S. O. Richter, 30. J. J. C. Tiemroth.

IV Klasse.

1. A. P. Grüner, 2. J. Hoffding, 3. O. E. G. Jørgensen,
4. J. Skovgaard, 5. J. M. A. Wamberg, 6. J. L. d'Auchamp, 7. P. G. Andræ, 8. C. Reiersen, 9. J. J. Tesch, 10. S. Wedel, 11. V. C. B. Solbeck, 12. G. S. Bricka, 13. P. C. Philipfen, 14. C. E. Mathiesen, 15. J. G. Hansen, 16. J. A. Bang, 17. J. Petersen, 18. P. W. Jerndorff, 19. C. G. M. Larsen, 20. V. J. G. Rauch, 21. C. J. J. Tramp, 22. J. J. Møller, 23. J. Thiele, 24. C. M. Albeck, 25. C. J. Hansen, 26. J. J. J. Jørgensen, 27. J. T. Tesch, 28. J. J. S. Abrahams, 29. T. S. R. Zeiberg, 30. L. C. K. Jørgensen, 31. C. C. Adrian, 32. A. J. Bolle.

III Klasse A.

1. T. V. Møllerup, 2. V. Krenchel, 3. A. J. Gamborg,

4. A. J. Skrifte, 5. S. M. O. Rye, 6. C. Ph. V. Philipsen, 7. S. S. Krohn, 8. J. C. Scheel, 9. V. Jensen, 10. S. P. A. Budde-Lund, 11. C. S. Nygaard, 12. S. C. E. S. Broekdorff, 13. C. Mundt, 14. S. C. D. Simony, 15. J. J. V. Prys, 16. A. G. S. Lütken, 17. A. C. Dreboldt, 18. V. J. G. Larsen, 19. J. V. Glensborg, 20. J. C. A. Willemann.

III Klasse B.

1. A. C. Schlichtkrull, 2. J. Ipsen, 3. O. A. Røder, 4. J. P. Melbye, 5. J. S. G. Mangor, 6. V. N. Andræ, 7. C. V. E. Rjersing, 8. J. P. M. Paulli, 9. E. Ipsen, 10. W. J. P. L. Knirsch, 11. E. A. Gottlieb, 12. O. S. Albeck, 12. S. A. Jacobi, 14. C. V. Bræstrup, 15. E. C. A. Koch, 16. L. T. S. Nielsen, 17. O. Nygaard, 18. A. L. Smith.

II Klasse.

1. S. S. S. Hansen, 2. A. P. Nielsen, 3. S. S. O. A. Nyegaard, 4. J. C. S. A. Steenstrup, 5. C. O. V. Ring, 6. K. Klein, 7. T. L. C. A. Jørgensen, 8. C. S. Dannekjold-Samsøe, 9. W. Bull, 10. C. S. Bricka, 11. V. V. E. Hansen, 12. S. Linshaw, 13. C. E. E. Frolsch, 14. C. J. S. J. Thaarup, 15. E. O. Krenchel, 16. T. O. Anghorn, 17. J. S. Rickmann, 18. C. S. With, 19. K. T. Nielsen, 20. S. C. C. Scheel, 21. J. C. E. Petersen, 22. S. S. Theilade, 23. C. S. J. P. Breventkop-Castenskjold, 24. C. J. S. Ahlefeldt-Laurvigen.

I Klasse.

1. P. C. J. M. Melbye, 2. L. M. C. Holm, 3. P. S. G. T. Jansen, 4. S. E. Philipsen, 5. C. S. Stage, 6. K. A. S. Paulli, 7. O. Petersen, 8. C. P. Stæger, 9. C. W. J. Nommels, 10. W. J. S. Jochimsen, 11. J. S. Simony, 12. S. A. Hvidt, 13. G. S. A. Budde-Lund, 14. C. S. G. Torst, 15. V. M. B. Bang, 16. P. L. G. Ollgaard, 17. V. S. Kothe, 18. S. E. S. Westergaard, 19. C. J. Holm, 20. S. M. S. Bang, 21. C. L. Holm, 22. T. C. J. Münter.

Lærerpersonalet.

Efter derom at have indgivet Andragende, og ifølge Ministeriets derefter meddeelte Skrivelse af 8de Juli f. A.,

fratraadte Professor Laurig Stephan Borring ved Udgangen af forrige Skoleaar sin Stilling ved Skolen som Time­ lærer i Frausk, hvilken Underviisning han her havde besorget siden Maret 1841. — Til samme Tid, og ligeledes i Henhold til ovennævnte Skrivelse, forlod Architect Andreas Rosenberg sin herværende siden Maret 1831 udførte Bestilling som Time­ lærer i Tegning, idet Underviisningen i sidstnævnte Fag, ifølge Ministeriets Bestemmelse, herefter vilde være at meddele i For­ bindelse med Underviisning i Mathematik.

Da det — hvad ogsaa allerede var udtalt i Circulair­ skrivelse af 21de August 1855 (see forrige Aars Skolesterr. S. 49—53) — var Ministeriets Hensigt saavidt muligt at bringe den hele Underviisning i Sprogene og Videnskabsfa­ gene ind under de faste Læreres ordinaire Timer, i hvilken Henseende enhver Skole efterhaanden maatte forshynes med det fornødne Antal af saadanne Lærere, og da ved denne Skole, foruden de Timer, der bleve ledige ved de tven­ de ovennævnte Time­ læreres Afgang, en af dens Overlærere i Diebliffet gav 9 egentlige Extratimer i Mathematik, og en af dens Time­ lærere besorgede 17 Timer egentlig i Dansk, Historie, Geographie og Tegning, blev det ved ovenanførte Skrivelse af 8de Juli s. A. tilkjendegivet, at Ministeriet vilde fra inde­ værende Skoleaars Begyndelse oprette en Adjunctplads i Frausk hele Skolen igjennem, saaledes at den, der ansattes, desforuden vilde have at give nogen Underviisning i Historie og Geographie i de lavere Classer, idet Ministeriet dog for andre eventuelle Combinationer af Lærefagene ved Skolen havde ved Opflaget af bemeldte Plads forbeholdt sig fortrinns­ viis at tage den i Betragtning, som maatte være istand til ogsaa at undervise i andre Fag, hvori Skolen kunde afgive Bestjæftigelse, navnlig Mathematik, Tegning og Tegning.

I Anledning heraf, og da navnlig Forsoget paa en

Forening af Underviisningen i Franck og en Deel af den mathematistiske Underviisning for Diebliffet maatte opgives, indstilledes under 14de August næstefter Studios. **Henrik Sophus Smith** til som Lærelærer at besørge Underviisningen i Mathematik i 3die Klasse, Regning i de to nederste Classer samt Tegning i 3die, 2den og 1ste Klasse, hvilken Indstilling under 19de j. M. af Ministeriet blev approberet. — I den ommeldte Adjunctpost meldte Ministeriet i Skrivelse af 18de Septbr. at have under 15de næstforhen constitueret forhenværende Rector ved den nedlagte lærde Skole i **Kolding**, Professor **Dr. C. S. Ingerslev**, der, indtil et Rectorat atter maatte aabne sig for ham, havde ansøgt om midlertidig Ansættelse i fornavnte Tjeneste. Professor **Ingerslev** overtog saaledes Underviisningen i Franck fra 2den til 6te Klasse samt i Historie i 1ste og 2den Klasse.

Da Adjunct **P. J. Petersen** i den største Deel af December Maaned j. A. havde ved Sygdom været forhindret i at udføre sine Forretninger ved Skolen, og det var nødvendigt, at han endvidere i nogen Tid fritoges for disse, blev det under 29de Decbr. indstillet og under samme Dato af Ministeriet approberet, at der for den Tid, i hvilken han fremdeles vilde være uskiftet til sin Tjeneste i Skolen, maatte antages en Hjælperlærer, eller, hvis det skulde være fornodent, tvende saadanne Lærere, der imidlertid kunde overtage den ham i indværende Skoleaar tildeelte Underviisning i Latin i 5te Klasse samt Latin og Tydsk i 3die Klasse B. Til at besørge den foranførte Underviisning i Latin antoges Studios. philol. **Hans Peter Michael Rosing**, til den ligeledes anførte tydske Underviisning Studios. theol. **Frederik Kohlstadt Svuid**. Efterat der senere, ved allerhøieste Resolution af 29de Marts d. A., var bleven forundt Adjunct **Petersen**, for hans Helbreds Skyld, Fritagelse paa et Aar fra hans Embedsforretninger,

for at foretage en Rejse til Udlandet, blev det derhos af Ministeriet bifaldet, at de tvende sidstnævnte Lærere fremdeles i den tilbagestaaende Deel af indeværende Skoleaar maatte befølge de dem overdragne Timer.

Underviisningen.

I. **J** Fortsættelse af, hvad der tidligere (Skoleesterr. for 1854—1855 S. 20—21, for 1855—1856 S. 17—18) har været meddeelt om den af Professor Dr. **Jürgensen** givne særskilte Underviisning i Mathematik, bemærkes her endvidere, at det, efterat Professoren i forrige Skoleaar havde fort sit Forsøg gjennem nederste Afdeling af 7de Klasse, blev ham ved Ministeriets Skrivelse af 16de August f. A. bevilget i indeværende Skoleaar at fortsætte bemeldte Forsøg i samme Classes overste Afdeling. Denne Underviisning, til hvilken atter tvende af de egentlige mathematiske Timer have været indrommede, er saaledes med dette Skoleaars Udgang afsluttet.

Fag- og Timesfordelingen har i indeværende Skoleaar været følgende:

1.	Rector: Latin i VII Cl. A, Græsk i VI Cl.	15	
2.	Overlærer Esperfen : Historie fra III til VII Cl.	22	—
3.	Overlærer Berg : Latin i VII Cl. B, Græsk i VII Cl. A—B.	22	—
4.	Overlærer C. Petersen : Mathematik fra IV til VII Cl., Naturlære i VII Cl. A—B. ...	25	—
5.	Overlærer Solbeck : Dansk i II Cl., Tydsk i VI, V, IV Cl. saant III Cl. A og II Cl. ...	20	—
6.	Adjunct Jensen : Dansk i IV Cl., Religion i alle Classer	22	—

7.	Adjunct, Inspector Krebs: Latin i VI og IV El., Hebraisk i VII El. A—B.....	24	Timer.
8.	Adjunct Kern: Latin i III El. A, Græsk i V og IV El.	20	—
9.	Adjunct Sørensen: Dansk i VII El. A—B, VI, VEl., III El. A og I El., Tydsk i I El.	22	—
10.	Adjunct P. Petersen: Tydsk i III El. B (fra Januar Maaned Studios. theol. Sviid), Latin i V El. og III El. B (fra Januar Maaned Studios. philol. Rosing).....	20	—
11.	Adjunct Fogh: Geographie fra III til VI El., Naturhistorie fra I til VI El.....	25	—
12.	Const. Adjunct, Professor Dr. Ingerslev: Fransk fra II til VI El., Historie i II og I El.....	22	—
13.	Timelærer, Cand. theol. Riisgaard: Dansk i III El. B, Geographie i II og I El., Skrivning fra I til IV El.....	21	—
14.	Timelærer Studios. Smith: Mathematik i III El. A—B, Regning i II og I El., Tegning i III, II og I El.....	22	—
15.	Professor, Dr. Jürgensen: Mathematik i VII El. A.....	2	—
16.	Cand. philos., Organist Berggreen: Sang	5	—
17.	Premierlieutenant v. Solmsted med Assistenten: Gymnastik og Svømming.....	6	—

II. Overensstemmende med det derom indgivne Forslag bifaldt Ministeriet under 28de August, at **Thriges** Lærebog i den gamle Historie maatte indføres i de hoiere Classer istedenfor den hidtil brugte Lærebog af **Bohr**, samt at **Bruuns** tydske Grammatik maatte indføres strax i Skolens 1ste Klasse

og siden successive i de følgende høiere Classer istedenfor den hidtil brugte tydske Grammatik af Trojel.

Fremdeles blev det under 2den Decbr. f. A. tilladt, at istedenfor Strøms naturhistoriske Læsebog, der forelobig havde været benyttet som Haandbog i 1ste Classse, Lütkens „Begyndelsesgrundene af Dyrerigets Naturhistorie“ sammesteds maatte lægges til Grund ved Underviisningen i Zoologic.

III. Følgende er i dette Skoleaar gjennemgaaet i de forskjellige Sprog og Videnskaber:

Dansk. I Classe: Sunchs, Røginds og Warburgs Læsebog er benyttet til Dplæsning og Analyse. Lært 15 Digte af Krossings poetiske Læsebog. Bojesens „fortfattede danske Sproglære“ er gjennemgaaet flere Gange indtil Ordstillingen (uden Anmærkninger). 2 Stile ugentlig. — II Classe: Samme Læsebog benyttet til Dplæsning og Analyse; hele Bojesens Sproglære læst og repeteret. Endeel Vers ere lærte udenad efter Holsts poetiske Læsebog. 2 Timer om Ugen anvendte til Stiil paa Skolen, der har bestaaet deels i Gjengivelse af Fortællinger, deels i Oversættelse fra Tydsk og deels i Dvelfer efter Borgens „Veiledning til Udarbejdelser i Modersmaalet“; ialt 38 Stile. — III Classe B: Holsts profaiske Læsebog er benyttet til Dplæsning og Analyse, af Sammes poetiske Læsebog ere flere Digte lærte udenad. Bojesens Sproglære repeteret flere Gange. 1 Stiil ugentlig, i Almindelighed en lettere Skildring, undertiden Oversættelse fra Tydsk eller Fransk; ialt 37 Stile. — III Classe A: Holsts profaiske Læsebog benyttet til Dplæsning og Analyse. Bojesens Sproglære repeteret. Lært en Deel Digte af Holsts poetiske Læsebog. 1 Stiil hver Uge. — IV Classe: Enkelte Timer ere benyttede til Dplæsning, de øvrige til Gjennemgang og

Rettelse af danske Stile, hvoraf i Reglen er skrevet 1 ugentlig. — **V Klasse:** Den nordiske Mythologi efter Chr. Winthers Gudelære læst og repeteret. Nogle Stykker af den ældre Edda ere læste. Læst og fortalt om Poul M. Møller. 1 Stil ugentlig, deels beskrivende, deels fortællende, deels lette Afhandlinger (naturhistoriske, historiske o. lign.). — **VI Klasse:** Efter en kort Oversigt over den ældre Litteratur er Litteraturhistorien begyndt fra Holberg og læst indtil Baggesen. Hver Uge skifteviis mundtligt Foredrag eller Stil. — **VII Klasse B:** Litteraturhistorien fra Holberg indtil dette Aarhundrede, oplyst ved Oplæsning af de mærkeligste Forfattere. Mundtligt Foredrag eller skriftlig Udarbeidelse hver Uge. — **VII Klasse A:** Meddeelt en Deel om Baggesen og Dehrenschiäger; læst nogle af Heibergs kritiske Afhandlinger og om „Vaudevillen“, nogle af P. L. Møllers kritiske Skizzer. Brudstykker af den ældre Litteratur. 2 Stile om Maanedens. Enkelte mundtlige Foredrag.

Indsk. **I Klasse:** Kungs tydske Læsebog for de lavere Classer S. 1—92 (umdt. S. 7—19, 23—33, 35—38). Af Bruuns tydske Grammatik: Artiklen, Substantivernes Kjon og Boining, Adjectiverne, Hjælpeverberne og de regelmæssige Verber, Pronominerne og Præpositionerne. Af Jürs's og Kungs Materialier St. 1—5, 22—24, 31, 35—41. 1 Stil ugentlig, enten Dictat eller Oversættelse fra Materialierne. — **II Klasse:** Samme Læsebog S. 117—152; S. 169—209. Af Jürs's og Kungs Materialier St. 39—43 og St. 46—60. Af Trojels Grammatik: Substantivene, Adjectiverne og de uregelmæssige Verber. Ialt 38 Stile. — **III Klasse B:** Af Hjorts Læsebog (Udg. 1849): „København's Reise um die Welt“ S. 49—76. Af Jürs's og Kungs Materialier St. 61—64, 67, 77—81. Enkelte Exempler af Præpositionerne, der styre Accusativ og Dativ. Af Trojels Grammatik

§ 23—47, § 51—63, § 65—81, § 87—88, § 90—91, § 128. 13 Stile. — III Klasse A: Af Hjorts Læsebog (Udg. 1849); „København's Reise um die Welt“ S. 49—76. Af Jürs's og Kungs Materialier St. 61—64, 67, 77—82. Enkelte Exempler af Præpositionerne, der styre Accusativ. Af Trojels Grammatik § 13—47, § 51—63 og § 65—81. 17 skriftlige Stile. — IV Klasse: Af Hjorts Læsebog (Udg. 1840): „Aus der Geschichte des siebenjährigen Krieges“ S. 137—145; „Fragment aus meinem Knabenjahre“ S. 558—571. Af Lorenzens Stileovelfer: St. 2—14 (de lige Nummere) og skriftligt efter de ulige Nummere, ialt 16 Stile. Af Trojels Grammatik fra § 52—§ 99. — V Klasse: Af Hjorts Læsebog (Udg. 1840) „Leben und Thaten Alexanders des Großen“ Cap. 11 og ud; „die Römer des neunzehnten Jahrhunderts“ S. 337—344. Af Jürs's og Kungs poetiske Læsebog Goethes „Hermann und Dorothea“. Af Schiller forskjellige Digte efter Udvalg. Af Lorenzens Stileovelfer mundtlig fra St. 19—29. Af Trojels Grammatik forfra til Adverbierne. Ialt 35 Stile. — VI Klasse: Schiller: „Wilhelm Tell“ og Goethe: „Egmont“. Gengang om Maanedene have Disciplene opgivet større Pensa af forskjellige Forfattere, hvori de da ere blevne examinerede. Af Jürs's og Kungs poetiske Læsebog: Goethe S. 54 til ind i Schiller S. 92. Ovelser i at oversætte fra Dansk til Tydsk efter Lorenzen og Scribes „den første Kjærlighed“. Hele Grammatiken efter Udvalg. Abrahams's Litteraturhistorie efter Udvalg. 64 skriftlige Stile.

Frausk. II Klasse: Ovelse i Udtale og Dplæsning. Borrings Manuel des enfants S. 1—58; af det i samme Bog tilfoiede Glosseforraad have Disciplene lært, med Forbigaaelse af Endeel, indtil „Inventarium og Bohave“. Af Grammatiken er læst det Vigtigste indtil de regelmæssige Ver-

ber (Hjælpeverberne med); det Læste er indøvet ved mundtlig Oversættelse af **Ingerslevs Materialier** S. 1—22 (med Forbigaaelse af Noget). — **III Klasse A og B: Borrings Læsebog** for Mellemklasser S. 1—52 (med Forbigaaelse af nogle Stykker), S. 74—105. Af Grammatiken er læst Alt indtil de uregelmæssige Verber, indøvet ved **Ingerslevs Materialier** (saaledes at næsten Alt af disse læstes). — **IV Klasse: Borrings Etudes littéraires** S. 1—20, 105—133. Formlæren er repeteret og indøvet ved et Udvalg af **Ingerslevs Materialier**. — **V Klasse: Borrings Etudes littéraires** S. 105—133 (*La Suisse sous les baillis Autrichiens*), 148—158 (*Le conseiller du parlement de Toulouse*), 384—406 (*Les voleurs en Espagne, Voyage en Afrique*). Formlæren er repeteret og indøvet ved et Udvalg af **Ingerslevs Materialier**. — **VI Klasse: Borrings Etudes littéraires** S. 284—308 og **Album littéraire** S. 48—62, 159—174, 199—206, 237—249; endeel af de poetiske Stykker. Dvælses i extemporal Oversættelse. Af Grammatiken er repeteret Formlæren og de vigtigste Afsnit af Syntaxen; af **Borrings** Stilovælses ere endeel af de tilsvarende Stykker mundtlig oversatte paa Franff.

Latin. **III Klasse B:** Af **Bergs og Møllers** latinske Læsebog, 1ste Afdeling: forfra til S. 25 alle latinske og danske Stykker; fra S. 26 til S. 53 et Udvalg. Af **Madvigs** Sproglære er Formlæren læst og oftere repeteret. Af Ordfoiningslæren ere de Regler lærte, som Læsebogen gav Anledning til, dog ikke ved Henviisning til Grammatiken. Skriftlige Dvælses ere foretagne i Reglen hver Uge. — **III Klasse A:** Af **Bergs og Møllers** latinske Læsebog er læst og repeteret 1ste Afdeling, forfra til S. 25 alle latinske og danske Stykker; fra S. 26 til S. 53 omtrent de halve Exempler, latinske og danske. Af **Madvigs** Sproglære er det Vigtigste af Formlæren læst og oftere repeteret; af Ordfoiningslæren ere kun de

Regler lærte ved Gentviisning, som Læsebogen foranledigede. Skriftlige Øvelser ere foretagne hver Uge. — **IV Klasse:** I den første Maaned af Skoleaaret læstes et Udvalg af Bergs og Møllers latinste Læsebog, 1ste Afdelings 2det Afsnit; derefter er læst og repeteret 20 Fabler af *Phædrus* (Møllers og Thomsens Udg. Fab. XXI—XLI), og af *Nepos* fra Epaminondas til de Regibus. Af Madvigs Sproglære er Formulæren repeteret og af Syntaxen ere §§ 208—311 (3die Udg.) læste og repeterede. 68 skriftlige Stile. — **V Klasse:** *Ciceronis* oratt. in *Catilinam* IV; *Sallustii* *Catilina*; *Ovidii* *Metamorph.* ed. Feldbausch, Stykkerne II—V (incl.). *Cornelius Nepos* er benyttet til cursorisk Læsning een Time ugentlig. Af Madvigs Sproglære er Formulæren og første Deel af Ordfoiningslæren repeteret, af den anden Deel er læst til § 423. 57 Stile og 7 Versioner. — **VI Klasse:** *Livii* hist. lib. VI; *Virgilii* *Aeneid.* lib. IV; *Ciceronis* oratt. in *Catilinam* IV; *Terentii* *Andria*. Cursorisk er læst af *Sallustii* *Jugurtha* fra cap. 86 Bogen ud, af *Cornelius Nepos* *Cato* og *Atticus*. Af Madvigs Sproglære repeteret §§ 206—312, §§ 318—430 (2den Udg.). Af Bøjsens *Antiquiteter* ere Stykkerne om „Magistraturen“ og „Krigsvæsenet“ læste. 57 Stile, 11 Versioner; 2 Stiletimer anvendte til mundtlig Stil. — **VII Klasse B:** *Livii* hist. lib. XXI; *Ciceronis* *Cato* major og *Lælius*; *Virgilii* *Aeneid.* lib. X; *Horatii* *Odar.* lib. II et III. I Maanedslæsning *Livii* hist. lib. XXXI—XXXII. Af Madvigs Sproglære læst nyt §§ 411—473, repeteret §§ 218—411. 62 Stile, 12 Versioner. — **VII Klasse A:** *Ciceronis* *disput. Tuscul.* lib. I; *Sallustii* *Catilina*; *Livii* hist. lib. VII; *Virgilii* *Aeneid.* lib. I; *Horatii* *Odar.* lib. III, *Epistol.* lib. II. med *Ars poetica*. Uden Forberedelse er læst (efter Stemmers Udvalg) *Velleii Paterculi* lib. II. c. 13—28; *Sue-*

tonii Caligula, c. 1—15, 22, 23, 27—33, 50—60; *Quintiliani* lib. X, § 1—46. Bojesens romerske Antiquiteter med Udeladelse af de Afsnit, der handle om Regjeringsformen under Keiserne, om Rets- og Finantsvæsenet samt om Bestyrelsen af udenbyes Anliggender. Tregders Litteraturhistorie med Forbigaaelse af flere Enkeltheder og af den største Deel af 3die Periode. 53 Stile, 15 Versioner.

Til anden Deel af indeværende Aars Ufgangsexamen opgive Candidaterne i Latin: Keiersen, Philipsen og Wilsø: orat. pro Sex. Roscio Amerino, oratt. in Catilinam IV; Solmsted, Bræstrup, Richter, Tisfen, Saase og Thrane: oratt. in Catilinam IV, pro lege Manilia, pro rege Deiotaro, pro Archia poeta; Skibsted og Ring: oratt. pro Sex. Roscio Amerino, pro Milone, pro rege Deiotaro; Bang, Brorson, Scavenius, Eberlin og Christensen: oratt. pro Sex. Roscio Amerino, pro lege Manilia, in Catilinam I, II; Bryndum: oratt. pro Sex. Roscio Amerino, pro lege Manilia, pro Milone. Fremdeles opgive sautlige Candidater: *Ciceronis* disput. Tuscul. lib. I, II, V; *Sallustii* Catilina (dog ikke læst af Bryndum); *Livii* hist. lib. I, VI, VII (Bryndum II, VI, VII); *Virgilii* Aeneid. lib. I, II, IX; *Horatii* Odar. lib. II, III, Satir. lib. I, Epistol. lib. II med *Ars poetica* (Bryndum Odar. lib. III, Epistol. lib. I, II med *Ars poetica*).

Græsk. IV Klasse: Bergs Læsebog for de første Begyndere (2den Udg.); af Bergs Læsebog for andet Aars Cursus er læst de æsopiske Fabler, undtagen den ottende og sextende Fabel. Bergs Schematil den græske Formlære er læst og repeteret, og Tregders Formlære benyttet. Af og til skriftlige Øvelser. — V Klasse: Bergs Læsebog for andet Aars Cursus: 5te Afsnit; *Xenophontis* Anabas. lib. IV et V, capp. I—VIII. Af Tregders Formlære er læst og repeteret til

Ordbaanelselæren, dog kun hvad der vedkommer den attiske Dialect; af *Madvigs* Ordføiningslære er læst § 19—107 med Forbigaaelse af flere Paragrapher og næsten alle Anmærkninger. — VI Klasse: *Homeri* Odyss. lib. I et II; *Xenophontis* Memorab. Socr. lib. I. Tregders Formlære, saaledes at dog flere Partier eller Enkeltheder ikke ere lærte lectieviis. Til *Madvigs* Ordføiningslære er stadig henviist under Læsningen af Forfatterne. — VII Klasse B: *Herodoti* lib. III; *Plutarchi* Agis et Cleomenes; *Homeri* Iliad. lib. XXII; *Stolls* Anthologie 1ste Deel (af *Theognis* kun indtil Nr. 20; af Epigrammerne indtil *Meleagros*). *Madvigs* græske Syntax §§ 107—185, som ere indøvede ved mundtlig Oversættelse fra Dansk til Græsk efter *Bergs* Exempelsamling. 3 Maanedslæsning *Homers* Iliade efter *Wilster*. — VII Klasse A: *Stolls* Anthologie, 2den Deel; *Aristophanes's* Fugle; *Platons* Apologi for *Socrates*; repeteret *Homeri* Iliad. lib. XIX, Odyss. lib. IV, V, VI; *Herodoti* hist. lib. IX, *Plutarchi* Themistocles et Pericles; desuden det i denne Klasse læste. Tregders Mythologie og Litteraturhistorie, *Bojesens* attiske Antiquiteter læste i Udvalg.

Til anden Deel af indeværende Mars Afgangsexamen opgive Candidaterne i Græsk: *Herodoti* hist. lib. IX; *Plutarchi* Themistocles et Pericles; *Platonis* Apolog. Socr.; *Homeri* Iliad. lib. XIX; Odyss. lib. IV, V, VI; *Aristophanis* Aves; *Stolls* Anthologie, 2den Deel, indtil *Pindar*. Brorson opgiver af *Homer*: Odyss. lib. I, II, V; Iliad. lib. XIX. *Bryndum* opgiver: *Xenophontis* Anabasis lib. VI et VII; *Herodoti* hist. lib. IX; *Xenophontis* Memor. Socr. lib. I; *Platonis* Apologia Socr., ejusd. Crito et Eutyphro; *Homeri* Iliad. lib. I, VI, XII, Odyss. lib. II et III; *Stolls* Anthologie, 2den Deel; de Brudstykker af Tragoedier, som findes i *Tregders* Anthologie, med Undtagelse af det sidste Stykke.

Hebraisk. VII Klasse B: Whittes Formlære læst og repeteret; af Genesis de 16 første Capitler læste og repeterede. — VII Klasse A: Genesis fra Cap. 17 og Bogen ud; ved Halvaarsøgamen afmeldte sig imidlertid alle de tre Disciple, som hidtil havde deeltaget i den hebraiske Underviisning.

Religion. I Klasse: Balslevs Bibelhistorie, Jensens Samling af Bibelsprog og nogle udvalgte Psalmer af Sjorts Psalmebog. — II Klasse: Valles Lærebog Cap. 1, 2, 8 og 6; af Herslebs større Bibelhistorie Overfigt over Indholdet af det gamle Testaments Skrifter og af disses speciellere Indhold fra Skabelsens Historie til 4de Periode; desuden et Udtog af den bibelske Geographie. — III Klasse: Valles Lærebog Cap. 3, 4, 5 og 7; af Herslebs Bibelhistorie fra 4de Periode i det gamle Testaments Fortællinger til Jerusalem's Odelæggelse af Titus; desuden et Udtog af bibelsk Geographie. — IV Klasse: Krog Meyers Lærebog fra § 1 til § 44; af Herslebs Bibelhistorie Overfigt over Indholdet af det nye Testaments Boger, Anhanget om Hedningernes Religion, og af Evangeliernes speciellere Indhold fra Christi Fødsel til hans Fremtræden i Jerusalem ved Purimsfesten. — V Klasse: Krog Meyers Lærebog fra § 44 til § 70 og fra § 153 til § 164; af Herslebs Bibelhistorie fra Jesu Fremtræden i Jerusalem ved Purimsfesten til Pauli Fangenskab i Rom. — VI Klasse: Krog Meyers Lærebog fra § 83 til § 145 (Afsnittet fra § 98 til § 109 er forbigaaet); af Herslebs Bibelhistorie hele det gamle Testamente. — VII Klasse B: Krog Meyers Lærebog fra § 145 til § 153 og fra § 1 til Pligt læren; af det græske Testamente de 12 første Capitler af Lucas's Evangelium. — VII Klasse A: Krog Meyers Lærebog repeteret; af Lucas's Evangelium de 13 sidste Capitler og af Balfars Kirkehistorie fra § 50 til Slutningen.

Historie. I Klasse: Kofods Udtog af Danmarks Historie. — II Klasse: Oldtidens Historie efter Bohr, med Forbigaaelse af det Meste af 2det Cursus (det, der er trykt med mindre Skrift). — III Klasse: De vigtigste Begivenheder i Middelalderen. Kirkeforbedringen og Catholicismen mod Kirkeforbedringen. Efter Bohrs Lærebøger. — IV Klasse: Oldtidens Historie efter Kofod (udg. af Thrige); enkelte Begivenheder, som tidligere ere lærte efter Bohrs gamle Historie, ere repeterede ved Siden deraf. — V Klasse: Folkevandringen. Følgende Landes Historie indtil den revolutionaire Tidsalder: Frankrig, England, Tyskland (Helvetic, Böhmen), Italien, Spanien, Portugal, Nederlandene. Alt efter Bohrs Lærebog. — VI Klasse: Danmark, Norge og Sverrig indtil vore Dage. Rusland, Polen (indtil dets Undergang), Preussen, Ungarn, indtil den revolutionaire Tidsalder; det græske Keiserdomme. Araberne og de andre muhamedanske Folk (den osmanniske Stat indtil den revolutionaire Tidsalder). Perser, Mongoler, Chinese. Efter Allens, Bohrs og Kofods Lærebøger. — VII Klasse B: Repetition efter udvidet Maalestof af Oldtidens Historie (efter Langbergs Udgave af Kofods gamle Historie); historiske Oversigter over Staternes Udvikling; større eller mindre Partier af Statsforfatningernes eller Statsforvaltningernes specielle Historie ere gennemgaaede efter Bojesens Antiquiteter. Den gamle Geographie efter Kønigsfeldt. Det Vigtigste af Middelalderen efter Bohr. — VII Klasse A: Repetitionskursus efter udvidet Maalestof af Middelalderens og den nyere Historie. Den revolutionaire Tidsalder er udførlig gennemgaaet indtil Wienercongressens Slutning; de øvrige Begivenheder indtil vor Tid ere samlede under en almindeligere Oversigt.

Geographie. I Klasse: Ingerslevs „Kort Lærebog i Geographien“: den almindelige Indledning og Europa. —

II Klasse: Samme Lærebog heelt gennemgaaet. — **III Klasse:** Velfschows Lærebog: fra Danmark til den pyrenæiske Halvø. — **IV Klasse:** Samme Lærebog: fra den pyrenæiske Halvø til Asien. — **V Klasse:** Samme Lærebog: Asien, Afrika, Amerika, Australien. — **VI Klasse:** Samme Lærebog: samtlige Verdensdele.

Arithmetik. **I Klasse:** Mundts Regnebog forfra til § 134. — **II Klasse:** Samme Regnebog fra § 53 til § 218 med Forbigaaelse af § 134—§ 168. — **III Klasse:** Steens „Elementair Arithmetik“ med Undtagelse af Afsnittet om Proportioner og Anhanget om Kvadrat og Kvadratrod. Det Læste er tillige indøvet ved skriftlige Opgaver. — **IV Klasse:** Steens „Nen Mathematik“ forfra til S. 101 med Forbigaaelse af Afsnittet om Permutationer og Combinationer samt Rjædebrok. — **V Klasse:** Samme Lærebog S. 101—134 og Rjædebrok S. 65—75. — **VI Klasse:** Samme Lærebog S. 134—196 og Ligninger af første Grad med flere Ubekjendte. — **VII Klasse B:** Samme Lærebog: Ligninger af første Grad med flere Ubekjendte, Logarithmer samt Repetition forfra til S. 196. — **VII Klasse A:** Samme Lærebog: Repetition af hele Arithmetiken.

Geometrie. **IV Klasse:** Ramus's „Elementair Geometrie“ forfra til S. 53 § 65. — **V Klasse:** Samme Lærebog S. 61—112, § 76—117 med Forbigaaelse af S. 74—84. — **VI Klasse:** Samme Lærebog S. 112—182 samt Repetition forfra til S. 137. — **VII Klasse B:** Samme Lærebog S. 188—213 og Plantrigonometrie efter Ramus's Lærebog samt Repetition af Stereometrien S. 143—213. — **VII Klasse A:** Repetition af Geometrien og Stereometrien samt Astronomie efter Mundts Lærebog. — Under Professor Jürgensen. Det i Indbydelseskriftet for forrige Aar S. 18 og 29 omtalte Provecursus sluttet. I afvigte Aar er efter

den der anførte Lærebog („Kortfattet Lærebog i Geometrien“ 1854) gjennemgaaet: de første Begreber af Integralregningen med nogle geometriske Anvendelser, samt af Mechaniken et Punkts Ligevægt og Bevægelse i tomt Rum med Anvendelse paa Faldet, Kastebevægelsen og Bevægelsen af en Planet om Solen. Desuden Repetition foretagen.

Naturlære. VII Klasse B: Ørstedes „Naturlærens mekaniske Deel“ forfra til „Bølgebevægelsen“. — VII Klasse A: Samme Lærebog, fra „Stødet“ samt Repetition fra „Draabeflydende Legemers Ligevægt“ til „Stødet“, og „Naturlærens kemiske Deel“, oversat af Petersen, hele Bogen.

Naturhistorie. I Klasse: Lützens „Begyndelsesgrundene af Dyreriget’s Naturhistorie“: Pattedyrene og Fuglene. — II Klasse: Lützens „Dyreriget“: Mennesket, Pattedyrene og Fuglene. — III Klasse: Samme Lærebog: Fiske, Krybdyr og Padder. Vaupells „Planteriget’s Naturhistorie“ S. 1—72. — IV Klasse: Vaupells „Planteriget’s Naturhistorie“: Det naturlige Plantesystem. — V Klasse: Samme Lærebog: Planteanatomi, Plantefysiologi og Plantegeografi. Lützens „Dyreriget“: Bloddyr og Leddyr. — VI Klasse: Lützens „Dyreriget“: den hele Zoologie. Vaupells „Planteriget’s Naturhistorie“: den hele Botanik (tildeels dog ogsaa efter Petits Lærebog).

Tegning. I Klasse: Zelfteds Tegnebøger, 1ste og 2det Hefte. — II Klasse: Geometrisk Tegning efter Schjellerups Lærebog indtil omskrevne Polgøner. — III Klasse: Schjellerups Lærebog i geometrisk Tegning indtil Ovaler.

I **Skrivning** ligesom ogsaa i **Sang**, **Gymnastik** og **Swømning** har Underviisningen været fremmet som hidtil.

Videnskabelige Samlinger.

I. Skolebibliotheket.

Siden Afslutningen af den i forrige Aars Beretning meddeelte Fortegnelse har Skolebibliotheket modtaget følgende Tilvæxt:

Aeschylus Agamemnon. Erklært von *F. W. Schneidewin.* Berlin 1856. 8.

Afbildninger til Brug ved Undervisningen i Zoologie i de lærde Skoler og Realskolerne. Udførte efter Universitetets zoologiske Museums Forelæsningsstegninger, tegnede og lithographeerede af *Chr. Thornam.* 1 H.

H. L. Ahrens, De græcæ linguæ dialectis. Göttingæ 1839—1843. 8.

C. I. Andersson, Sjön Ngami. Forskningar och upptäckter under fyra års vandringar i sydvestra Afrika. Från Engelskän af *G. Thomée.* 1—2 D. Stockholm 1856. 8.

Aristophanes, Fuglene, Romeidie af. Oversat og oplyst af *S. L. Dibe.* Christiania 1856. 8.

Athenæi Deipnosophistarum libri quindecim, ed. *Jo. Schweighæuser.* V Voll. — *Animadversiones in Athenæi Deipnosophistas,* conscripsit *Jo. Schæ.* IX Voll. Argentorati 1801—1807. 8.

K. S. Becker, Verdenshistorie. 16 Bd. 9. H. (De sidste fyrrætte Aars Historie af *Eduard Arnd.* Supplement til alle Udgaver). Kbhavn 1856. 8.

W. A. Becker, (u. *J. Marquardt*), Handbuch der Römischen Alterthümer nach den Quellen bearbeitet. 4 Th. Leipzig 1856. 8.

A. P. Berggreen, Tillæg til „Aandelige Sange med Melodier“ (see Skoleesterr. 1854 S. 33). Kbhavn 1856. Tverfol.

Biblen, eller den Christne Kirkes Hellige Skrift, oversat af Grundtexten o. s. v. af *Jac. Chr. Lindberg.* 10 H. (Det nye Testamente). Kbhavn 1856.

A. Boeckhii corpus inscriptionum Græcarum. Adornavit et elaboravit *Jo. Franzius,* edidit *Ern. Curtius.* Voll. IV fascic. I. Berolini 1856. Fol.

S. G. Bohr, Et Indlæg i Forhandlingerne om Anordningen og Begrændsningen af den lærde Skoles Underviisningsstof. Kbhavn 1857. 8.

- C. J. Brandt*, Gammeldansk Læsebog. En Håndbog i vor ældre Literatur på Modersmålet. I. Kbhavn 1857. 8.
- J. Casar*, Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft. 14 Jahrg. 1—6 H. Wetzlar 1856—1857. 4.
- C. Julii Cæsaris commentarii de bello Gallico*. Erklært von *F. Kraner*. Berlin 1855. 8.
- C. Julii Cæsaris commentarii de bello civili*. Erklært von *F. Kraner*. Berlin 1856. 8.
- A. de Candolle*, Géographie botanique raisonnée. T. I—II. Paris et Genève 1855. 8.
- G. S. de Castres*, Etymologif ober Theorie der Wortbildung der französischen Sprache. Leipzig 1851. 8.
- Chateaubriand*, Atala—René— Les Natchez. Paris 1851. 8.
- Choix des poésies françaises. Stuttgart 1856. 8.
- Ciceros* ausgewaehlte Reden. Erklært von *K. Halm*. 1, 4, 6 Bdch. Berlin (Leipzig) 1853—1856. 8.
- M. Tullii Ciceronis de officiis ad Marcum filium libri tres*. Erklært von *G. Fr. Unger*. Leipzig 1852. 8.
- S. N. Clausen*, Nyt Tidsskrift for udenlandske theologiske Litteratur. 2—4 S. 1856, 1 S. 1857. Kbhavn. 8.
- C. G. la Cour*, Fortsattet Lærebog i den evangelisk-kristelige Religion (tilbeefs efter Balles). 2den omarbejdede Udg. Kbhavn 1856. 8.
- N. G. la Cour*, Lærebog i Gymnastik for Borger- og Almueskolerne i Danmark. Kbhavn 1856. 8.
- Diplomatarium Christiani Primi. Samling af Aktstykker, Diplomer og Breve, henhørende til Kong Christjern den Førstes Historie. Ved Registrator *Hans Knudsen*. Efter allerhøjeste Befaling udgivet af *F. Wegener*. Kbhavn 1856. 4.
- A. Dumas*, Voyage en orient. Stuttgart 1856. 8.
- St. Endlicher*, Enchiridion botanicum exhibens classes et ordines plantarum &c. Lipsiæ et Viennæ 1841. 8.
- E. Erslev*, Den danske Stat, en geographisk Skildring for Folket. 2—25 S. Kbhavn 1856—1857. 3mp. 8.
- Euripides*, ausgewählte Tragoedien des. Erklært von *F. G. Schöne*. 2 Bdch. Leipzig 1853. 8.
- B. J. Fog*, Cartesius, den nyere Philosophies Fader. Kbhavn 1856. 8. (Disp. for den philosophiske Doctorgrad).
- C. Fogh*, *Chr. Lütken* og *Chr. Vaupell*, Tidsskrift for populaire Fremstillinger af Naturvidenskaben. 3 Bd. 2—6 H., 4 Bd. 1—2 H. Kbhavn 1856—1857. 8.
- G. Forchhammer*, Oversigt over det Kongelige danske Videnskabernes

- Selskabs Forhandlinger og dets Medlemmers Arbejder i Aaret 1855 (No. 5—8), i Aaret 1856 (No. 1—3). Kbhavn. 8.
- F. T. Friedemann**, Paränesen für studirende Jünglinge auf deutschen Gymnasien und Universitäten. Gesammelt und mit Anmerkungen begleitet. 1—6 Bd. Braunschweig 1836—1837. 8.
- A. Fryxell**, Berättelser ur Svenska Historien. 21—24 D. Stockholm 1856—1857. 8.
- T. Ø. Gumprecht**, Zeitschrift für allgemeine Erdkunde. 6 Bd. 5—6 H. Berlin 1856. 8. (See nedenfor under *K. Neumann*).
- Henckell og Bull**, Kort over Skandinavien.
- R. J. F. Henrichsen**, Opgaver til Oversættelse fra Latin paa Dansk. 2den forøgede Udgave. Kbhavn 1857. 8.
- Herodotos**, Erklært von *H. Stein*. 1 Bd. Buch 1 u. 2. Berlin 1856. 8.
- ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ**. Mit erklärenden Anmerkungen von *K. W. Krüger*. 1—4 H. Berlin 1855—1856. 8.
- L. Holten**, Læren om Naturens almindelige Love. Kbhavn 1857. 8.
- Homers Iliade**. Erklært von *J. U. Faesi*. 2 Bd. Berlin 1855. 8.
- Q. Horatius Flaccus**. Ad codices sæculi noni decimique exactum, commentario critico et exegetico illustratum edidit *Franciscus Ritter*. Vol. I—II. Lipsiæ 1856—1857. 8.
- C. S. Kalkar**, Livsbilleber af Guds Riges Historie. Kbhavn 1856. 8.
- F. Klee**, De almeenculturhistoriske Principer for de europæiske Sprogs Dannelse. Kbhavn 1857. 8.
- X. Klotz**, Handwörterbuch der lateinischen Sprache. 14—16 Lief. Braunschweig 1856—1857. 8.
- K. Knudsen**, Haandbog i dansk-norsk Sproglære. Kristiania 1856. 8.
- C. P. J. Krebs**, De ni første Capitler af Salomons Ordsprog, bearbejdede som Prøve til Skolebrug. Kbhavn 1856. 8.
- Krig**, Civilisationens, Humanitetens, Retfærdighedens, Fornuftens, Christendommens, Frihedens Hjeude. Kbhavn 1849. 8. (6 Expl., forærede af Forfatteren).
- A. Krönig**, Die Fortschritte der Physik im Jahre 1853. Dargestellt von der physikalischen Gesellschaft zu Berlin. IX Jahrg. Berlin 1856. — im Jahre 1854. X Jahrg. Berlin 1857. 8.
- Napoléon Landais**, Dictionnaire général et grammatical des dictionnaires français, extrait et complément de tous les dictionnaires anciens et modernes les plus célèbres. T. I—II. Paris 1851. Fol. — Complément du grand dictionnaire des dictionnaires français de *Napoléon Landais*. Par une société de savants, de

- grammairiens et d'écrivains sous la direction de MM. *D. Chésurolles* et *L. Barré*. Paris 1853. Fol.
- J. Lange*, Stolen og Livet. Pædagogiske Betragtninger. 2den Hæftedeel. Kbhavn 1856. 8.
- L. Lange*, Römische Alterthümer. 1 Bd. Berlin 1856. 8.
- C. Levinssen*, Verbal-Concordants eller Bibel-Ordbog til det Nye Testamente i den autoriserede danske Oversættelse. Kbhavn 1856. 3mp. 8.
- C. E. Levy*, Christian Johan Berger, en litterær-historisk Skizze. Kbhavn 1856. 4. (Universitetsprogram).
- A. C. P. Linde*, Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet, den polytechniske Lærestanstalt, Sorø Academie og de lærde Skoler med dertil hørende Realunderviisning i Kongeriget Danmark for Aarene 1849—1856. 1ste Hæfte. Universitetet. Kbhavn (1857). 3mp. 8.
- Titii Livii* ab urbe condita libri. Erklært von *W. Weissenborn*. 1—5 Bd. Leipzig 1853—1856. 8.
- Lucian*, ausgewählte Schriften des. Erklært von *J. Sommerbrodt*. 2 Bdch. Leipzig 1853. 8.
- Charles Lyell*, Principles of geology. London 1853. 8.
- J. A. Madvig*, Om de grammatikalske Betegnelseres Tilblivelse og Væsen, første Stykke. Kbhavn 1856. 4. (Universitetsprogram).
- J. A. Meier*, Almindelig Hovedregning. Kbhavn 1856. 8.
- Méry*, Une histoire de famille. Paris 1856. 8.
- J. A. Milo* og *S. Schneefloth*, Stolens Reform. Et Tidsskrift. 7 Aarg. April—Decbr. 1856. Kbhavn 8.
- C. Molbech*, Danff Ordbog. 2den, forøgede og forbedrede Udgave. 5—6 H. Kbhavn. 3mp. 8.
- C. Molbech*, Blandede Skrifter, anden Samling, udvalgt, gennemseet og udgivet af Forfatteren. 4 Bd. Kbhavn 1856. 8.
- Th. Molt*, Darstellung des Thier- und Pflanzenlebens in den verschiedenen Regionen. Auf einer ... colorirten Karte mit erläuterndem Text. Schw. Hall und Leipzig.
- Th. Mommsen*, Römische Geschichte. 1 Bd. 1856. 8. (2 Hefter).
- Mosaique contenant 1. Le dernier des Abencerages par *Château-briand*, 2. Les prisonniers de Caucase par *Xavier de Maistre*, 3. La grenadière par *de Balzac*, 4. Mémoires d'un écu de cinq francs par une vieille femme. Stuttgart 1856. 8.
- Henry Murger*, Le dernier rendez-vous. Paris 1856. 8.
- Henry Murger*, Scènes de campagne. Paris 1856. 8.

- W. J. C. Mützell*, Zeitschrift für das Gymnasialwesen. 10. Jahrg. 6—12. H., 11 Jahrg. 1—5 H. Berlin 1856—1857. 8.
- J. P. Mynster*, Blandede Skrifter, 6 Bb. 1—3 H. Kbhavn 1856—1857. 8.
- Cornelius Nepos*. Udgivet til Skolebrug af *C. Kerrn* og *C. P. J. Krebs*. Kbhavn 1856. 8.
- K. Neumann*, Zeitschrift für allgemeine Erdkunde. Neue Folge. 1 Bd. 1—3 H. Berlin 1856. 8. (Fortsættelse af „Gumprecht Zeitschr. f. allg. Erdk.“)
- Charles Nodier*, Romans. Paris 1850. 8.
- N. Noël* og *Chapsal*, Lærebog i den græsk-romerske Mythologie til Oplysning af classiske Forfattere, Digtere og Kunstværker. Med enkelte Forandringer oversat af *H. Roosen*. Christiania 1856. 8.
- Th. Overstou*, Den danske Skueplads, i dens Historie, fra de første Spor af danske Skuespil indtil vor Tid. 2 D. Kbhavn 1856. 8.
- P. Ovidius Naso*, die Metamorphosen des. Erklärt von *M. Haupt*. 1 Bd. Leipzig 1853. 8.
- N. M. Petersen*, Bidrag til den danske Litteraturs Historie. III. Det lærde Tidrum 1560—1710. 2 H. Udg. af den danske historiske Forening. Kbhavn 1856. 8.
- Phædrus*, ausgewählte Fabeln des. Erklärt von *F. E. Raschig*. Leipzig 1853. 8.
- Pindar's*, Werke. Griechisch mit metrischer Uebersetzung und prüfenden und erklärenden Anmerkungen von *J. A. Hartung*. Leipzig 1855—1856. 8.
- Plutarchi vitæ inter se comparatæ*. Ed. *Imm. Becker*. Vol I—III. Lipziæ 1855—1856. 8.
- Plutark's* Levnetsbeskrivelser. Oversatte af det Græske og forsynede med Anmærkninger ved *Stephan Tetens*. 1—4 D. Kbhavn 1800—1811. 8.
- Max Radiguet*, Sonvenirs de l'Amérique Espagnole. Paris 1856. 8.
- N. E. Ravn*, Om Svangerskabstidens Grændser. Afhandling for den medicinske Doctorgrad. Kbhavn 1856. 8.
- Louis Reybaud*, Le dernier des commis-voyageurs. Paris 1856. 8.
- C. Sallustii Crispi* Catilina et Jugurtha. Bearbejdede til Skolebrug af *C. Müller*. Christiania 1856. 8.
- George Sand*, La petite fadette. Paris 1855. 8.
- F. Schiern*, Historiske Studier. 1—2 D. Kbhavn 1856—1857. 8.
- A. Schnizlein*, Iconographia familiarum naturalium regni vegetabilis. XI H. Bonn. 4.

- G. F. Schoemanni* opuscula academica. Vol. I. Berolini 1856. 8.
- C. J. Schwarzkopff*, Kongelige Rescripter og Resolutioner, Love og Expeditioner, Geistligheden i Danmark bekommende. (Ny Række). 1 Bd. 1846—1847. — 2 Bd. 1848—1849. Kbhavn 1855—1856. 8.
- A. Schwegler*, Philosophiens Historie i sammentrængt Fremstilling. Oversat af *F. C. B. Dahl.* 2 Halvdeel. Kbhavn 1856. 8.
- Eugène Scribe*, Théâtre. — Comédies. I—III. Paris 1856. 8.
- Sophokles*. Erklært von *F. W. Schneidewin.* 5—6 Bdch. Berlin 1854—1855. 8.
- Émil Souvestre*, Les clairières. Paris 1856. 8.
- Émil Souvestre*, Chroniques de la mer. Paris 1856. 8.
- Me de Staël*, De l'Allemagne. Stuttgart 1856. 8.
- M. G. Steenstrup*, Danst Maanedsskrift, 4 Bd. og 5 Bd. 1—6 S. Kbhavn 1856—1857. 8.
- E. v. Sydow*, Wand-Atlas: Nord- und Süd-Amerika, nach politischer Eintheilung colorirt, zehn Sectionen nebst Begleitworten. Gotha 1856.
- E. v. Sydow*, Wandkarte von Australien. Tabelværk, statistisk. 12 Bd. 1 Afd. Kbhavn 1856. 4.
- Cornelius Tacitus*. Erklært von *K. Nipperdey.* 2 Bd. Leipzig 1852. 8.
- A. Thiers*, Consulatets og Keiserdømmets Historie, 129—143 Levering. Kbhavn 1856—1857. 8.
- J. Thomsen*, Vandringer paa Naturvidenskabens Gebeet. 2 Halvdeel. Kbhavn 1856. 8.
- J. P. Trap*, Statistisk-topographisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark. 2—4 S. Kbhavn 1856—1857. 8.
- J. P. Trap*, Kongelig Danst Hof- og Statscalender, Statshaandbog for det danske Monarchie for Aaret 1857. Kbhavn 1857. 8.
- F. H. Troschel*, Archiv für Naturgeschichte. 21 Jahrg. 4—6 H., 22 Jahrg. 1—3 H. Berlin 1856,8.
- Rodolphe Töpffer*, Nouvelles Génevoises. Paris 1855. 8.
- Udsigt, kort, over det philologisk-historiske Samsunds Virksomhed i Aarene 1854—1855, 1855—1856. 2 Hefter. 8. (Foræret af Overlærer *Berg*).
- M. Uhlemann*, Drei Tage in Memphis. Ein Beitrag zur Kenntniß des Volks- und Familienlebens der alten Aegypten. Göttingen 1856. 8.
- Universitets-Tidsskrift, nordisk. 2 Aarg. 2 H., udgivet af *G. Ljunggren.* Lund 1856; 3 H., udgivet af *G. A. Krøyer.* Christiania

- 1856; 4 H., utgivet af *A. Uppström*. Upsala 1856; 3 Aarg 1 H.,
udgivet af *A. Ingerslev*. Kbhavn 1857. 8.
- J. L. Ussing*, Attiske Studier. Kbhavn 1856. 4.
- G. Valentin*, Grundrids af det menneskelige Legemes Physiologie.
Bearbejdet paa Dansk efter Originalens fjerde Udgave af
A. Hannover. 4 Hefter. Kbhavn 1856—1857. 8.
- K. Weinhold*, Altnordisches Leben. Berlin 1856. 8.
- L. Weisser*, Bilder-Atlas zum Studium der Weltgeschichte in hundert
grossen Tafeln. Nach berühmten Kunstwerken alter und neuer
Zeit gezeichnet und herausgegeben. Mit erläuterndem Text
von *H. Merz*. 2 Lief. Schw. Hall.
- V. Guil. Wiehe*, De vestigiis et reliquiis synonymicæ artis Græcorum.
Hauntæ 1856. 8. (Disp. for den philosophiske Doctorgrad).
- P. Virgilii Maronis Aeneis*. Til Skolebrug bearbejdet af *G. F. W.*
Lund. Kbhavn 1856. 8.
- P. Virgilii Maronis Aeneis*. Til Skolebrug bearbejdet af *O. Fibiger*,
2 H. (V-VIII Bog). Kbhavn 1856. 8.
- Vergils Gedichte*. Erklært von *Th. Ladewig*. 3 Bdch. Berlin
1855. 8.
- Xenophons Memoiren*. Erklært von *L. Breitenbach*. Leipzig 1854. 8.
- Xenophons Cyropædie*. Erklært von *F. K. Hertlein*. 1—2 Bdch.
Leipzig 1853. 8.
- N. S. Ørsted*, Af mit Livs og min Livs Historie. 4 Bd. 1—2 H.
Kbhavn 1856—1857. 8.

Fortegnelse over de Studerende, der i 1856 have tilsendt Af-
gangsexamen ved de lærde Skoler eller Afgangsexamen ved Univer-
sitetet; Universitetets Anmeldelser af Forelæsninger; forskjellige gjen-
nem Kirke- og Underviisningsministeriet udsædige Besjæftigelses-
o. s. v.

Skoleprogrammer.

- 1 Fra Kongeriget Danmark for 1856:
- Aarhuus Kathedralskole: *N. C. N. Lassen*, Fortegnelse over Skolens
Bibliothek (II Afd.).
- Borgerdydskolen paa Christianshavn: *M. Hammerich*, I. Svenske
Vers af Bellman, Tegnér og Runeberg. II. Om Afgangsprøven
ved de lærde Skoler. (Uddrag og Aftryk af en Afhandling
„Om vort Examensvæsen“ i Nordisk Universitetstidsskrift, 1856.
Kjøbenhavn.)

Frederiksborg lærde Skole: *S. M. Flemmer*, Andet Tillæg til det i 1852 trykte Realcatalog over Skolens Bibliothek.

Selsingørs høiere Realskole: *W. Lassen*, Plan for Helsingørs høiere Realskole.

Bolding lærde Skole: *C. F. Ingerølev*, „Forbemærkninger“ til en dansk-latinsk Ordbog.

Metropolitanskolen: *C. P. J. Krebs*, De ni første Capitler af Salomons Ordsprog, bearbejdede som Prøve til Skolebrug.

Nykjøbing Kathedralskole: *G. Lund*, 2 litteraturhistoriske Tabeller:

1. Udsigt over den græske Litteraturs og Kunsts Historie,
2. Udsigt over den latinske Litteraturs Historie.

Odense Kathedralskole: *R. T. S. Benrichsen*, Deposits og Pennalisme, eller Om de Ceremonier og Gjenordbigheder, som fordbum bare forbundne med Indtrædelsen paa den academiske Bane.

Ronne høiere Realskole: *H. K. Whitte*, Scener af Terentzes Eunuchus i Originalens Versemaal.

Soro Academies Skole: *E. Bojesen*, Sagnet om de Saliges Öer.

Det von Westenste Institut: *S. G. Bohr*, Fortsættelse af Sagen om Realskolen og dens Afgangsexamen.

Viborg Kathedralskole: Fortegnelse over Bøger og Skrifter i Viborg Kathedralskoles Bibliothek.

Fra Aalborg Kathedralskole og Borgerdydskolen i Kjøbenhavn, Herlufsholms, Horsens og Randers lærde Skoler, Ribe og Roskilde Kathedralskoler ere alene Skoleesterretninger udgivne.

Til Høitideligheden i Anledning af Ribe nye Skolebygnings Indvielse den 5te September 1856 udgav Rector *C. S. A. Bendtsen* et Indbydelseskrift „Om Ribe Kathedralskoles Bygninger fordbum og nu.“ —

2. Fra Island.

Reykjavik lærde Skole (1855): *B. Jonsen*, Skolcesterretninger.

Pastoralseminariet i Reykjavik (1856): *P. Pjetursson*, Esterretninger om Seminariet.

3. Fra Hertugdømmet Slesvig for 1856:

Slensborg lærde og Realskole: *C. T. Schumacher*, Der Lehrer-Beruf in seinen Antinomien.

Haderslev lærde Skole: *E. Lembeke*, Udvalgte Oder af Horats, oversatte.

Slesvig Domskole: *C. Johansen*, Ueber Anschauungsunterricht. Ein Beitrag zur Schulkunde.

4. Fra Hertugdømmet Holsteen for 1856:

Altona Gymnasium: *M. J. S. Lucht*, Nachrichten über die Bibliothek und die Stipendien des Gymnasiums nebst Jahresbericht.

Gliückstadt lærde Skole: *E. Vollbehr*, De Oedipi regis Sophocleæ oeconomia scenica.

Kiøls lærde Skole: *J. S. Horn*, Ueber die allgemeine Bedeutung des Optativs und Coniunctivis der griechischen Syntax. Als Beilage: eine Schulrede.

Meldorf lærde Skole: *O. Kallsen*, Eine Uebersetzung des „Eid“ von Corneille (Act. I—III), mit einem Nachwort.

Pløns lærde Skole: *Clausen*, Der heilige Ostermorgen nach der Schrift, oder Harmonie der evangelischen Berichte über die Ereignisse am Grabe des Herrn und deren Meldung,

København Real-Gymnasium: *Vechtman*, Die Divisionsaufgabe $m: (a \pm b)$ in methodischer Beziehung.

5. Fra Hertugdømmet Lauenborg for 1856:

Køgeborg lærde Skole: *C. L. E. Zander*, Andeutungen zur Geschichte des Römischen Kriegswesens. Vierte Fortsetzung.

6. Fra Preussen for 1855:

Programmerne fra de derværende Gymnasier og andre høiere Dannelseanstalter.

II. Discipelbibliotheket

er blevet forøget med følgende Bøger:

S. C. Andersen, Samlede Værker, 23de Bb.: At være eller ikke være. — *Carl Bernhard*, Samlede Noveller og Fortællinger, 1ste Bb.: Et Aar i Kjøbenhavn, 2det Bb.: Dagbogen. Declarationen, 3die Bb.: Commissionairen. Numer Syv. Børnekøllert, 4de Bb.: Tante Francisca. Marie. Skjødeshynderne. Et Ordsprog, 5te Bb.: Lykkens Dindling, 6te Bb.: Et Lovte. En Familie paa Landet, 7de og 8de Bb.: Gamle Minder, 9de og 10de Bb.: Krøniker fra Christian den Andens Tid, 11te Bb.: To Venner. Det gyldne Skind. Ved Assistentshuset. Hr. Kraft. — *St. St. Blicher*, Noveller 1—4 Bb. — *G. Freytag*, Debet og Credit, 1—3 Bb. — *Ch. Dickens*, Skizzer. — *Chamier*, Ven Brace. — *G. Sand*, Teverino. Valentine. Familien Dutertre. — *Bulwer*, Falkland. — Efter det Engelske, *Poul Ferroll*.

III. Den naturhistoriske Samling

er bleven forøget med følgende Gjenstande:

a. Forærede:

- Af Adjunct Jensen: *Nautilus Pompilius* (Skal).
 — Adjunct Kern: En Muldvarp til Udstopning.
 — Adjunct Fogh: Et Kronhjortegevier; Hornplader af *Chelonia midas*; en sort Notte.
 — Discipel S. Petersen (4de Cl.): Et Daahjortegevier med Hud.
 — Discipel Adrian (4de Cl.): *Tubipora* sp.; et Stykke Sufferrør.
 — Discipel G. Bricka (4de Cl.): Menneskefostre; en *Scolopendra* med udpræpareret Nervesystem (alle i Spiritus).
 — Discipel Brockdorff (3die Cl.): Et Par Genshorn.
 — Discipel Lütken (3die Cl.): En Træslange i Spiritus; en Snog med Æg i do.
 — Discipel L. Bricka (2den Cl.); En Becko i Spiritus.
 — Discipel S. Dannefeld (2den Cl.): En Raadyropsats.
 — Discipel Jansen (1ste Cl.): En Raadyrsfod; Fuglefodder.
 — Discipel Stæger (1ste Cl.): Et udstoppet Egern.

b. Tilkjøbte:

1. Fra Universitetets zoologiske Museum:

Myrmecophaga tamandra. *Bradypus torquatus*.

2. Fra Naturaliehandler Solm:

Cranier af *Cavia Cobaya*, *Sus scropha* (Han), *Mustela vulgaris*, *Cebus monachus*, *Chelonia midas*. — En Hestefjæbe med Hjornetænder. — *Triton cristatus*, *T. punctatus*, *T.* Larve (i Spiritus). — *Anthophyllum fasciculare* (Østindien); *Terebella* sp.; *Spongia* sp.; Kjæbeapparat af *Cidaris*.

3. Fra Conservator Conradsen:

To Lændehuirvler af *Equus caballus*; Cranie af Hy-

pudæus agrestis (i Glas); Cranie af Mus musculus; Mustela foina. Acanthias vulgaris (udstoppet); Medusa sp. (i Spiritus); Lernæopoda elongata; Cephalopod-Rjæber. Ornehalshvirdler. — Et Stykke af en Haitjæbe. — Gjen-nemfavede Conchylier.

c. Udstoppede eller reparerede:

Bradypus torquatus; Myrmecophaga tamandra; Dipus jaculus; Cricetus vulgaris; Yunx torquilla; Cuculus capensis; Caprimulgus sp.; Tanagra latao; Bombycilla garrula; Crotophaga ani.

IV. Den physiske Samling

er bleven forøget med 1. et Sæt Tridser med 12 Lodder, 2. et Stereoskop med 20 Billeder.

Regnskabsvæsenet.

I. A. Skolekasens Regnskab.

1. Indtægt.

	Rbd.	β
1. Beholdning efter Regnskabets for 1855—1856.....	2,494.	93.
2. Renter af Skolens Capitalformue	487.	16.
3. a. Forbøgs-Indtægter for Aaret 1856	4,189 Rbd.	69 β
b. Indtægter af Kirker og Præstefald	1,513 — 12 -	
	5,702.	81.
4. Samtlige Skolecontingenter:		
a. Skolepenge.....	6,100 Rbd.	40 β
Deraf udbetalt Læ-		
ernes Andeel....	1,410 — 62 -	
	4,689 Rbd.	74 β
b. Lyse- og Brændpenge	1,119 —	- -
c. Indskrivningspenge	180 —	- -
d. For Testimonier	80 —	- -
	6,068.	74.
Rateris..	14,753.	72.

	Rd.	ß
	Transport..	14,753. 72.
5.	Bidrag fra Universitetet	30. =
6.	Ford-, Sang- og Copulationspenge	2,297. 8.
7.	Lilskud fra den almindelige Skolefond	6,000. =
8.	Refunderede Forskud til Livsforfikkingspræmier m.v. (cfr. Udgift 11)	1,776. 68.
	Summa Indtægt..	<u>24,857. 52.</u>

2. Udgift.

1.	Faste Gager til Lærerne	12,150 Rd. = ß	
	Lønningstillæg ifølge Lov af 28de Februar 1856	3,072 — = -	
		<u>15,222.</u>	=
2.	Før Limeundervisning	1,783.	70.
3.	Pensioner	400.	=
4.	a. Bibliotheket, foruden Renten 43 Rd. af den samme tilhørende Capital, stor 1,075 Rd. 316 Rd. 89 ß		
	b. Den naturhistoriske Samling	50 — = -	
	c. Den physiske Samling	50 — = -	
		<u>416.</u>	89.
5.	Bygningers og Inventariums Vedligeholdelse	1,524.	72.
6.	Brændfels- og Belysningsforsødenheder	698.	52.
7.	Skatter og Afgifter	163.	90.
8.	Regnskabsføringen, or- dinært	350 Rd. = ß	
	Lønningstillæg ifølge Lov af 28de Fe- bruar 1856	83 — 67 -	
		<u>433.</u>	67.
9.	Afgift til 4 Kirkeskoler for Sangbicariering	480.	=
10.	Forskjellige løbende Udgifter:		
	a. Skoleopvartning... 150 Rd. = ß		
	Lønningstillæg ifølge Lov af 28de Fe- bruar 1856	84 — = -	
		<u>234 Rd. = ß</u>	
	b. Reengjøring	169 — 40 -	
	Patent..	403 Rd. 40 ß	21,123. 56.

		Rd.	β
	Transport..	403 Rd. 40 β	21,123. 56.
c.	Porto, Protokoller, Skrivemateriale og Afskrivning.....	234 — " —	
d.	Programmer og Skolehøitideligheder	208 — 37 —	
e.	Andre Udgifter	57 — 88 —	
			<u>903. 69.</u>
11.	Forsub til Livsforsikringspræmier m. v. (cfr. Indtægt 8)		1,713. 80.
	Summa Udgift..	23,741. 13.	
	Beholdning..	1,116. 39.	
	Balance..	24,857. 52.	

3. Balance-Conto den 31te Marts 1857.

Activa:

1.	Skolens rentebærende Capital	12,179. 24.
2.	Bibliothekets do.	1,075. =
3.	Contant Beholdning	1,116. 39.
	Summa..	<u>14,370. 63.</u>

Passiva:

1.	Beholdning til Dækning af Livsforsikringspræmier m. v. for Skolens Embedsmænd i næste Regnskabsaar	494. 70.
	Saldo: Capitalformuen den 31te Marts 1857	13,875. 89.
	Balance..	<u>14,370. 63.</u>

B. Stipendiefondens Regnskab.

1. Indtægt.

1.	Fonden eiede efter Regnskabet til 31te Marts 1856:	
a.	en af Kjøbenhavns Magistrat administreret Capital	13,500 Rd.
b.	Indskrivningsbeviis for	3,450 —
c.	Do. (Meyers Legat) for	2,500 —
d.	4 kongl. Obligationer paa	650 —
		<u>20,100. =</u>
2.	Renter af denne Capital for Aaret til 11te Decbr. 1856	804. =
	Lateris..	<u>20,904. =</u>

	Rd.	ß
Transport..	20,904.	=
3. Renten af Legatum Bartholini for samme Aar	4.	12.
4. Fra Kolding neblagte Skole modtaget Oplagspen- gene for en til Metropolitanskolen overgaaet Di- scipel.....	70.	=
Summa Indtægt..	20,978.	12.

2. Udgift.

1. Underbalance efter Regnskabet til 31te Marts 1856	258.	58.
2. Deels udbetalte, deels i den almindelige Skolefond indsatte Oplagspenge	563.	=
Summa Udgift..	821.	58.
3. Saldo til 1857—1858:		
a. Den af Kjøbenhavns Magistrat administrerede Capital.....	13,500	Rd.
b. Indstrivningsbeviis for	3,450	—
c. Do. (Meyers Legat) for	2,500	—
d. 4 kongl. Obligationer paa	650	—
	20,100.	=
e. Contant Beholdning	56.	50.
Balance..	20,978.	12.

Nota. Under Stipendiefondens Formue er indbefattet det academi-
miste Oplag for 30 Skolen frequenterende Disciple, stort
1,861 Rd.

II. Efter det af Rector under 15de October f. A. ind-
sendte Forslag approberede Ministeriet under 3die November
næstefter følgende Fordeling af Skolens Beneficier for inde-
værende Skoleaar:

A. *Sjæfste Stipendium*, 50 Rd., tillagdes Disciplen
M. P. Bryndum (i Henhold til Lov af 10de April 1855
§ 3 angaaende Nedlæggelse af den lærde Skole i Kolding — see
Skolefterr. for 1855—1856 S. 56 —).

B. *Mellemste Stipendium*, 35 Rd., tillagdes Discip-
lene 1. E. A. Holmsted, 2. L. S. W. Richter, 3. D.

U. Tughorn, 4. P. L. Krebs, 5. W. Bache, 6. P. K. Krohn, 7. S. C. C. M. Gjorth, 8. S. P. C. Købke, 9. V. C. S. Topsøe, 10. W. C. Geerfordt.

C. Laveste Stipendium, 20 Rd., tillagdes Disciplene 1. C. T. Bang, 2. C. A. Wiase, 3. S. S. King, 4. P. S. J. Conradt-Eberlin, 5. J. W. V. A. A. Gaase, 6. J. C. S. Wilse, 7. C. S. C. Holm, 8. K. S. Berggreen, 9. S. V. Bülow, 10. A. A. M. Stub, 11. S. G. Hansen, 12. G. C. C. Wiese, 13. J. E. A. Sahlerz, 14. P. V. Rjær, 15. S. T. Andresen, 16. P. V. Zeiberg, 17. M. Seligmann, 18. A. P. Grüner.

D. Fri Underviisning bevilgedes Disciplene 1. V. T. S. Petersen, 2. A. E. A. Wielsen, 3. C. E. Saaborg, 4. J. J. Krohn. 5. S. A. P. Frydensberg, 6. S. S. A. Topsøe, 7. A. S. Boje, 8. C. V. J. Birkerod, 9. M. S. C. Bruhn, 10. M. A. V. Andersen, 11. J. S. O. Richter, 12. S. Castberg, 13. S. M. W. Wamberg, 14. P. W. Jerndorff, 15. S. J. Møller, 16. J. S. S. Jørgensen, 17. J. A. Bang, 18. C. G. M. Larsen, 19. V. C. B. Solbech, 20. A. S. Bolle, 21. T. T. S. Elberg, 22. A. S. Gamborg, 23. J. Ipsen, 24. J. P. Melbye, 25. E. Ipsen, 26. E. L. W. Koch, 27. L. T. S. Wielsen, 28. W. P. Wielsen, 29. S. Linstow, 30. T. L. C. A. Jørgensen, samt, som extraordinaire Gratister, 31. C. K. Øllgaard, 32. M. V. Øllgaard, 33. O. E. G. Jørgerslev. (De tre sidstnævnte Disciple erholdt dette Beneficium ifølge ovenanførte Lov af 10de April 1855).

Endvidere blev, efter foregaaende Indstilling af resp. 14de Februar, 18de og 25de Marts d. A., ved Ministeriets Resolution af resp. 27de Februar, 30te Marts og 3die April, Beneficium af fri Underviisning tilstaaet Disciplen C. J. S. J.

Thaarup fra Begyndelsen af Samtars Kvartal samt Discipulene **R. T. Nielsen** og **C. F. G. Torst** fra 1ste April d. A.

I videre Overensstemmelse med Lov af 10de April 1855 bleve ved Ministeriets Resolution af 24de Januar d. A. særskilte Understøttelseportioner for Skoleaaret 1856—1857 bevilgede tre af de Disciple, der fra Kolding Skole vare gaaede over hertil, nemlig **N. P. Bryndum**, **C. K. Ulgaard** og **O. E. G. Ingerslev**, saaledes at der tillagdes den Forstnævnte 60 Rd., de to Sidstnævnte hver 30 Rd.

I det **Klaruppske** Stipendium, 16 Rd. aarlig for hver Stipendiat, vare efter forrige Aars Dimission 2 Pladser ledige. Blandt de Disciple, som Rector i Skrivelse af 8de Decbr. havde foreslaaet til at indtræde i de vacante Pladser, tilkjendegav Directionen for de Klaruppske Stiftelser under 12te næstefter at have valgt **S. C. C. N. Gjorth** og **P. V. Kjær**, begge af 6te Klasse, hvilke Disciple saaledes tilligemed de fire tidligere Stipendiater **E. A. Solmsted**, **L. F. W. Richter**, **P. L. Krebs** og **T. Bache** have nydt dette Stipendium i de to sidste Kvartaler af 1856 og de to forste Kvartaler af 1857.

Det **Bornemann-Lasfonsske** Legat, 10 Rd. aarlig, er for indeværende Aar af Legatets Ephorus, Kammerherre, Baron **Juel-Rysensteen**, overensstemmende med Rectors Forslag af 10de Juni, under 11te næstefter tillagt Discipel i VII Cl. A. **E. A. Solmsted**.

Forskjellige Bestemmelser, meddeelte i Skrivelser fra Ministeriet.

Circulaire fra Ministeriet af 30te Juni 1856: „Efterat der ved Ministeriets Circulairstrivelse af 21de August 1855 blev tilsagt og senere ved Finantsloven for 1856/57 er bleven bevilget de lærde Skolers faste Lærere, men ogsaa alene disse, en forhoiet Betaling af 21 Rd. aarlig for hver ugentlig Time, de give over 24 Timer ugentlig i Sprogene og Videnskabsfagene, er der deels fra enkelte faste Lærere ved nogle Skoler, der give Extratimer i de ikke videnskabelige Fag (Skrivning, Tegning, Sang og Gymnastik) indkommet Andragender til Ministeriet om at erholde samme Betaling for Timerne i disse Fag, som ved hiin Circulairstrivelse er bestemt for deres Extratimer i Videnskabsfagene, deels fra forskjellige Timelærere Begjæringer om at tilstaaes forhoiet Betaling for deres Timeunderviisning. Ogsaa have enkelte Timelærere fremsendt Andragender om at faae Loven af 28de Februar d. A. om Udbetalingen af Embeds- og Bestillingsmændenes Lønninger i indeværende Finantsaar anvendt paa den dem tillagte Timegodtgjorelse af de lærde Skolers Kasser. Det Sidste er efter Brevvevling med Kirke- og Underviisnings-Ministeriet afflaaet al Indenrigsministeriet.

Som Forholdene nu stille sig, da Pengegodtgjorelsen for Timeunderviisningen ved de stegne Priser paa alle Livets forste Fornødenheder er sjunken i Bærdie, medens paa den anden Side de egentlige Timelærere ere udelukkede fra den ved Loven af 28de Februar tilsigtede Lønningsforbedring, kan Ministeriet ikke Andet end finde det billigt og passende, at der for alle de Timer, der ved de lærde Skoler nu betales ringere end med den ved Ministeriets Circulaire af 21de Aug.

1855 fastsatte Betaling af 21 Rd. aarlig for hver ugentlig Time, fra indeværende Finantsaars Begyndelse at regne gives samme Betaling som for de faste Læreres Extratimer i Sprogene og Videnskabsfagene, hvilken Betaling ogsaa, da der ved den er taget Hensyn til hvad der for Tiden kan anses for Gjennemsnitsbetalingen for Timerne i Hovedstadens større private enten lærde eller Realskoler, er det Yderste, hvortil Ministeriet ved en Foranstaltning til Forbedring af Timelærernes Vilkaar i det Hele kan gaae. Ministeriet er derfor fundet at søge det fornødne Beløb til Uldredelsen af denne forhoiede Betaling for Extratimerne ndvirket ved en Tillægsbevilling til Finantsloven for indeværende Finantsaar og ved Finantsloven for 1857/58.

Hvilket herved tjenstligen meldes Hr. Professoreu til egen Efterretning og til Bekjendtgjørelse for vedkommende Lærere, med Tilføiende, at det er en Selvfølge, at den forhoiede Godtgjørelse efter Foranstaaende ikke for indeværende Finantsaar kan udbetales til de Paagjeldende, førend den fornødne Finantsbevilling dertil er erholdt."

(Til at udrede den i foranstaaende Skrivelse omhandlede forhoiede Timebetaling bleve ved Finantsloven af 4de Marts for Finantsaaet 1857—1858 saunt Tillægsbevillingen af samme Datum de fornødne Beløb bevilgede).

Skrivelse fra Ministeriet af 6te Mai 1857:
 „I Henshold til Ministeriets Circulairstrivelse af 30te Juni f. N. og Bevillingen ved Finantsloven for 1857/58 vil der fra indeværende Finantsaars Begyndelse tilkomme sauntlige ved de lærde Skoler saunt Romme hoiere Realskole antagne Timelærere i de ikke videnskabelige Fag (Regning, Skrivning, Tegning, Sang og Gymnastik) samme Betaling for Timen som Skolernes faste Lærere for Extratimer, nemlig 42 p., uden Hensyn

til Ferier eller Fridage, men saaledes, at hver Maaned beregnes til 4 Uger og Aaret altsaa til 48 Uger, eller 1 Rd. 72 $\frac{1}{2}$ maanedlig og 21 Rd. aarlig for hver ugentlig Time. Dog gjælder denne Regel ikke, forsaavidt der særlig er tillagt nogen Time lærer en fast aarlig Godtgjorelse, der i Forhold til det Antal Timer, han giver, er større end den Betaling, som efter den almindelige Regel vilde udfomme.

Med Hensyn til Beregningen af Timebetalingen bliver Tiden, for hvilken den udbetales, efter de alt vedtagne Regler, at beregne ganske efter Skoleaaret, altsaa, da en dobbelt Beregning skal opgjøres hvert Finantsaar paa Grund af at Skoleaaret overføres ved Finantsaarets Begyndelse, Tiden fra 1ste April til Skoleaarets Udgang for $4\frac{3}{4}$ Maaned og Tiden fra 23de August til 31te Marts for $7\frac{1}{4}$ Maaned.

Hvilket tjenstlig meldes Hr. Professoren til behagelig Efterretning."

Skrivelse fra Ministeriet af 11te Mai 1857:
 „I Anledning af hidtilværende Kassecontrollen i Universitetskvæsturens Contoir Kammerassessor **Schmidts** Entledigelse er der foretaget en Omordning af Forretningerne i bemeldte Contoir, der for Metropolitanskolens Vedkommende har hidført den Forandring, deels at den Kassecontrol ved Metropolitan skolen, som til den Tid har været overdraget Assistenten i bemeldte Contoir **Gede**, for Fremtiden er henlagt til Kassecontrollen Embedet i Universitetscontoi ret, deels at Afslæggelsen af Metropolitan skolens Regnskab, der hidtil ligeledes har været en Forretning for Assistenten, nu er overgaaet til Bogholderen i Kvæsturcontoi ret.

Herom skulde Ministeriet ikke undlade at underrette Hr. Professoren."

Afgangseramenens 1ste Deel.

Nr	Candidaterne.	Lybst.	Frank.	Geographie.	Naturhistorie.
1.	C. S. Gyberg.....	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.
2.	P. F. E. Casse.....	Mg.	Mg.	Ug.	Mg
3.	C. F. B. Prangen	Ug.	Ug.	Ug.	Mg.
4.	H. B. Salkier	Mg.	Ug.	Mg.	G.
5.	J. J. Mohr	Mg.	G.	Mg	G.
6.	J. B. Johansen	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.
7.	C. J. Martensen	G.	G.	G.	Mg.
8.	H. J. B. Wiif	Mg.	G	Mg.	G.
9.	H. B. Freund	Mg.	G.	Mg.	Mg.
10.	C. C. Christens	Mg.	G.	Ug.	Mg.
11.	J. N. Thiele	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.
12.	C. Martensen	G.	Ug.	Mg.	G.

Afgangseramens 2den Deel.

Danf.	Latin (skriftlig).	Latin (mundtlig).	Græsk.	Religion.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	Naturlære.	Hoved- charakter. Points.	Hebraisk.	
G.	G.	Mg.	Ug.	Ug.	Mg.	Ug.	Mg.	Mg.	Første Char.	90	Ug.
Mg.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Ug.	Mg.	G.	Ug.	Første Char.	90	—
G.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Ug.	Mg.	G.	G.	Første Char.	89	—
Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Første Char.	90	—
Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	Mg.	Tg.	Mg.	Første Char.	79	Mg.
G.	G.	Ug.	Mg.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Første Char.	86	G.
Tg.	G.	Mg.	Mg.	G.	G.	Mg.	Mg.	Mg.	Anden Char.	73	—
Mg.	G.	Mg.	G.	Mg.	G.	Tg.	Tg.	Tg.	Anden Char.	63	--
G.	G.	G.	G.	G.	Mg.	Tg.	Mbl.	G.	Anden Char.	57	—
Mg.	G.	G.	G.	G.	Tg.	Ug.	G.	Mg.	Anden Char.	75	—
Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	Mg.	G.	Mg.	Tg.	G.	Første Char.	81	—
G.	G.	G.	G.	Mg.	Mg.	Ug.	G.	G.	Anden Char.	70	—

Schema

over Examinationens Gang ved de offentlige Examiner i Metropolitan-skolen 1857.

A. Afgangsexamen.

(Fra 23de til 25de Juni og fra 1ste til 6te Juli.)

VII Klasse A. og VI Klasse ere under den mundtlige Examen ansatte til Examination, den førstnævnte i tre, den sidstnævnte i to forskjellige Afdelinger.

VII Cl. A. α . bestaaer af Candidaterne: 1. Keiersen, 2. Richter, 3. Bang, 4. Nissen, 5. Gaase, 6. Eberlin.

VII Cl. A. β : 1. Holmsted, 2. Skibsted, 3. Brorson, 4. Thrane, 5. Wilse, 6. Christensen.

VII Cl. A. γ : 1. Bræstrup, 2. Philipsen, 3. Bryndum, 4. Ring, 5. Scavenius.

VI Cl. α : 1. Bache, 2. Krohn, 3. Wiese, 4. Topsøe, 5. Seerfordt, 6. Bendz, 7. Saaborg, 8. Martensen, 9. Privatisten Danneberg-Samsøe.

VI Cl. β : 1. Hansen, 2. Hjorth, 3. Købke, 4. Nielsen, 5. Sahlerz, 6. Kjær, 7. Tholle, 8. Privatisten Aller.

I. Skriftlig Examen.

Tirsdagen den 23de, Onsdagen den 24de, Torsdagen den 25de Juni.

II. Mundtlig Examen.

Onsdagen den 1ste Juli.

IV Classes Læsestue.
kl. 9. VII Cl. A. α . Latin.
Rector.

II Classes Læsestue.
kl. 9. VII Cl. A. γ . tilligemed
øverste Halvdeel af α . Hi-
storie. Overlærer Esperfen.
kl. 5. VI Cl. α . Tysk. Over-
lærer Solbech.

V Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. β . Mathematik. Overlærer Petersen og
 Professor Jürgensen.
- Kl. 5. VI Cl. β . Naturhistorie. Adjunct Fogh.

Torsdagen den 2den Juli.

IV Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. β . Latin.
 Rector.
- Kl. 5. VI Cl. α . Fransk. Pro-
 fessor Ingerslev.

II Classens Læsestue.

- Kl. 5. VI Cl. β . Geographie.
 Adjunct Fogh.

V Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. γ . Mathematik. Overlærer Petersen og
 Professor Jürgensen.

Fredagen den 3die Juli.

IV Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. γ . Latin.
 Rector.
- Kl. 5. VII Cl. A. γ . tilligemed
 overste Halvdeel af α . Re-
 ligion. Adjunct Jensen.

II Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. β . tilligemed
 nederste Halvdeel af α . Hi-
 storie. Overlærer Esperfen.
- Kl. 5. VI Cl. α . Naturhistorie.
 Adjunct Fogh.

V Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. α . Mathematik. Overlærer Petersen og
 Professor Jürgensen (nederste Halvdeel først).

Lørdagen den 4de Juli.

IV Classens Læsestue.

- Kl. 9. VII Cl. A. γ . tillige-
 med nederste Halvdeel af β .
 Græsk. Overlærer Berg.
- Kl. 5. VI Cl. β . Fransk. Pro-
 fessor Ingerslev.

II Classens Læsestue.

- Kl. 9. VI Cl. β . Tydsk. Over-
 lærer Solbeck.
- Kl. 5. VI Cl. α . Geographie.
 Adjunct Fogh.

V Classens Læsestue.

Kl. 9. VII Cl. A. α . tilligemed overste Halvdeel af β . Naturlære. Overlærer Petersen.

Mandagen den 6te Juli.

IV Classens Læsestue.

Kl. 9. VII Cl. A. α . tilligemed overste Halvdeel af β . Græff. Overlærer Berg.
Kl. 5. VII Cl. A. β . tilligemed nederste Halvdeel af α . Religion. Adjunct Jensen.

V Classens Læsestue.

Kl. 9. VII Cl. A. γ . tilligemed nederste Halvdeel af β . Naturlære. Overlærer Petersen.

B. Hovedexamen.

(Fra 7de til 22de Juli.)

VII Cl. B, VI Cl., V Cl., IV Cl. og II Cl. ere under den mundtlige Examen i de fleste Fag, hver for sig, ansatte til Examinations i to forskjellige Afdelinger.

VII Cl. B. α . bestaaer af Disciplene: 1. Ølgaard, 2. Petersen, 3. Lund, 4. Skrifte, 5. Holm, 6. Paludan, 7. Berggreen, 8. Stub.

VII Cl. B. β : 1. Nughorn, 2. Krebs, 3. Scharling, 4. Jensen, 5. Gad, 6. Thiele, 7. Bülow, 8. Hansen.

VI Cl. α : 1. Bache, 2. Krohn, 3. Wiese, 4. Topsøe, 5. Heerfordt, 6. Bendz, 7. Saaborg, 8. Martensen.

VI Cl. β : 1. Hansen, 2. Sjøorth, 3. Købke, 4. Nielsen, 5. Sahlerg, 6. Rjør, 7. Tholle, 8. Carstensen.

V Cl. α : 1. Andresen, 2. Kalko, 3. Poulsen, 4. Zeiberg, 5. Stage, 6. Abrahams, 7. Topsøe, 8. Rothe, 9. Birkerød, 10. Bruhn, 11. Lund, 12. J. C. Richter, 13. Pio, 14. S. Richter, 15. Hansen.

V Cl. β : 1. Krohn, 2. Dannefjold, 3. Frydensberg, 4. Ølgaard, 5. Digel, 6. Seligmann, 7. Boje, 8. Christensen, 9. Sagen, 10. Wind, 11. Sponneck, 12. Andersen, 13. Mohl, 14. Carl Tiemroth, 15. Chr. Tiemroth.

IV Cl. α : 1. Gruner, 2. Jagerslev, 3. Andrae, 4. Keiersen, 5. Wedel, 6. S. Tesch, 7. Mathiesen, 8. Jerndorff, 9. Møller, 10. S. Jørgensen, 11. Tramp, 12. G. Hansen, 13. Raach, 14. Larsen, 15. Abrahams, 16. Solbeck.

IV Cl. β : 1. Søffding, 2. Skovgaard, 3. d'Auchamp, 4. Wamberg, 5. Bricka, 6. Philipsen, 7. Thiele, 8. Petersen, 9. C. Hansen, 10. C. Jørgensen, 11. Bang, 12. T. Tesch, 13. Seiberg, 14. Albeck, 15. Adrian, 16. Volle.

II Cl. α : 1. S. Hansen, 2. Nyegaard, 3. King, 4. Bricka, 5. V. Hansen, 6. Bull, 7. Linstow, 8. Rickmann, 9. With, 10. Steel, 11. Petersen, 12. Ahlefeldt.

II Cl. β : 1. Steenstrup, 2. Klein, 3. P. Nielsen, 4. Thaarup, 5. Frølich, 6. Krenckel, 7. Jørgensen, 8. Dannefjeld, 9. Castenfjeld, 10. Theilade, 11. Nørhørn, 12. R. Nielsen.

I. Skriftlig Examen.

Tirsdagen den 7de Juli.

9-12. Danst Stil VII Cl. B, VI, V, IV, III Cl. A og B.

II og I Cl.

4^{1/2}-7^{1/2}. Lydst Stil VI og V Cl.

Onsdagen den 8de Juli.

9-12. Latinst Stil VII Cl. B, VI, V og IV Cl.

12-2. Regning II og I Cl.

4^{1/2}-7^{1/2}. Latinst Version VII Cl. B, VI og V Cl.

II. Mundtlig Examen.

Fre dagen den 10de Juli.

IV Classes Læsestue.

9-12. V Cl. α . Latin. Stud.
philol. Rosing.

12-2. V Cl. β . Religion.
Adjunct Jensen.

5-7^{1/2}. I Cl. Lydst. Adjunct
Sørensen.

II Classes Læsestue.

9-11^{1/2}. IV Cl. β . Historie.
Overlærer Espersen.

11^{1/2}-2. III Cl. A. Geogra-
phie. Adjunct Fogh.

5-7^{1/2}. III Cl. B. Naturhi-
storie. Adjunct Fogh.

V Klasse's Læsestue.

- 9-12. VII Cl. B. Naturlære. Overlærer Petersen.
 12-2^{1/2}. II Cl. Fransk. Professor Ingerslev.
 4-7^{1/2}. IV Cl. α . Mathematik. Overlærer Petersen.

Lørdagen den 11te Juli.

IV Klasse's Læsestue. 9-11^{1/2}. V Cl. α + VI Cl. Tydsk. Overlærer Solbeck. 11^{1/2}-2. V Cl. β. Geographie. Adjunct Fogh. 4-7. III Cl. B. Tydsk. Stud. theol. Gwiid.	II Klasse's Læsestue. 9-12. IV Cl. α. Latin. Adjunct Krebs. 12-3. III Cl. A. Latin. Adjunct Kerrn. 5-7^{1/2}. I Cl. Naturhistorie. Adjunct Fogh.

V Klasse's Læsestue.

- 9-11. II Cl. Historie. Professor Ingerslev.
 11^{1/2}-2. VII Cl. B. Religion. Adjunct Jensen.
 4-7^{1/2}. IV Cl. β . Mathematik. Overlærer Petersen.

Mandagen den 13de Juli.

IV Klasse's Læsestue. 9-12. IV Cl. β. Latin. Adjunct Krebs. 12-2. IV Cl. α. Fransk. Professor Ingerslev. 4^{1/2}-7. VII Cl. B. α. Græsk. Overlærer Berg.	II Klasse's Læsestue. 9-11^{1/2}. V Cl. β. Historie. Overlærer Esperesen. 11^{1/2}-2. V Cl. α. + VI Cl. Geographie. Adjunct Fogh. 5-7^{1/2}. I Cl. Dansk. Adjunct Sørensen.

V Klasse's Læsestue.

- 9-12^{1/2}. VI Cl. Mathematik. Overlærer Petersen.
 1-3^{1/2}. II Cl. Religion. Adjunct Jensen.
 4-7. III Cl. A. Mathematik. Studiosus Smith.

Tirsdagen den 14de Juli.

IV Classens Læsestue.
 9-11. V Cl. β . Fransk. Pro-
 fessor Ingerslev.
 11-2. III Cl. A. Tydsk. Over-
 lærer Solbeck.
 5-7. II Cl. α . Dansk. Over-
 lærer Solbeck.

II Classens Læsestue.
 9-11 $\frac{1}{2}$. V Cl. α . Historie.
 Overlærer Espersen.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. IV Cl. α . Geographic.
 Adjunct Fogh.
 5-7 $\frac{1}{2}$. V Cl. α . + VI Cl. Na-
 turhistorie. Adjunct Fogh.

V Classens Læsestue.

9-1. VII Cl. B. Mathematik. Overlærer Petersen.
 1-3. IV Cl. β . Religion. Adjunct Jensen.
 4-7. III Cl. B. Mathematik. Studiosus Smith.

Onsdagen den 15de Juli.

IV Classens Læsestue.
 9-11. VI Cl. α . Græsk.
 Rector.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. V Cl. β . Græsk.
 Adjunct Kernn.
 5 $\frac{1}{2}$ -8. VII Cl. B. β . Græsk.
 Overlærer Berg.

II Classens Læsestue.
 9-11 $\frac{1}{2}$. IV Cl. α . Historie.
 Overlærer Espersen.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. III Cl. A. Natur-
 historie. Adjunct Fogh.
 5-7. III Cl. A. Dansk. Ad-
 junct Sørensen.

V Classens Læsestue.

9-11. II Cl. β . Tydsk. Overlærer Solbeck.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. III Cl. B. Fransk. Professor Ingerslev.
 5-7 $\frac{1}{2}$. IV Cl. β . Naturhistorie. Adjunct Fogh.

Torsdagen den 16de Juli.

IV Classens Læsestue.
 9-11. VI Cl. β . Græsk. Rector.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. V Cl. α . Græsk. Ad-
 junct Kernn.
 4-7. III Cl. B. Latin. Stud.
 philol. Rosing.

II Classens Læsestue.
 9-11. III Cl. B. Historie.
 Overlærer Espersen.
 11-1. I Cl. Historie. Profes-
 sor Ingerslev.
 1-3. II Cl. α . Tydsk. Over-
 lærer Solbeck.

V Classens Læsestue.

- 9-11. II Cl. β . Danff. Overlærer Solbech.
 11-1 $\frac{1}{2}$. IV Cl. α . Naturhistorie. Adjunct Fogh.
 4-7 $\frac{1}{2}$. V Cl. β . Mathematif. Overlærer Petersen.

Fredagen den 17de Juli.

IV Classens Læsestue. 9-11. IV Cl. β. Franff. Professor Ingerslev. 11-1. III Cl. B. Danff. Candidat Kiilsgaard. 5-7. IV Cl. β. Tydff. Overlærer Solbech.	II Classens Læsestue. 9-12. VI Cl. Historie. Overlærer Esperfen. 12$\frac{1}{2}$-2$\frac{1}{2}$. IV Cl. α. Religion. Adjunct Jensen. 4-7. V Cl. β. Latin. Stud. philol. Rosing.

V Classens Læsestue.

- 9-11 $\frac{1}{2}$. I Cl. Religion. Adjunct Jensen.
 11 $\frac{1}{2}$ -2. II Cl. Naturhistorie. Adjunct Fogh.
 4-7 $\frac{1}{2}$. V Cl. α . Mathematif. Overlærer Petersen.

Løverdagen den 18de Juli.

- 5-6. Sang. Organist Berggreen.
 6-8. Gymnastif. Premierlieutenant v. Solmsted.

Mandagen den 20de Juli.

IV Classens Læsestue. 9-11$\frac{1}{2}$. VII Cl. B. α. Latin. Overlærer Berg. 11$\frac{1}{2}$-2. VI Cl. β. Latin. Adjunct Krebs. 5-7. IV Cl. β. Græff. Adjunct Kern.	II Classens Læsestue. 9-11. III Cl. A. Historie. Overlærer Esperfen. 11-1. IV Cl. α. Tydff. Overlærer Solbech. 1-3$\frac{1}{2}$. III Cl. B. Geographie. Adjunct Fogh.

V Classens Læsestue.

- 9-11^{1/2}. V Cl. β . Naturhistorie. Adjunct Fogh.
 11^{1/2}-2. V Cl. α . Religion. Adjunct Jensen.
 5-7^{1/2}. III Cl. A. Religion. Adjunct Jensen.

Tirsdagen den 21de Juli.

IV Classens Læsestue.	II Classens Læsestue.
9-11. IV Cl. α . Græsk. Adjunct Kern.	9-12. VII Cl. B. β . og α . Historie. Overlærer Esperfen.
12-2 ^{1/2} . VII Cl. B. β . Latin. Overlærer Berg.	12-2 ^{1/2} . III Cl. B. Religion. Adjunct Jensen.
5-7 ^{1/2} . VI Cl. α . Latin. Adjunct Krebs.	5-7 ^{1/2} . II Cl. Geographie. Candidat Kiilsgaard.

V Classens Læsestue.

- 9-11^{1/2}. V Cl. β . Tydsk. Overlærer Solbeck.
 11^{1/2}-1^{1/2}. I Cl. Geographie. Candidat Kiilsgaard.
 2-4. V Cl. α . + VI Cl. Fransk. Professor Ingerslev.

Onsdagen den 22de Juli.

IV Classens Læsestue.	II Classens Læsestue.
8-9. VII Cl. B. Hebraisk. Adjunct Krebs.	9-11 ^{1/2} . VI Cl. Religion. Adjunct Jensen.
9-11 ^{1/2} . IV Cl. β . Geographie. Adjunct Fogh.	

V Classens Læsestue.

- 9-11^{1/2}. III Cl. A. Fransk. Professor Ingerslev.

Løverdagen den 18de Juli, Kl. 8 Formiddag, prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte nye Disciple.

Onsdagen den 22de Juli, Kl. 1, afholdes Lærerforsamling i Anledning af Censuren. Derefter indtræder Sommerferien, som ender Lørdagen den 22de August incl. Translocationen foretages Mandagen den 24de August, Kl. 11 Forniddag.

Til at overvære den mundtlige Deel af ovennævnte Examinier, Sang- og Gymnastikproben samt Translocationen indbydes herved Disciplenes Forældre og Foresatte samt andre Skolens og Videnskabernes Belyndere.

Metropolitanskolen i Juni 1857.

B. Borgen.

Rettelse til Skolesterr. S. 14.

Under V Klasse ere Disciplenes Navne fra 18—20 saaledes at anfore: 18. E. F. Christensen, 19. A. S. Boje, 20. G. O. C. Møhl.
